هونەری سەرناوک و خوارناوک

هۆشیار جەمال

هونەری سەرناوک و خوارناوک

هۆشیار جەمال

ناسنامەی کتێب

- ناوی کتێب: هونەری سەرناوک و خوارناوک
- بابەت: وتاری ڕەخنەی
- ناوی نووسەر: هۆشیار جەمال
- هەڵەچن: ئاری جەلال
- دیزانینی ناوەوە: هۆشیار جەمال
- دیزاینی بەرگ: محمەد زاری
- چاپی یەکەم: ٢٠٢١
- چاپ:چاپی یەکەم

پێشکەشە....

بە ڕوحی ڕۆمـاننووس مـحەمەد مـوکری، کە دیـوێکی تـری جـوڵانەوەی ڕزگـاریخوازی کـوردی لە ڕۆمانەکانەکانیـدا نووسییەوە.

پێشەکی

زاراوەی ڕەخنە لە لاتینیدا بە(krino.kitike)هاتووە، کە بە دوو واتا دێت:

یەکەم/ جیاکردنەوە یان شیکردنەوە

دووەم/حوکومدان یان هەڵسەنگاندن.

لە زمانی عەرەبیشدا زاراوەی(نقد)ی بۆ بەکارهاتووە، لەزمانی ئینگلیزیشدا زاراوەی (criticism)ی بۆ بەکارهاتووە، ئەم زاراوەیە بۆ یەکەمجار ((فرانسۆ خوریە)) لە نووسینەکانیدا بەکارهێناوە، کە بە ڕەخنەی دەگووت (سەرلەنوێ بیرکردنەوە).

فەرهەنگی ئۆکسفۆردیش ڕەخنە بەم شێوەیە پێناسە دەکات((بەیانکردن، یاخود نیشاندانی نارازیبوونە لەهەمبەر شتێک، یان کەسێک بە تێگەیشتن لە هەڵە و کەموکورتییەکانی)) واتە ڕەخنە لە ئەنجامی هەڵە، یاخود کەموکوڕی دروست دەبێت.

لەم کتێبەشدا چەندین پرس و دیاردەی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری لە چوارچێوەی زنجیرە وتارێکی شیکاری و ڕەخنەییدا خراونەتە بەر باس، واتە لە ڕووی ناوەڕۆکەوە هەمەڕەنگن و تایبەت نین بە تاکە پرسێکی دیاریکراوەوە، لە ڕووی کاتیشەوە لە ساڵێک، یان لە ماوەیەکی دیاریکراودا نەنووسراون، بەڵکو گەڕانەوەیە بۆ ڕابردوویەکی نزیک بە ئامانجی سەرلەنوێ بیرکردنەوە و وردبوونەوە لە هەندێک پرس و دیاردەی هەنوکەیی بە مەبەستی شیکردنەوە و هەڵسەنگاندنی

دروست و خەمخۆرانە، تیشکدان لە داهاتوو و ئامادەسازییە بۆ هەنگاوەکانی داهاتوو و چەشنێکە لە هۆشداریدان بە ئامانجی نوێبوونەوە و گەشەسەندن.

ئەم زنجیرە وتارانە پێشتر لە بەشێک لە سایت و ڕۆژنامە ئەلیکترۆنی و کاغەزییەکانی باشوری کوردستان و هەندێک لە سایتەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بڵاو بوونەتەوە.

ئاری جەلال

سەرکردەکانی کورد و درۆ

کەم رۆژ هەیە گوێبیستی ئەم وتەیە نەبیت، کە دەڵێت سیاسەت هەمووی درۆیە، یاخود سیاسییەکان زۆربەیان درۆدەکەن، پرۆفیسۆرجۆن جەی میرشەمیر لە کتێبی بۆچی سەرکردەکان درۆدەکەن، دەڵێت"سیاسەتمەدارەکان درۆناکەن، بەڵام لەوتنی ڕاستیدا ڕەزیلی دەکەن."

کتێبەکەی پرۆفیسۆرجۆندا درۆی سەرکردەکانی جیهان ڕوون دەکاتەوە، کە بەشێکیان لە پێناو بەرژەوەندی هاونیشتیمانیانی وڵایەکەیاندا درۆیان کردووە، لە کاتەجیاوازەکاندا، ئەگەرچی درۆ کردەیەکی بێزراوە لە هەموو ئاین و ئایدۆلۆجیادا و کۆمەڵگا و کلتورێکدا.

بەڵام ئەوەی بۆ من گرنگە درۆی سەرکردەکانی کوردە لە قۆناغی شاخ و شاریشدا کە تەنها حوکومڕانی شاریان زیاتر لە چارەکە سەدەیەکە.

سەرکردە سیاسییەکانی کورد کەلەشاخ بوون بە لێدانی دەهۆڵی ڕۆشنبیری و خەباتکردن لە پێناو ئازادی و دادپەروەریدا گوێی هەمووانیان کەڕکردبوو، هەتا لە شاخ بوون لە چاوی قەڵەم بە دەستانەوە وەک بناغەدانەری یۆنانی کۆن و شارەزای قوتابخانە فەلسەفیەکان دەبینران.

بەڵام کە هاتنەوە لە شاخ و بوون بە دەسەڵاتداریەکەم چینی کۆمەڵگا کە کەوتە تیرۆکردن و ئیهانەکردنی ڕۆشنبیران و شاعیران کە دەبوو یان وەک حیزب بیربکەنەوە، یان شوێنێک

نـامێنێ بـۆ ژیـانکردن بۆیـان. دوای ئەوایـش درۆیەکـی تریـان کە شفبوو کە ئازادی بوو بۆ تاکەکان کە هەر هاوڵاتییەک ئینتیمای بۆحیزب نەبووبێت بە چەندین شیوە بێ بەش دەکرێ لە داهاتی ئەم هەرێـــمە، لەدوای ئەوانـــیش درۆی دادپەروەری دێـــت، سـەرکردایەتی کورد نەک نەیتوانی دادپەروەربێت بە ڵکو لەگەڵ گەیشت بە شار دەمو دەزگا حوکومیەکانی تاڵان کرد و ئاودیوی سنوورەکانیان کرد.

یەکێکـی تـر لە درۆکـانی سـەرکردەکانی کـورد دروسـتکردنی دوژمنی وەهمی بـووە، کە زۆر بێ شـەرمانە ئیشـیان لەسـەر ئەم درۆیە کردوە،بە تایبەت لە کاتێکدا کە دەنگی ناڕازی بەرزبۆتەوە لە ناوچە جیاجیاکانی هەرێمی کوردستان، خێرا چەندین درۆی گەورەیان کردوە و دەیان دوژمنی ناوخۆیی و دەرەکیان دروست کردوە.

هەروەهـا لە ڕێگـای درۆکـردنەوە هەردەم ئیشـیان لەسـەر دروستکردنی ترس کردووە لە دڵ و دەروونی هاونیشتیمانیدا،کە خۆیـان وا وێنـاکردووە ئەوان نەبن ئەزموونەکەمـان لە دەسـت دەچێت و هەموو گەلی کورد لەناو دەچێت.

سـەرکردەکانی کـورد لە کـاتی ڕوودانـی جەنگیشـدا هەردەم درۆکانیـان ئامادەبووە، ئەو هێزانەی لە بەردەستیاندابووە وەک هێزێکـی تـۆکمە لە ڕووی چەک و پێداویسـتی جەنگـی و مـادە و لایەنـی مەعنەوەیـیەوە وێنـاکردوە، بەڵام لەسـەر ئەرزی واقیـع پـێچەوانەکەی ڕاسـتبووە، ئەزمـوونی شـەڕی داعـش ئەم ئەفسـانەیەی پـوچەڵ کـردەوە، کاتێـک کە ئەگەر ئەمریکـا و

زلهێزەکان نەبوونایە، لە چەند سەعاتێکدا هەموو کوردستان بە دوای یەکدادەکەوت.

سەرکردە شۆرشگێرەکانی دوێنێ و مشەخۆرەکانی ئەمڕۆی سەر جەستەی تاک بە تاکی کورد لە ڕێگای سەدان دەزگای ڕاگەیاندنەوە و بەهاوکاری بەشێکی زۆری ڕۆشنبیر و ڕوناکبیران ، مامۆستایانی ئاینی و ڕۆژنامەنووسان، هەردەم پاکانە بۆ درۆی سەرکردەکانی کورد دەکەن و هۆکارێکی سەرەکین بۆ مانەوەی ئەم چەند کەسە لە حوکومڕانیدا.

گەر سەرکردەکانی جیهان بەشێک لە درۆکانیان لە پێناو گەلەکەیاندابێت، ئەوا هەموو فەرهەنگی سیاسی و ڕاگەیاندنی کوردی بگەڕێیت درۆیەک نادۆزیتەوە لە بەرژەوەندی خەڵکدا کردبێتیان، بەڵکو هەمووی لە پێناو بەرژەوەندی خێڵ و حیزبەکانیاندا بووە، بۆیە ئەو وتەیەی کە دەڵێت:"پێویستە لە تەنیشت هەرسیاسییەکەوە دارێک بنێژرێت بۆ سیاسی و سەرکردەکانی کورد زۆر گونجاوە."

دواجار سەرکردایەتی کورد بە درۆکانیان ئاسمان و زەوی کوردستانیان فرۆشت و سەرجەم ئەو داهاتانەی کە لەسەر زەوی و ژێرزەوی کوردستان هەیە فرۆشتیان و کارەسات ئەوەیە لەپاش ئەو هەموو درۆیە و ئەو کارەسات و فرۆشتنی هەموو کوردستان کەسانێک هەبن بەرگریان لێبکەن و شەڕیان لە پێناودا بکەن!؟

موزایەدەکردن بە ناوی پێشمەرگەوە

لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا عەبادی سەرۆک وەزیرانی حوکومەتی عێراق سەرکەوتنی هێزەکانی عێراقی لە جەنگی دژ بە داعشدا ڕاگەیاند و ناوی هیزی پێشمەرگەی نەهێنا،لەبەرانبەردا لە هەرێمی کوردستان هەرایەکی ڕاگەیاندنی زۆر لە ناو میدیاحیزبیەکاندا دروست کرا.

بە ناوی پشتگیری لە هێزەکانی پێشمەرگە و تەنانەت حیزب کادرەکانی هێنایە سەر جادە لە شاری هەولێر ، لەو لاشەوە کۆمەڵێ پەرلەمانتاری کوردستان کە ماوەی دووساڵ زیاتر پەرلەمانەکەیان بە فەرمانی حیزب دەرگاکانی داخرابوو، داوای ڕۆژێک پشوویان دەکرد بە ناوی ڕۆژی پێشمەرگە.

لە ڕاستیدا ئەم هەوڵانە هیچ نین، جگە لە مووزایەدەی سیاسی بێ نرخ و هیچ لە دۆخی پێشمەرگە ناگۆڕی، هەر لەم کاتی موزایەدەکردنە بە ناوی پێشمەرگە پێشمەرگەیەک بە هۆی هەژاریی و نەبوونی پارە بۆ کرێی خانووەکەی لە سنوری سلێمانیانی خۆی کوشت!

کەواتە حەقمە ئەو پەندە کوردیە بڵیم کەدەڵێ(بەری خۆربە بێژگ ناگیرێ)حیزبەکانی خاوەن دەسەڵات ناتوانن چیتر بە موزایەدە و هەڵمەتی ناڕاست ڕایگشتی چەواشە بکەن.

به گشتی هێزەکانی پێشمەرگە لە دۆخێکی سەختی ئابووریدا دەژین، بەشیکی زۆریان کەسوکاری شەهید و ئەنفالی ناوچە جیاجیاکانی کوردستانن، دواتریش بەهۆی سەختی ژیانیانەوە لە بیست ساڵی ڕابردوودی حوکومڕانی کوردیدا نەیان توانیوە خوێندنی ئەکادیمی تەواو بکەن و لە پێناو دابینکردنی بژێوی ژیانی خۆیان و ماڵ و منداڵەکانیان بوون بە پێشمەرگە، لە ئیستاشدا جگە لە کەمی مووچەکانیان و دواکەوتنی، کە تا ئێستاموچەی مانگی (٩)یان وەرگرتووە و زۆربەیان کرێچین لە سادەترین مافەسەرەتاییەکانیان بێ بەشن.

بیانوو هێنانەوە بەوەی کە کوردستان لە قەیرانی دارایدایە بۆیە ژیانی پێشمەرگە وایە، بیانوویەکی زۆر ناڕاست و بێ بنەمایە، چونکە لە ماوەی ئەو(١١)ساڵەی کە حوکومەتی عیراقیش بووجەی هەرێمی دەنارد پێشمەرگە هەر خاوەنی مووچەیەکی کەم بوو وەک ئێستا تەنانەت وەک بێ بەهایەک سەیری پێشمەرگەیان دەکرد و ئەگەر کەسێک بێ ئیش بوویایە دەیان وت هەر پێشمەرگەش نیت؟

ئەوان نەک هەر ژیانی پێشمەرگەیان دابین نەکردوە،بە ڵکو لە ماوەی ڕابردوودا ناوی پێشمەرگەیان بۆ مەرامی خۆیان بە کارهێناوە، و خۆیان بەدورگرتووە لەوەی ئەم هێزە بکەن بە هێزیکی نیشتمانی بەڵکو هەوڵیان داوە وەک هێزی حیزب دەرکەوێت دواتریش کە بە رژەوەندییە ئابووریی و شەخسەکانی

ناو حیزب زۆربوون هەندێک بەرپرس هێزی تایبەت بە خۆیان دروست کردووە بە ناوی پێشمەرگەوە بۆ پاراستنی بەرژەوەندی ئابووری و سیاسی خۆیان.

خولانەوە لەناو بازنەی بۆشدا

ئەگەر کەمێک ئاوڕ لە ڕابردووی نزیکی ژیان بدەینەوە، لە هەرێمی کوردستان و دروست بگەڕێنەوە بۆ ڕۆژگاری خۆپیشاندانەکانی ساڵی (٢٠١١)بەشێک لەداخوازییەکانی خەڵک و ڕۆشنبیرانمان بیردەکەوێتەوە.

گرنگترینیان ئەوە بوو کەبوودجەی هەرێمی کوردستان ساڵانە چوارچێوەی چەند قیستێکداحوکومەتی عێراق دەینێرێت بۆ هەرێم هەرکات بەرژەوەندی نەما، یاخود گرفتێک دروست بوو، بوودجەکە دەبڕێ، هەر بۆیە ناکرێ بوودجەی هەرێم بەم شێوەیە تەخشان و پەخشان بکرێت و بخرێتە خزمەتی شەخس و حیزبەکانەوە.

بەڵکو پێوستە ئابوورییەکی بەهێزی پێ بنیادبنرێت، کەرتی کشتوکاڵی پێ چالاک بکرێت و پێداویستییەکانی بۆ دابین بکرێ، چونکە کەرتێکی گرنگە و برِبڕەی پشتی کەرتی ئابوورییە و بەرهەمەکانی پێداویستی گرنگی بازاڕەکانی شارەکانی هەرێمن.

داوا دەکـرا کەرتـی پیشەسـازی بەو بـوودجە زەبەلاحە پەرەی پێبـدریێ، سـندوقی داهاتەکـان هەبێـت، چـونکە پێوسـتە پـارەی پێوسـت هەبێـت، بـۆ هەر ئەگەر و کارەسـاتێک کە ڕوو لە هەرێـم بکات، هەروەک کەسـە بەناوسیاسییەکانی کورد ماوەی چارەکە سەدەیەکە دەڵین هەموو جیهان دوژمنمانە.

ئەودەمە چەنـدین تـۆمەتی ناشـرین و پرۆسـەیەکی بەشـەیتان نیشــاندانی هەمــوو ئەوانەی بەژداربــوون لە خۆپیشــاندانەکان ڕۆژانە بەڕێوە دەچوو، تۆمەتی ناشیرین نەما نەیخەپاڵ خەڵکی، دەسـەڵاتی کـوردی خـوێنی (١٠)گەنجیـان ڕشــت و بە دەیـان کەسیش بریندار هەبوو.

ئەوکات زۆربەی خەڵکی کوردسـتان بەشـێک بـوون لە هەرای ڕاگەیانـدنی حیزبەیەکان دژی خۆپیشـاندانەکان بـوون، بێ دەنـگ بوون لە ئاست ئەو نادادییەی هەبوو، لەبەرانبەر بڕێک پارە کە وەک مووچە وەریان دەگرت!

هەرچی حیزبەکانی ئۆپۆزسـوێنی ئەودەمەیە بە ڕاگەیانـدن لەگەڵ خۆپیشاندان بوون،بەڵام لە واقیعدا قاچێکیان لەگەڵ خەڵک و قاچێکیان لەگەڵ دەسەڵات بوو.

ڕۆژگــار تێــپەری و قۆنــاغی نــوێ دەســتیپێکرد ئەمجارەیــان حوکومەتی هەرێم بڕیاری فرۆشتنی نەوتی دا، بە ناوی ئابووری سەربەخۆ ،بەغدادیش مووچە و بوودجەی ڕاگرت.

شکستی حوکومەتی هەرێم لە یەکەم مانگەوە دەستیپیکرد کە نەی تـوانی مـووچەی هاوڵاتییـان لە کـاتی خۆیـدا بـدات، کە تـا ئیســـتاش درێـــژەی هەیە، هـــیچ ئاســـۆیەکی ڕوون نیـــیە بـــۆ وەرگرتنەوەی مووچەکان لە لایەن فەرمانبەرانەوە.

دواتـر ئەنجامدانی ڕیفرانـدۆمەکەی هەرێم کە چەنـدین دۆسـتی نـاوخۆیی و دەرەکی وتیـان ئەم کـارە مەکەن لە ئێسـتادا بەڵام لە سـایەی کۆمەڵێک کەسـەوە ئەو شکسـتە گەورەیە ڕوویـدا، بەڵام کارەساتەکە هەموو کورد باجەکەی دا.

ئێستا شتەکان گۆڕاون مووچەخۆران لەپاش دووساڵ بایکۆت و خۆپیشـاندان کە من پێم وایە خـولانەوە بـوو بە دەوری بـازنەی بۆشـدا، سـەرجەمیان ئەمسـاڵ گێژبـوون و چـونەوە مـاڵەوە، وەک بڵێی سەرجەم داخوازیەکانییان جێبەجێ کرابێت!.

هەرچـی ئەو کەســانەی دەســەڵاتدارن کە تــا دوێنـی دەچــوونە بەغــــداد و بەوپەڕی فیـــز و خـــۆبەگەورەزانییەوە دەیـــان وت بەغداموفلیسە، ڕێک نەدەکەوتن لەگەڵیان.

ئێسـتا ئەوانـیش لەنـاو بـازنەی بۆشـدا دەسـووڕێنەوە لە دیـوی دەرەوەی بــازنەکەش ڕۆژنامەنووســان وەســتاون و پەیتاپەیتــا و هەموو ڕۆژێک لە کاتی سـوورانەوە بە ناو بازنە بۆشـەکەدا لێدوان دەدەن و دەڵێن ئامادەی گفتوگۆین و ڕازین بە مەرجەکانتان بەڵام بابەسبێت سـوورانەوەمان لەناو بازنەی بۆشـدا.

لە کۆتایدا دەپرسم ئەگەر مووچەخۆران ئەوەدەمە پشتگیری خەڵکانی بەئاگایی شەقامەکانیان بکردایە باشتر نەبوو لەوەی دووساڵ بە بەردەوامی و بەبێ سود بە لەناوبازنەی بۆشدا بسووڕێنەوە؟

دەسەڵاتدارانی ئەو دەمە کە هەر ئەم دەموچاوانەی ئێستان گوێیان لە دەنگە دڵسۆزەکانی ئەودەمە و دڵسۆزانی ماوەیەک پێش ئێستا بگرتایە لەسەر پرسی ڕیفراندۆم باشتر نەبوو لەوەی ئێستا ئاوا بەبچوکی و بە دەنگی لەرزۆک و شەرمنانەوە داوای گفتووگۆ لە کەسانێک بکەن کە ئامادەنین گوێتان لێ بگرن؟

بۆچی شۆڕش دژی دەسەڵاتی کوردی ڕوونادات؟

دەسەڵاتی پاوانخوازی کوردی لە ماوەی چارەکە سەدەی حوکومڕانیدا هاوشێوەی حیزبە چەپەکانی سەردەمی سۆڤێت، توانیویەتی هەژموونی خۆی بەسەر سەرجەم جومگەکانی کومەڵگادا بگرێت، بەم شێوە ناشرینە درێژە بە حوکومڕانی سەقەتی بدات، کە لە ئەنجامدا بۆتە هۆی دروستبوونی چەندین مافیا و چەتەی بۆینباخ لە ملی بەناو سیاسی، کە ئەم

کەسانە سامانی سەرزەوی و ژێرزەوی و تەنانەت ئاسمانی هەرێمی کوردستانیشیان فرۆشتووە.

ئەم کومەڵە کەسانەی کە سیاسەت دەکەن لەم هەرێمە نەبوونایە، لە هەر وڵاتێکی تر بوونایە بەم شێوەیە ئیدارەدانی خراپی دەسەڵاتیان بکردایە زۆر دەمێک بوو لە دەسەڵات هێنرابوونە خوارەوە.

بەڵام چەند هۆکارێک وای کردووە شۆڕش دژی دەسەڵاتی کوردی ڕوونەدا کە ئەمە بەشێک لەو هۆکارانەیە.

یەکەم/بەریەککەوتنی نێوان نەوەکان: مەبەستمە بڵێم کوردستان دابەشبووە بەسەر دوونەوەدا، نەوەیەکیان پیرەکانن کە سەردەمی دەسەڵاتی بەعسیان دیوە، ئەم نەوەیە دەسەڵاتی کوردی هەر چۆنێک حوکومڕانیان بکات پێی ڕازیین، چونکە تێگەیشتنی ئەمان بۆ حوکومرانی ئەوەندەیە کە دەڵێن ئەگەر دەسەڵاتی کوردی نانیشمان نەداتێ و سادەترین مافیشمان نەبێ هەر باشترە لە دەسەڵاتێکی تر.

جگە لەم دووحیزبەی کە حوکمڕانن و شکستیان هێناوە لە ئیدارەدانی ڕێکوپێکی هەرێمی کوردستان کەسی تر بە شایستە نازانن، هێرشی توند دەکەنە سەر ئەو گەنجانەی کە هەر بۆچوونێکی جیاواز بڵێن. ئەم نەوەی کۆمەڵگا هەرگیز لەوە تێناگا کە مرۆڤێک ئازاردراو ئیهانەی پێکرا لە کاتی داواکردنی

مافەکانیـدا لە لایەن کەسـێک بە کڵاشـی هەورامـی و بە زمـانی کوردی ئازاربدرێ هیچ جیاوازییەکی نییە لە کەسێک لەژێر عەگالی عەرەبـی، یـان خـاوەن ڕیشـێکی هاوشـێوەی خـومەینی، یـان جەندرمەیەکی تورک ئازاربدرێ.

دووەم/تـۆڕی کـومەڵاتی فەیسـبووک: ئەم تـۆڕە لە سـەرەتای سـەرهەڵدانی شـۆڕش لە وڵاتە عەرەبییەکان لە سـەرەتای سـاڵی(٢٠١١) وەک داینەمـۆی شـۆرش دەناسـرا و دەبـووە شـوێنی کۆبـوونەوەی ناڕازییەکـان، بەڵام لە هەرێمی کوردسـتان تـۆڕی کـومەڵایەتی فەیسـبووک بـۆتە شـوێنی خـاڵی بـوونەوەی زۆربەی دەنـگە تورەکـان، ئەگەر تەنهـا یەکجـار بچیـتە نـاو ئەم تـۆڕەوە تێـدەگەیت کە چەنـد دەنگـی نـاڕازی زۆرە، بەڵام بە جنێوێـک تورەبوونی خۆی خاڵی دەکاتەوە لە دەسـەڵات. ئەمە جگە لەوەی بەشێکی تری کەسانی ئەم تۆڕەکۆمەڵایەتیە بێ ئومێدبوونیکی وا چـۆتە ناخیـانەوە گەورەتـرین کارەسـاتیش ڕووبـدات ئەوان هەر خەریکی نوکتە و قسەی خۆیانن و بێ باکن لەوەی چی ڕوودەدات.

سـێیەم/ مشـەخۆرکردنی تاکەکانی کۆمەڵگا:ئەم جـووت حیزبە لە ماوەی ڕابردوودا توانیویـانە کۆمەڵێکی زۆر لە خەڵکی لە ڕێگای حیزبەوە بکەن بە خاوەن مووچە و ئیمتیازی بەردەوامی پێ بدەن، کە لە دەرئەنجامدا بووە هۆی درووستکردنی چینێکی تووتی ئاسا کە تەنها گوێچکەکانی فەرمانەکانی حیزب دەبێستێت، لە ئێستادا

بـوونەتە بـارێکی گەورە بەسـەر حوکـومەتەوە و هەرگیـز حیـزب ڕێگەنادات مووچە و ئیمتیازەکانیان کەم بکرێتەوە.

چوارەم/ڕاگەیانـدن:حیزبەکانی دەسـەڵات لە مـاوەی ڕابـردوودا سـەدان کەنـاڵی بسـتراو و بینـدراو و خوێنراویـان دروسـتکردوە کە هەردەم بانگەشـەکارێکی چـاک بـووە بـۆ دەسـەڵاتی حیزبـی خۆسـەپێن، کە هەردەم و لە کـاتی دروسـتبوونی هەر دەنگێکـی ناڕازیـدا لەسـەر شـەقام بووبێـت، یـان ڕۆشـبیرێک، یـان ڕووناکبیرێک، یاخود کە سێکی ئاینیی بووبێت ئەم دەزگایانە زۆر بە نابەرپرسـانە مامەڵەیـان لەگەڵ کـردوە و دەیـکەن، هەرچـی تـۆمەتی ئەخلاقی و ناشـرین و نازنـاوی خیانەتکاریـان داوەتە پـاڵ، کە بەهـۆی ئەوەی بەشێکی دیاری کۆمەڵگای کوردی ناهۆشیارن لەژێر کاریگەری ئەم ڕاگەیاندنەدان.

پێنـچ/نەبـوونی حیزبێکی خـاوەن جـورئەت:ئەو هێزانەی تـری نـاو گۆڕەپـانی سیاسـەت، کە ئامادەگییـان هەیە بەشێکیان بـوون بە دووکانی سیاسی و خاوەنی بڕیاری خۆیان نین و بەشیکی تریشیان تـاڕادەیەک تێوەگلاون لە خـراپ ئیـدارەدانی هەرێمی کوردسـتان و بەژداربـوون لە بردنی سـامانی گشـتی، کە ئەمەش وای کـردووە لە کاتی ڕەخنەگـرتن، یـاخود هەوڵـدان بـۆ جـووڵانی شـەقام خێرا لە لایەن ڕاگەیانـدنە حیـزبەییە کـانەوە هەمـوو مەلەفی ڕابردوویـان هەڵبرێتەوە. هەر بۆیە دەسەڵاتی کوردی بەردەوام دەبێت، چونکە

کۆمەڵگـــای کـــوردی خـــاڵییە لە هێزێکـــی بە جـــورئەت، کە سـەرکردەکانیان و لایەنگرانیـان لەسـەر شـەقام بـن و داوای مـافی فەوتاوی چارەکە سەدەی ڕابردووی هاوڵاتیان بکەن.

ئۆپۆزسـیۆن بـوونی گـۆڕان هـیچ لە بارودۆخەکە ناگۆڕێ

بـزووتنەوەی گۆڕان ئەو هێزەی کە لە هەنـاوی ناکۆکییەکانی نـاو یەکێتییەوە، وەک هێزێکی ئۆپۆزسیۆن لە دایک بوو لە سـاڵی(٢٠٠٩) وەک یەکەم هێزی دیاری ڕەخنەگری دەسـەڵاتەی یەکێتی و پارتی دەرکەوت و لە ماوەی چوارسـاڵی ئۆپۆزسـیۆن بـوونی وەک هێزێکی خـاوەن هەڵوێسـی ڕوون و خـوڵقێنەری سیاسـەت کـاری دەکـرد، سیاسیەکانی پارتی و یەکێتی لە هەرکارێک و بڕیارێک کە دەیاندا،حسابی هەڵوێستی گۆڕانیان دەکرد .

گۆڕان خـاوەنی میـدیایەکی بەهیزی رەخنەگرانەبـوو کە بەوتەی خۆیـــان بەرپرســـانی دەســـەڵات دەرگاکانیـــان لەســـەر خۆیـــان داخســتووە، بیـنەری گەشـتی هەواڵەکـانی بـوون، لە مـاوەی ئەو چـوار سـاڵەدا بـاروگوزەرانی هاوڵاتیـان زۆر لە ئیسـتا باشـتر بـوو حوکـــومەتیش بە هـــۆی بـــوونی ئۆپۆزســـیۆنەوە زۆرتـــرین خزمەتگوزاری پێشکەش دەکرد.

دواتر بزووتنەوە گۆڕان بە دروشمی بەرەو دەسەڵات بەشداری دووەم هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستانی لە تەمەنی خۆیداکرد و لە پاش کێشمەکێشمێکی زۆر حوکومەتیان پێکهێنا لەگەڵ پارتی و چوار وەزارەتی وەرگرت، بەڵام لەکاتێکدا کە سەرەتای قەیرانی دارایی دەستی پێ کردبوو، هەر زووش میدیای یەکێتی کەوتە دژایەتیکردنی وەزیر و وەزارەتەکانی گۆران وەریگرتبوون. پاش تێپەربوونی نزیکەی ساڵێک لە بەشداری حوکومەت، پارتی بە هۆی دەستبردن بۆ یاسای سەرۆکایەتی هەرێم وەزیرەکانی بزووتنەوەی گۆرانی دەرکرد و نەیهێشت سەرۆکی پەرلەمان بگەرێتەوە سەرکارەکەی. بەڵام گۆڕان لە حکومەت نەکشایەوە و کەچی لەمیدیاکانەوە بە حکومەتی شەقوشر ناویان دەهێنا.

گۆران لە پاش دووساڵ و لە کاتێکدا حوکومەت شکستی لەدابینکردنی سەرجەم خزمەتگوزاریە گشتییەکانی خەڵکیش هێناوە و نیو مووچەکەشی بۆ نادرێ تازە هاتووە دەڵێ خەباتی ئۆپۆزسیۆن بوون هەڵدەبژێرین، کە ماوەی دوو ساڵە شەقام و لایەنگرانی ئەم بزووتنەوەیە ئەم داوایان لێدەکەن (پرسیارەکە ئەوەیە ئایا بوون بە ئۆپۆزسیۆن لەم کاتەدا چی لەبارودۆخی ژیانی خەڵک دەگۆڕێ) لەکاتێکدا کە دۆخی میدیایی بزووتنەوەی گۆڕان لە دۆخێکی خراپدایە، وەک جاران میدیای گۆڕان بینەر و گوێگری نییە؟ ئایا ئەگەر خۆپێشاندان و دەنگی ناڕازی بەرزبێتەوە

وەک ساڵی (٢٠١١) قاچێکی لەناو دەسەڵات و قاچێکی لەناو شەقام دەبێت؟ (ئایا بەڕێوەبەری ناحیەکان و قایمقامەکان و پارێزگاری سلێمانی و بەڕێوەبەرەکانی پەروەردە و سەرجەم پۆستەکانی حوکومەتی خۆجێیی سلێمانی و ئیدارەی گەرمیان و ڕاپەڕین وەریگرتوە واز لە پۆستەکانیان دەهێنن؟یان بەردەوام دەبن و تەنها پشتوانییەکانی هەوڵاتیان لە ڕاگەیاندنەکانیەوە دەبێت؟

دەوڵەتی کوردیش کرایە قوربانی بیرکردنەوەی خێڵ!

کورد یەکێکە لە گەلە کۆنەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، خاوەنی مێژوویەکی دوور و درێژی پڕ لە ململانێیە لە پێناو مانەوە و قبووڵنەکردنی ژێردەستەییدا خەباتی کردووە بە دڵنیاییەوە ئەگەر کەسێکی بیگانە، لە هەرکوێی ئەم دونیایەدا زانیاری تەواو پەیدابکات لەسەر ڕووبەر و ژمارەی دانیشتوانی هەر چوارپارچەکەی ئەوکانزا و مادە خاوە زۆرەی کەسەرچاوەی ژیانێکی شکومەند دەبێت بۆ تاکەکانی ئەگەر حوکومڕانێکی دادپەروەرهەبێ،سەری سوڕدەمێنێ لەوەی ئەم گەلە پڕە لەهەژار و لەڕووی پێگەوە لاوازە و بێ دەوڵەتە!

له ڕابردوودا سەرجەم بزووتنەوە ڕزگاریخوازەکانی گەلی کورد داخوازییان دروست بوونی دەوڵەتی کوردی بووە، باشوری کوردستانیش کە ماوەی چارەکە سەدەیەکە وەک هەرێمی کوردستان ناسێنراوە لە لایەن پارتە سیاسییە کوردیەکانەوە بەڕێوەدەبرێ، هەردەم باسی دەوڵەتی کوردی لەسەر زاریان بووە، وەک کارتێکی فشار بەرانبەر حوکومەتی ناوەندی بەکاریان هێناوە. بەڵام لەسەر ئەرزی واقیع کاری جدییان بۆ نەکردووە و هیچ بناغەیەکی دەوڵەتێکی بەهێزیان دانەمەزراندووە.بەڵکوهەردەم زاراوەی دەوڵەتی کوردییان بەکارهێناوە بۆ داپۆشینی کەموکورتیەکان، یان لەوکاتەی هەرای ڕاگەیاندنی دەوڵەتیان کردوە لەژێرە کۆمەڵی مەرامی حیزبییان جێبەجێ کردووە.

دواجار ئەم کارتە بەهێزەی کورد بەبێ ئەوەی دیراسەیەکی ورد بکرێ، لەژێرکاریگەری کومەڵێ ڕاوێژکاری پارەخۆر و خانەنشینی هەندێک وڵاتی بێگانە و خۆشباوەڕیی هەندێک حیزبی تر، لە شەو ڕۆژێکداو بە ناوی ڕیفراندۆمەوە لەگەڵ شاری کەرکووکدا لە دەستیاندا.

لە کۆتایدا دەمەوێت بڵێم سەد ساڵی تر و لەدوای نەمانی تەواوی ئەم سیاسیانەی کورد بە خۆیان وحیزبەکانیان و سەرجەم ئەو هاوڵاتیانەی ئەم هەرێمی کوردستان و ناوچە کوردستانییەکانی کەرکووک و قەزا و ناحیەکانی تر هیچ کەس و

لایەنێک ناتوانێ باسی دەوڵەتی کوردی و کەرکووک بکات چونکە لە سایەی عەقڵێتی خێڵەتی و تاکرەوانەوە بەهێزترین کارتی فشارمان لەدەستدا، هیچ هاوڵاتییەک بڕوای بە حیزبە سیاسییەکان نەماوە، تا جارێکی تر باسی دەوڵەتی کوردی و پاراستن و گەڕانەوەی شاری کەرکووکی بۆ بکەن بۆ سەر هەرێمی کوردستان، بەڵکو هاوڵاتیان ئێستا لە بێ ئومێدییەکی گەورە و هیلاکبوویەکی دوای جەنگ دەچن، کە تەنها مووچەیەکیان هەبێ پێی بژین و لە جەنگ دووربن هیچی تریان ناوێت.

کورد لە داعشەوە بۆ ریفراندۆم و هەڵبژاردن

لە سەرەتای هاتنی داعشەوە بۆ خاکی عێراق و دروست بوونی مەترسی لەسەر هەرێمی کوردستان و دەستپێکردنی هێرش بۆ سەر خاکی هەرێم، کورد خاوەنی یەک هەڵوێست نەبوو، هەتا کارەساتی جینۆسایدی یەزیدییەکانی شەنگال ڕوویدا، مەترسی کەوتە سەر شاری هەولێر بە تایبەتی و کوردستان بە گشتی، بەڵام دواتر توانرا نەک هەر یەکڕیزی ناو لایەنەکانی هەرێم پتەوە بکرێت، لایەنەکانی پارچەکانی دیکەی کوردستانیش هاتنە مەیدان و پاڵپشتی هەرێم بوون، ئەمەش وای کرد کەم ڕۆژ

هەبێت وەفدی وڵاتانی هاوپەیمانی دژ بە داعش سەردانی هەرێمی کوردستان نەکەن.

کورد توانی بەشێکی زۆری خاکی ناوچە دابڕاوەکان بخاتە ژێر دەسەڵاتی خۆیەوە، چەکێکی زۆریش بۆ هێزی پێشمەرگە دابین کرا، ناوی پێشمەرگە سەرجەم سنورە سیاسییەکانی جیهانی بڕی.

بەڵام لە ڕیفراندۆمێکی شوومدا کە بچووکترین دیراسەی ئەکادیمی بۆ نەکرابوو سەرجەم ئەوەی هەبوو کورد لە دەستیدا و هیچ زلهێزێک ئامادەنییە بۆ چەند چرکەیەکیش گوێ لە کورد بگرێ و گەڕاینەوە ئەو شوێنەی دەستمان پێ کردبوو.

لە ئێستاشدا سەرجەم حزبەکان بێ باک لەوەی لە شاری کەرکوک و ناوچە دابڕاوەکان ڕوودەدات، سەرەتای تەعریب دەستی پێ کردۆتەوە ، هەنگاو بەرەو هەڵبژاردنەکانی عێراق دەنێین و ئەوەی هەیە بە شێوەیەکی ئاشکرا تەنها بزووتنەوەی گۆڕان و کۆمەڵی ئیسلامی و هاوپەیمانی دیموکراسی دادپەروەری لیستێکیان بۆ ئەو ناوچانە پێکهێناوە بە ناوی نیشتمان.

لە ڕاستیدا ئەم هێزانە دووانیان خاوەنی پێگەی جەماوەری نەبوون لە شاری کەرکوک و هیچ کورسییەکان نەبووە،دەیانەوێ بە هەردووکیان ئەگەر کورسییەکیش بێت بۆ خۆیانی مسۆگەری کەن.

هەرچی هاوپەیمانی دیموکراسییە کە لە لایەن د.بەرهەم-ەوە سەرۆکایەتی دەکرێ، یەکەم ئەزموونی بەژداری کردنێتی هەموو گرەوی خۆی لەسەر ئەوە کردوە بتوانێ بەهۆی ڕووداوەکانی ١٦ ئوکتۆبەرەوە ئەو دەنگانەی لە یەکێتی تورەن، وە کۆمەڵیک دەنگی کەمیش کە لە سیاسەتی پارتی نارازین بەهۆی ئەنجامدانی ڕیفراندۆم بۆخۆی بەرێ.

پارتی و یەکێتیش جۆرێک لە بێ دەنگیان هەڵبژاردوە، چونکە توشی جۆرێک لە ئیحراجی بوون بەرانبەر خەڵکی ئەو ناوچەیە.

بەڵام کارەسات ئەوەیە ئەم فرە لیستییە بە دڵنیاییەوە پەرتەوازەی و دۆڕان و ئاشبەتاڵێکی تری بەدواوەیە، کە هەموو حیزبەکان لێی بەرپرسن.

مخابن ئەو دەمەش هەموو حیزبەکان لە ڕیگای بەشێک لە کادرە بێ شەرمەکانیانەوە شاشەی هەموو کەناڵە ئاسمانییەکان داگیردەکەن و تۆمەتی خیانەت بە لایەنەکانی تر دەفرۆشنەوە.

دیسانەوە مادەی ١٤٠

کەرکووک ئەو شارەی لە سەدساڵی رابردوودا هەردەم جێگای ململانێ و خاڵی ناکۆکی نێوان حوکومەتی عێراق و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردبووە، کە گرنگییە ئابوورییەی کەی، خۆی دەبینێتەوە لە بوونی یەدەگێکی زۆری نەوت لە ناوچەکە، کە هۆکارێکی سەرەکی ئەم ململانێ بەردەوامە بووە.

هەر ئەمەش بووە وای کردووە ئەم شارە خۆی و دانیشتوانە ڕەسەنەکەی بە هەموو پێکهاتەکانیەوە کە نیشتەجێی شارەکەن هەردەم زۆرترین قوربانی بدەن، بە تایبەت لە سەردەمی حوکومرانی حیزبی بەعسی ڕووخاودا، کە هەموو جۆرەکانی ڕاگواستن و تەبعیس و تەعریبی بەرانبەر بەکارهێنرا و کە پشکی شێری بەر نەتەوەی کورد کەوتووە.

حیزبی بەعس ڕووخاو دەسەڵاتی کوردی گەیشتە کەرکووک و بەشیکی زۆری ناوچەکانی چواردەوری، بەڵام دەسەڵاتی کوردی بەهۆی هەڵپەی پلە و پۆستی بەغداد و دەست کەوتنی زۆرترین پارە و سامان نەیتوانی شارەکە بگەڕێنێتەوە سەر هەرێمی کوردستان، بەڵکو ئایندەی شارەکەی سپارد بە مادەی (٥٨)و دواتر (١٤٠)ی دەستووری عێراق!

ئاخر لە کوێی دونیادا بووە نەتەوەیەک دڵنیابێت لەوەی خاکەکە هی خۆیەتی بیخاتە چوارچێوەی مادەیەکی دەستووری بڵێ دوای ئاسایی کردنەوەی دۆخەکە با ڕاپرسی، یاخود سەرژمێری بکرێت، هەموان دەڵێن نیشتیمان دایکە کەس هەیە

دایکی، بنێریت بۆ پشکنینی (DNA)، یان خۆی بچێت بۆ تاقیگە تاوەکو دڵنیابێتەوە کە دایکێتی یان نا؟

هەروەهــا دەســەڵاتی کــوردی لەجیــاتی بەکارهێنــانی نــاوی کەرکــووک وەک بەشـــێک لە نیشـــتمان، وشـــەی نـــاوچە جێناکۆکەکانی لە ڕاگەیانـدنەکانەوە ناسـاند بە هەمـووان، وەک بڵێیت کە گومانیان لە کوردستانی بوونی هەبێت!

بەشـێک لە هاوڵاتیـانیش هۆکارن بـۆ ئەم دۆخەی کەرکووک، چـونکە پـارەی قـەرەبـووی مـادەی (١٤٠) یـان وەرگـرت ، لەجیـاتی ئەوەی بچـنەوە لە شـار و شـوێنەکانی خۆیـان نیشـتەجێبن، بەڵام هەر لە ناوچەکانی پێشـتریان لە هەرێـم مـانەوە، کەسـێک ئامـادە نەبێت بچێتەوە شـارەکەی خـۆی ئەی بـۆ لـۆمەی عەرەبی هـاوردە بکرێت کە بۆ ئەوانیش پارەی قەرەبوویان وەرگرت نەگەڕانەوە بۆ زێدی خۆیان، بەڵکو تەنها گەڕەکەکەیان گۆڕی، ئەوان جێگایەکی پڕخێریان دەست کەوتوە بە بێ بەرامبەر چۆن جێی دەهێڵن؟

لەدوای بەعس زیاتر لە(١٢)سـاڵ کورد حـاکم و دەسـەڵاتداری ئەو ناوچـانە بـوون، نەک هەر نەیتـوانی کەرکـووک بگەڕێنـتەوە سـەر هەرێمی کوردسـتان، بەڵکـو نەشـی تـوانی تەبـایی و ڕوحی پێکەوەژیان لەنێوان پێکهاتەکانی شارەکە دروست بکات، لە پێناو ئەوەی ئەوانـیش تێگەیشـتنیان بگۆڕێـت بـۆ کـورد و حوکـومرانی کورد حەزبکەن لە چوارچێوەی هەرێمدا بژین نەک عێراق.

لەدوای هاتنی داعش و کۆنترۆڵکردنی شارەکە و سەرجەم ناوچە کوردســـتانییەکانی دەرەوەی هەرێـــم بە خـــوێنی پێشـــمەرگە و هاوکاری خەڵکی ناوچەکە، لەجیاتی ئەوەی لەسەر ئاستی ناوخۆ و

بەیەکرپزی هەوڵی گفتوگۆبدەن لەگەڵ وڵاتانی ناوچەکە و عێراق بۆ گێڕانەوەی کەرکووک بە پلانی وردەوە، وتیان سیاسەتی ئەمری واقیع جێبەجێ ئەکەین و مادەی (١٤٠) کۆتایی هات و کەرکووک گەڕاوەتەوە سەر هەرێمی کوردستان!

کە بە بۆچوونی من خراپترین جۆری سیاسەتکردبوو، چونکە لە عێراق سنوورەکان لەنێوان هەرێم و بەغداد ناجێگیرن و سیاسەتی ئەمری واقعیش واتە کێ دەسەڵاتداربوو ئەوە حوکمی ڕەها دەکات، ڕیفراندۆم کرا و دوای کەمترلە دوو مانگ لە شەو ڕۆژێکدا کەرکووک هەموو ناوچەکانی تر کەوتووە دەست حوکومەتی عێراق، ئێستا ئەوانیش بە سیاسەتی ئەمری واقیع حوکوم دەکەن، ڕۆژێک ڕێگا لە چوونی کتێب دەگرن بۆ کەرکووک و ڕۆژێک عەرەب دەنێرنە سەرگوندە کوردییەکان و دەریان دەکەن و جیاوازی لە خزمەتکردنی گەرەکەکاندا و دابەشکردنی پرۆژەکان دەکەن.

ئێستاش حیزبە کوردییەکان پۆل پۆل بەرەو بەغداد ڕۆیشتوون، هەرلەسەر ئاستی شەخسی و پەرلەمانتارتا سەرۆکی حیزب، بەسەرۆکی ئەو حیزبەشەوە کە پێشرەوی ڕیفراندۆم بوون، بڕیاریان دابوو بە هاوڵاتیان بە پاسپۆرتی دەوڵەتی کوردی و دراوی کوردیەوە سەردانی بەغداد بکەن، لە پێناو پۆست و پارە و دەسەڵاتدا لە دەرگای هەموو حزبە عێراقیەکان دەدەن، بەڵێنی ڕاستکردنەوەی هەڵەکان دەدەن.

بەڵام کەرکـووک و مـادەی(١٤٠) لە ئەجێنـدای هـیچ کـام لە سـەردانەکانیاندا نیـیە و ئامادەشــن بـۆ چەنـدین مــاوەی تــر پارێزگــارێکی عەرەب حــوکم بکــات، بەس کوردێــک نەبێــت و هەمووانیش خۆیان بێدەنگ کردوە بەرانبەر ئەوشارەی ڕووبارێك خوێنی لە پێناودا ڕژاوە و ئەو شارەی دانیشوانەکەی ئازار نەماوە تاقی نەکەنەوە.

ئێمە و مەرگی سپی

لە هەرێمی کوردستان بە گشتی و لە سنوری پارێزگای سلێمانی بە تایبەتی ڕۆژ نییە هەواڵی گیان لەدەستدانی ئەزیزانمان ڕامان نەچەڵکێنێت، مەرگیان نەبێتە سەردێڕی هەواڵەکان ئەویش بە هۆی ڕووداوەکانی هاتووچۆوە کە بە مەرگی سپی ناسراوە.

بەگوێرەی ئامارێکی فەرمی تەنها لەساڵی(٢٠١٩) دا لە سنوری سلێمانی بەهۆی ڕووداوی هاتووچۆوە (١٩٠) کەس گیانیان لەدەستداوە، زیاتر لە(٣) هەزار کەسیش بریندار بوون،کەبەگوێرەی ئەم ئامارانەبێت لەهەر ڕۆژێکدا (١٠) کەس بوون بە قوربانی!

زۆربوونی ڕووداوەکانی هاتووچۆ لە هەرێمی کوردستان شکستی حوکومەتی هەرێم دەردەخات وەک چۆن لە سەرجەم بوارەکانی تری خزمەتگوزاری شکستی هێناوە، لە چارەکە سەدەی حوکومڕانیدا نەیتوانیوە پرۆژەیەکی خزمەتگوزاری ستراتیجی جێبەجێ بکات.

تەنانەت لە بواری ڕێگاوبان و هاتووچۆدا نەیتوانیوە سەرکەوتووبێت لە فراوانکردن و دروستکردنی ڕێگاوبانی نوێ، کە

لەگەڵ گەشەسەندنی دانیشتوان و ژمارەی شۆفێران و ئوتومبێلەکانی هەرێمی کوردستان بگونجێت، لە کاتێکدا کە بەدرێژای حکومرانی ئەم حیزبانە ملیۆنان دۆلار بۆ ڕێگاکانی هاتووچۆ تەرخان کراوە، بەڵام بەهۆی گەندەڵی و دزیەوە لەجیاتی دروستکردنی جادەی نوێ و فراوانکردنی هەر ماوەی جارێک دەچنە سەر جادە کۆنەکان و دەست دەکەن بە پینەکردنی بە ناوی نۆژەنکردنەوەی جادەکان، لەکاتێکدا هەر ئەو کاتەی سەرقاڵی پینەکردنی بەشێک لە جادەکەن فەوزا و قەرەباڵغییەکی زۆر لەسەری دروست دەبێت، کە دواتر دەبێتە هۆی دروستبوونی ڕوداوی هاتوچۆی تر.

یەکێکی تر لە هۆکارەکانی بەردەوامی ڕوداوەکانی هاتووچۆ هاتنی بەردەوامی ئوتومبێلە لە ڕێگای کۆمپانیاکانی هێنانی ئوتومبێلەوە کە بەشێکی زۆریان هی بەرپرسەکان و ئەو سەرمایەدارانەیە کە بەرپرسانیان لە پشتەوەیە، کە بەبێ ئەوەی حساب بۆ زۆربوونی ژمارەی دانیشتوان و جەنجاڵی شەقام و ڕێگاوبانەکان بکەن.

هەروەها هۆکارێکی تری ڕووداوەکانی هاتووچۆ کە لە هەر چرکەیەکدا بێت ئەبێ بە ئاسایی وەربگرین یەخەی هەر تاکێکی ئەم کۆمەڵگایە بگرێت، ئەو گەندەڵییە زۆرەیە کە لە کاتی پێدانی مۆڵەتی شۆفێریدا دەکرێت، کە ئەمیان دووسەرەیە واتا چەندێک

حوکـومەت و دەزگـای پەیوەندیـدار لێی بەرپرسـە لەوەی کەسـی نەشیاو و ناشارەزا مۆڵەتی شۆفیری پێ ئەدرێت لە ڕێگای واسـتە و خزمخـزمێنەوە، ئەوەنـدەش تاکەکانی کۆمەڵگا بەرپرسـن، چـونکە ئەو گەنـــدەڵییە یـــان هاوشـــێوەی سیاســـیەکان لا ئاســـاییە و پێکەنییـان پێـدێت کە پێیـان دەڵـێن گەنـدەڵ، کە بە بـێ ئەوەی توانـــای شـــۆفێریان هەبێـــت ئەم مـــۆڵەتە بەنایاســـای بەدەســـت دەهێـنن، لە کاتی ڕۆشـتنیدا بەتیژرەویەکی زۆر دەڕۆن و ڕەچـاوی هـــیچ یاســـا و ڕێنمـــاییەک نـــاکەن و کەســـانی تـــریش دەکەن بە قوربانی.

یاساش بەدەرنییە لە زیادبوونی ڕووداوەکانی هاتووچۆ، چـونکە ســـزای کەم دەســـەپێنێت بەســـەر ئەو کەســـەی بەهـــۆی خێـــرا ڕۆیشـتنەوە ژیانی لە کەسـانی تـر دەسـەنێتەوە، بە تـایبەت کاتێـک تۆمەتبارەکە ڕێککەوتنی کۆمەڵایەتی بۆ بکرێت لە دەرەوەی یاسـا، لەدوای شـەش مانـگ لە حوکومـدانی دەگەڕێتەوە نـاو کۆمەڵگا و زۆربەیـان بەهەمـان ئەقڵێتی پێشـوە وە دەگەڕێـنەوە بـۆ شـۆفێری کـردن، هاوشـێوەی ئەقڵێتی ئەوسیاسـیانەی حوکـومڕانی هەرێـم دەکەن و بە هیچ شـێوەیەک پلان و بەرنامەیـان نییە ئەم گـرفتە گەورەیە چارەسـەربکەن، هەمـوو کەسـێک دەبێـت لە چـاوەڕوانی مەرگی خۆیدابێت.

کاریگەری بایکۆتی کاڵای تورکی دەرکەوت

ئەگەر خەیاڵێکی خێرا بکەین بە چارەکە سەدەی ڕابردوودا لە باشوری کوردستان لە بواری پەیوەندی بازرگانی لەگەڵ وڵاتانی دراوسێ و بوونی بەرهەمی ناوخۆیی بۆمان دەردەکەوێت، کە وڵاتانی دراوسێمان بە تایبەت ئێران و تورکیا بازاڕەکانی باشوری کوردستان لە ڕووی ئابوورییەوە قۆرغ کردووە ساڵانە داهاتێکی زۆریان لە باشوری کوردستان دەست دەکەوێت، کە بە جۆرێک قەبارەی بازرگانی تورکیا و باشوری کوردستان زیاتر لە چەندین ملیۆن دۆلاربووە، ئەمەش وای کردووە کە باشوری کوردستان هەرێمێکی مشەخۆر بێت و هیچ بەرهەمێکی ناوخۆیی نەبێت و دەسەڵاتدارانی باشوریش زۆر گرنگیان بەم پرسە هەستیارە نەدەدا لە پێناو قازانجی مادی خیرا بۆ خۆیان، چونکە لە باشوری کوردستان بەشێکی زۆری بازرگانەکان وابەستەی حیزبە جیاوازەکانی باشورن.

هەر ئەمەش بوو وای کردبوو کە هەردەم تورکیا و ئێران لە کاتی بوونی هەر گرفتێک لە باشور هەڕەشەی ئەوەبکەن کە دەرگاکانیان بە ڕووی باشوردا دادەخەن، بە تایبەت

لەســەروبەندی پرۆســەی ڕیفراندۆمــدا بەڕەســی ئەمەیــان ڕاگەیاند، ئەم پرۆسەی بازرگانییە بەردەوام لە گەشەکردندابوو، تـا ئەوکاتەی حوکـومەتی تورکیـای فاشیسـت و ڕەگەزپەرسـت لە ئۆکتــۆبەری ســاڵی (٢٠١٩) دا هێرشــی کــردە ســەر ڕۆژئــاوای کوردســتان بە ئامــانجی لەنــاوبردنی ئەزمــوونی خۆبەڕێــوەبەری کوردی و قڕکردنی گەلی کورد و گەلەکانی ناوچەکە و دەستدرێژی کردنە سەر کچان و ژنانی کورد لە ڕۆژئاوا.

ئەمەبـوو وای کـرد کاردانەوەی خێرا لە تۆرەکۆمەڵایەتییەکان دروست بێت و لەسەر ئاستی ڕێکخراوەکانش بانگەشەی بایکۆتی کـاڵای تـورکی و گەشـتکردن بـۆ تورکیـا دەسـت پـێ بکـات، لە ڕاستیدا بایکۆتی کاڵا و خواردەمەنی و گەشتکردن بۆ وڵاتی تورکیا زۆرپێشـــتر و لە ســـاڵانی ڕابردووشـــدا لە لایەن چالاکوانـــان و هەنــدێک دەزگــای ڕاگەیانــدنەوە کــاری لەســـەر دەکــرا، بەڵام ناهۆشـیاری خەڵـک لەو قۆنـاغەدا وای کـرد ئیـرادە نەبێـت بـۆ بایکۆتی کاڵای تورکی.

بەڵام ئەمسـاڵ لە سـاتەوەختی دەسـتپێکردنی هێرشـەکانەوە لە باشـوری کوردسـتان خەڵکی بە بێ ئەوەی چاوەڕێی حوکومەت و حیزبە سیاسـیەکان بکەن خۆیان کەوتنە بـایکۆتی کاڵای تـورکی و خۆپیشـــاندانی خۆرســـکی سەرتاســـەری لە پێنـــاو ڕۆژئـــاوای کوردسـتان و یەکڕیـزی نەتەوەییـدا، هەر ئەمەیە وای کـردووە لەم

چەند ڕۆژی ڕابردوودا بەرپرسانی (میت) بێنە سەرخەت لەسەر ئەم پرسە سەردانی هەولێر بکەن و یەکێک لە باسەکانیان باسی بایکۆتی کاڵای تورکی بێت، کە چۆن کۆتایی پێ بێت و قەبارەی بازرگانی لەگەڵ باشور گەشە پێ بدەنەوە. کە ئەمە جێگای دەستخۆشییە بۆ گەلی باشور، چونکە ئامانجەکەی پێکاوە و زیانی گەورەی لە ئابووری ئەو وڵاتە داوە، بە بێ بوونی چەک و خۆماندووکردن تەنها لە بازار و ماڵەکەی خۆیەوە بڕیاری بایکۆتی داوە، نە کەسیش مرد لە برساو نە کەسیش بەڕووتی گەڕا لە بازاڕدا.

هەر بۆیە پێویستە ئەم بایکۆتە بەردەوام بێت، نەک بۆ ماوەیەکی کاتی و بازرگانانیش هەڵوێستی مرۆڤایەتی و نەتەوەییان بخەنە پێش قازانجی مادییەوە، هەر بۆیە بەردەوامبوون لەسەر بایکۆتی کاڵای تورکی ئەگەر قۆناغ بە قۆناغ ئەم بایکۆتە فراوان بکرێت و زیاتر حوکومەت و خەڵکی سەرمایەداران لەباشور هەوڵی ئابووری خۆبژێوی بدەن، تا لە کۆتایدا قەبارەی بازرگانی لەگەڵ دەوڵەتانی دراوسێی باشوردا کە هەموویان دوژمنی نەتەوەی کوردن و بە ئەقڵیەتی فاشیزم حوکوم دەکەن، لەسەر خاکی داگیرکراوی کوردستان، بە تەواوی کەم بێتەوە و بە یەکجاری باشوری کوردستان رزگار بێت لە دەست هەڕەشەی ئەم دەوڵەتانە، ئەوکات باشور دەبێتە هاوکارێکی باشی

بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی پارچەکانی تری کوردستان، خۆشی لە کاتی هەر هەنگاوێک بە ئامانجی سەربەخۆیی زیاتر لە مەترسی خنکان، یاخود ئابلۆقی ئابووری ڕزگاری دەبێت.

کۆمەڵگای خەوتوو

زیاتر لە هەشت ساڵ پێش ئێستا لە وڵاتی تونس، گەنجێک بە ناوی محەمەد ئەلبوو عەزیزی لە بەرانبەر دەست بەسەراگرتنی عەرەبانەکەی، کە سەرچاوەی بژێوی بوو ئاگری لە جەستەی خۆی بەردا، پاش ماوەیەک مانەوە لە نەخۆشخانە گیانی لە دەستدا، بەڵام بویە سەرەتای هەڵگیرساندنی شۆرش لە چەندین وڵاتی وەک (تونس، میسر، لیبیا، بەحرەین، یەمەن، سوریا) کە ئەمەی دواییان تا ئێستاش دۆخی وڵاتەکەی ناجێگیرە. خۆسوتاندنی محەمەد ئەلبوو عەزیزی کۆتایی هێنا بە دەسەڵاتی دیکتاتۆری زین عابدین بن عەلی و لە ماوەیەکی کەمدا شۆڕشگێڕان بە خۆپیشاندانی مەدەنی لە وڵات وەدریاننا. گەر خۆسوتاندنی ئەلبووعەزیزی سەرەتای شۆڕش بێت، ئەوا بەئاگایی و هۆشیاری خەڵکی تونس بوو لە ئاست مافەکانی وای

کــرد درێــژه به خۆپیشــاندانه‌کان بــده‌ن هه‌تــا گه‌یشــت به ده‌رئه‌نجامێک.

ده‌رئه‌نجامه‌کانی شۆرشی عه‌ره‌بی، یاخود به هاری عه‌ره‌بی، به‌باش، یاخود به خراپ هه‌رچیه‌ک بووبێت بۆ من گرنگ نیه له ئێســتادا، به‌ڵام ئه‌وه‌ی بــۆ مــن گــرنگه، که هه‌مــان شــێوازی خۆسوتاندن وه‌ک نارەزاییه‌ک له‌لایه‌ن گه‌نجێکی شاری ڕانیه‌وه له چه‌نـد ڕۆژی رابـردوودا له به‌رده‌م شـاره‌وانی شـاره‌که‌یدا هێمـا و په‌یامی گرنگه، که وا که‌سانێک هه‌ن نارەزایه‌که‌یان گه‌یشتۆته ئاستێک، ئامـاده‌ن خۆیـان بسـوتێن به‌هـۆی ئه‌و دۆخه سـه‌خته‌ی که هه‌یه له هه‌رێمی کوردستان.

چیرۆکـی خۆســوتاندنی ئه‌م گه‌نــجه‌ی هه‌رێمـی کوردســتان، ئه‌وه‌یه که داوای کــــردووه زه‌ویه‌که‌ی بکـــات به‌خــــانوو، به‌ڵام شـاره‌وانی شـاره‌که ڕێگـره چـونکه به‌رشـه‌قام ده‌که‌وێـت، له‌گه‌ڵ چه‌سـپاندنی یاسـادام ،به‌ڵام ده‌زگاکانی حوکومه‌ت پێش ئه‌وه‌ی قـورگی هاوڵاتیـانی بـێ ده‌سـه‌ڵات بگـرن و یاسـایان وه‌ک خـۆی له‌سـه‌ر جێبه‌جێ بکه‌ن، بچـن له‌و هه‌زاران زه‌ویـیه بکۆڵنه‌وه ، که کرا به ڤێلا و باخی به‌رپرسی حیزبه‌که‌کانی هه‌رێم به ده‌سـه‌ڵات و زۆریـــنه‌ی حیـــزبه به نـــاو چاکســـازیخوازه‌کان، و پاشـــدزه‌کانی چـوارده‌وری به‌رپرسـه‌کانی ئه‌م هه‌رێمه و شـه‌وان ژیانی شـاهانه‌ی

وەک میرەکـانی وڵاتە عەرەبیەکـانی تێـدا دەبەنە سـەر و ژیـانی خەڵکە کەشیان وەک هاوڵاتیانی ئەفریقایە.

سیاسـییەکانی ئەم وڵاتە هەتـا لە شـاخ بەرپـرس بـوون لەژێـر نـاوی شـۆر گێریـدا، نەوەی سـاڵانی ٧٠ و ٨٠ کـانی سـەدەی ڕابردوویـان خەڵەتانـد، دوای ڕاپەڕیـن کە گەیشـتنە دەسـەڵات هەموو هەوڵێکیان لە پێناو خۆیان و خانەوانەدەکانیان خستەگەڕ ،سامانی سەرتاسەری کوردستانیان دابەش کرد بۆ خۆیان.

پاشان هەر ئەم کۆمەڵە سیاسییە، کاتێک بۆنی نەوت مەستی کـردن و ژمـارە بێ کۆتاییەکانی داهـاتی نەوتیـان دی، لەژێر نـاوی چاکسازی و پاکسازی و حیزبی نوێ دا چەندین حیزبیان دروست کـرد و نەوەی دوای ڕاپەڕیـن دەخەڵەتـێن، کە ئەم نەوەیە کـوڕ و کچی ئەو دایـک و بـاوکەن، لە قۆنـاغی شـاخ خەڵەتێنران لە ژێـر پەردەی شۆرشەوە زۆرترین قوربانیان دا، بەڵام کەمترین مافیان دەسـت کەوت! ئەم حیزبـانە، کە بەنـاو شـەڕی دادپەروەری دەکەن، سەرە گەورەکانی سەرەوەیان هاوبەش و هاوکاری هاوڕێ کۆنەکانیـانن لە حیـزبە دەسـەڵاتدارەکان و ئامانجیـان تەنهـا پەردەپۆشـکردنی شکسـتەکانی دەسـەڵات و کپکردنـی دەنگـی ناڕەزایی خەڵکە.

ئەوەی جێگای هەڵوێستە لەسەر کردنە کۆمەڵگای کوردییە کە ساڵانە سەرباری ئەوەی لە سەرجەم پسۆرییە جیاوازەکانی بازاڕی

کـار و سـەرچاوە مرۆییەکـان و زانسـتە جیاوازەکـان و زمـانە جیاوازەکان دەرچـوو پێـدەگەیەنێت، هاوشـانی ئەوەی لەچەنـدین زانکۆی دەرەوە و ناوە دەرچووی ماستەر و دکتۆرای هەیە، کەچی کۆمەڵگایەکی خەوتووە، بێ دەربەستە بەرانبەر خوێن و کەرامەتی مرۆڤێکـی هـاودین و زمـان و نەتەوەکەی و هـیچ ڕووداوێـک ڕای ناچەڵەکێنێـت ، تەنـانەت ئەگەر خۆسـوتاندنی مرۆڤێـک بێـت لە پێنـاو مـافێکی رەوای خۆیـدا. هەر ئەم کەسـانە کە زۆربەیـان گەنجن و وزەی چالاکی کۆمەڵگان و لە تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان وتە و قسەکانیان دەبینی، هەر یەکەیان بۆخۆی فەیلەسوفێکە، بەڵام لە کرداریـدا نـاتوانن پێشـڕەوی بچووکترن پەیامی نـاڕەزایی بکەن، بـۆ سـادەترین مـافی خۆیـان، کە پـاش چـارەکە سـەدەیەک لە حوکـومڕانی کـوردی بە دەسـتیان نەهێنـاوە، وەک ئـاو و کارەبـا و هەلی کار.

هەر چەنـد بیـردەکەمەوە ناکرێـت وەک مـرۆڤ بژیـت و ئەو هەمـوو نـادادپەروەرییەی هەیە، ببینـت لەم هەرێـم ، کە هەر حیزبێک بارستەی قەبارەی خۆی بەردەکەوێت، و هەموو سـامانی سـەرزەوی و ژێـر زەوییـان بـۆ خۆیـان بـرد و ئاسـمانیش کە زانیـان بۆیان نابرێ ناچار ژینگەکەیان پیس کرد کە بۆتە هۆی دەرکەوتنی چەنـدین نەخۆشـی لە ئێسـتادا، لەبەرانـبەردا ڕووداوێکـی وەک

خۆســـوتاندنی گەنجێــک ڕاتنەچەڵەکێنێـــت، بـــۆ داواکردنـــی سادەترین مافەکانی خۆت و لە خەوی قوڵ بە خەبەر نەیەتەوە.

کۆمەڵگای پڕ لە جنێو

گەر چـاوێکی خێـرا بگێـڕین بە نێـو تۆڕەکۆمەڵایەتییەکـان و کەنـاڵە ئاسـمانییەکان، هەروەهـا ئاوڕێـک لە چواردەورمـان بدەینەوە دەگەینە ئەو ئەنجامەی لە ئێستادا کۆمەڵگای کوردی هەنگـاو بە هەنگـاو بەرەو کۆمەڵگـایەکی جنێـوفرۆش هەنگـاو دەنێـت، کە ئەمەش جـگە لە کـاریگەرییەکی خـراپە لە ئێسـتادا سـەرەتایەکی خـراپە بـۆ نەوەکـانی داهـاتوو، چـونکە دێـنە سـەر کەلتورێکی وێرانە.

کەلتوری جنێو مێژوویەکی تاڕادەیەک کۆنی هەیە لەناو حیزبە سیاســییەکانی کوردســتاندا، ئەوان هەر کــات بەرژەوەنــدیان لەگەڵ یەک نەبووبێـت و لە کـاتی جیـابوونەوە و پەرتبوونـدا لە جیاتی قبووڵکردنی یەکتر، کەوتوونەتە جنێودان و تۆمەتیان بۆ یەکتر هەڵبەستووە.

لەدوای جیـابوونەوەی بـاڵی مەکتەبی سیاسی لە پارتی بە هـۆی تێڕوانینـی جیـاوازەوە بـۆ شـۆڕش و حوکـومڕانی و حیـزب، بە چەنـدین شـێوە جنێـو و تـۆمەت دەدرایە پاڵیـان، ئەم کەلتـورە

حیزبەکانی تریش هێنایان لەگەڵ خۆیان، تا ڕاپەڕین و دواتریش لە شەڕی ناوخۆ گەیشتنە ئەوپەڕی، جنێوی ناشیرین و خراپ نەما نەچێتە گوێی هاوڵاتییانەوە، جیابوونەوەی باڵی ڕیفۆرم لە یەکێتی و لەدایکبوونی بزووتنەوەی گۆڕان بووە هۆی دروستبوونی کۆمەڵێک جنێوی توندی سیاسی کە هەردوولا هۆکاربوون.

تا ئێرە ڕووە سیاسییەکە بوو، بەڵام لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە جۆرێکی تری جنێو حزوری هەیە، کە پیاوانی ئاینین، بەشێکی زۆریان لە مینبەری مزگەوتەکانەوە هەفتانە و ڕۆژانەش لە ڕێگای کەناڵە ئاسمانییەکانیانەوە جنێو بڵاودەکەنەوە، هونەرمەندێک نووسەرێک شاعیرێک هەر بۆچوونێکی هەبێت کە جیاواز بێت لە بیرکردنەوە و تێڕوانینی ئەوان دەبێت خۆی ئامادە بکات بۆ چەندین جنێو و ئیهانە، لە کاتێکدا زۆربەی جار وتاری نووسەر یان کتێبەکەی، یاخود شیعری شاعیرەکەیان نەخوێندۆتەوە.

ئاشکرایە کۆمەڵگای کوردی کۆمەڵگایەکە زۆر زوو دەکەوێتە ژێر کاریگەری هەستی ئاینی و ڕووداوی سیاسی ، چونکە تا ئێستاش کۆمەڵگایەکی تەقلیدیمان هەیە، بۆیە ئەم جنێوە بە شێوەیەکی خێرا بە نێو کۆمەڵگادا بڵاودەبێتەوە، ڕاگەیاندنەکانیش هۆکارێکی سەرەکین، بە تایبەت کەناڵە ئاسمانییەکان و

تۆڕەکۆمەڵایەتییەکـان بە دیـاریکراوی فەیسـبووک، چـونکە لە ئێستادا دەچنە هەموو ماڵێکەوە.

لە ئێسـتادا چەنـد هـاوڕێیەکی بەڕێـز سـەرقاڵی دامەزرانـدنی ڕێکخـــراوێکن بە یـــارمەتی نەتەوە یەکگرتووەکـــان بـــۆ ئەوەی هەوڵبـدەن ڕێگـا لە زیـاتر بڵاوبـوونەوەی ئەم کەلتـورە ناشـیرینە بگـرن، کە بە نـاوی ئـازادییەوە دەردێکی کوشـندەی بێ ناونیشـانە هاتۆتە هەموو ماڵێکەوە.

مـن پـێم وایە لە ئێسـتادا درەنـگ نیـیە، وەک چـۆن بەشـێکی کۆمەڵگا تـوانی بە چەنـد سـاڵێک ئەم کەلتـورە بـۆ مەرامی خـۆی بڵاوبکـاتەوە، ئـاواش بەشـێکی تـری کۆمەڵگـا بە هەسـتکردن بە بەرپرسـیارێتی دەتوانێـت ڕێگـا لە تەشـەنەکردنی ئەم کەلتـورە بگرێـت، لە پێنـاو نەوەکانی ئاینـدە کە ناکرێـت چـاو هەڵبێـنن لە دونیـــادا و ڕاســـتەوخۆ بەرکەوتەی لەگەڵ کۆمەڵگـــایەکی جنێوفرۆشدا بێت.

لەکۆتایـدا دەمەوێـت بڵـێم ژیـانی ئـێمەش بریتی نیـیە لە (خەو، هەسـتان، خـواردن، سـێکس) بەڵکـو بـۆیە ڕێگـادراوە بـژین، تـا بەرپرسیارێتی بخەینە سەر شانمان، جۆرێک بژین بە لایەنی کەم خۆمـان ئاسـوودە کردبێـت، نەک ویژدانمـان ئازارمـان بـدات کە هیچ بەرهەم و چالاکییەکی گشتیمان نەبوبێت.

گەنجان و حیزب

گەنجـان چینێکی دیـاری نـاو کۆمەڵگان، کە بە چالاکترین و پـڕ وزەترین چین ئەژماردەکرێن، کە دەتوانن ڕۆڵ بگێڕن لە خزمەت کردن لەسـەرجەم بوارەکانی ژیان و بەڕێوەبردنی ئیدارەی حیزبی و حوکومڕانی لە هەرێمی کورستان.

بەڵام بەداخەوە ئەم چیـــنە چـــالاکە پـــڕ وزەیە لە چینێکـــی چـــالاکەوە کـــراوەتە چینێکـی ناچـــالاکی گـــوێرایەڵی پەراوێزخـــراو، ئەگەر سـەیرێکی شـێوانی بەڕێوەبردنی حیزبە کوردییەکان بکەیـن، بۆمـان دەردەکەوێـت لە زۆربەی جـومگە هەسـتیار و دیـاری نـاو حیزبەکان کە شـوێنی بڕیاردان، بە دەسـتی کۆمەڵە کەسـانێکەوەن کە لە شاخەوە هاتوونەتە شارەکان.

ماوەی زیـاتر کە چـارەکە سـەدەیەکە حوکـومڕانییەکی شکسـت خواردویـان لەم هەرێمەدا کـردووە، کە بە شـێکی زۆریـان خـاوەنی بڕوانـامەی نـزمن، یـاخود هەر هـیچ بڕوانـامەیەکی ئەکادیمیـان نییە، کە لە کۆمەڵێک سیاسی بیرکورت بەولاوە هیچی تر نین!

ئەم کـۆمەڵە کەســە بە نــاوی شـۆڕشــە و ئەزمــوونەوە نەک هەر گەنجانیان پەراوێز خستووە ،وەتوانیویانە و سـەرکەوتووش بوون

لەوەی هەرکـات بیانەوێـت گەنجـان بەکـاربهێنن بـۆ مەبەسـتی سیاسی خۆیان.

هەردەم سـەرانی حیزبەکـان لە کـاتی دروسـتبوونی تەنـگەژەی نـاوخۆ و سـازدانی خۆپیشـاندان،کە هەنـدێک جـار گـرژی و قوربانیشـی لـێ کەوتـۆتەوە، گەنجـانی خۆیـان نـاردۆتە سـەر شـەقامەکان، دواتـریش ئەگەر بە سـودی حیـزبەکە خـۆی تەواوبووبێـت ئەوا خێـرا سـەرکەوتنەکانیان وەک دەسـتکەوتی سیاسی بۆخۆیـان بـردووە، لە کاتی شکستیشـداخۆیان بێ بەری کردووە و گەنجانیش بە تاوانبار ناساندوە.

هەربـۆیە پێویسـتە گەنجـانی نـاو حیزبەکـان چ سـیکۆلار و چ ئیسـلامییەکان بەئاگـابێتەوە. بە بیری خۆیـانی بهێنـنەوە،کە ئەوە ئەوانـن دەبێـت حوکـومڕانبن، و بڕیـار بە دەسـتی حیزبی و حکومی بـن، وە ڕۆڵیـان هەبێـت لە بوونیاتنـان و بەرەوپێشـچوونی هەرێمەکەیـان، نەک کۆمەڵێ کەسی بەنـاو سیاسـی بـۆ مەبەسـتی سیاسی و شەخسی و مەرامی تایبەت بە کاریان بهینێن.

کە بەشـێکی زۆری ئەم سیاسـیانە تێـوەگلاون لە گەنـدەڵی و خـراپ ئیـدارەدانی حیزبی و حکـومی و ڕۆلی دیاریـان هەبـووە لە شکسی ئیدارەدانی کوردستان.

بێ ئومێدکردنی گەنجان

گەنجـان لە زۆربەی جیهانـدا دارێـژەری سیاسـەت و ئـابوورین، هەروەهــا لە ناوەنــدی ڕۆشنبیریشــدا ڕۆڵ و پــێگەی خۆیــان هەیە،بەڵام لە کوردسـتان ئەم دەنـگە پـر وزە و چـالاکە هەردەم بە چـــاوی کەمەوە ســـەیرکراوە، تواناکـــانی بەکەم بینــراوە و دووچاری چەندین شکان و قسەی ڕووخێنەر دەبنەوە ڕۆژانە.

لەسـەر ئاسـتی سیاسـی هەلـومەرجی گونجـاو نییە بـۆ بەژداری گەنجان لە سیاسەتدا ڕێگایان پێنادرێت تواناکانیان بخەنەگەڕ و لەسـەر ئاسـتی کـۆمەڵایەتی بەهـۆی زاڵبـوونی هەسـتی خێڵەکی بەسـەر کەسە گەورەکانی نـاو خێزان ڕێگایـان لێدەگرێت، لەسـەر ئاستی ڕۆشـنبیرییش بە هەمان شێوە خەون و ئەندێشـەکانیان لە بواری هونەری و ئەدەبی بەکەم دەبینرێت و قسـەی ڕووخێنەریان بەرانبەردەکرێت.

لە مـاوەی ڕابـردوودا هـاوڕێیەکی بەڕێـز باسـی ئەوەی کـرد، کە لە تەنیشـت خوێنـدەوەی کتێـب هەسـتم کـردووە توانـای نوسـینم هەیە، بەڵام لای کەسێکی تـر باسم کـردوە کە لەجیاتی ڕێنمای و هاوکاری وتـوویەتی پێوسـت ناکات تۆ بنووسین مەخوێنەوە تۆ لە خوێنـدنەوە فێری هـیچ نابیـت و هیچـت بـۆ نانووسـرێت ئەوەی دەینوسیت هیچ نییە!

بەڕای مـن دیـارە ئەم بەڕێـزە خـۆی هـیچە بـۆیە وا بە هـیچەوە گرتوویەتی، خوێندنەوە بۆ ئەوە نییە هەمووماین ببین بە نووسـەر و شـاعیر و وەرگێر، ئەشێت ئێمە بخـوێنینەوە و بـبن بە مـۆمێکی

بچوک وڕووناکییەک بدەین بە منداڵەکانمان و یان چرایەک بین بـــۆ دوارۆژی کەســـانی چواردەورمـــان، ئەگەر قـــانعی شـــاعیر نەبوایەتە چرایەک ڕەنگە ئێستا ڕۆشنبیرێکی وەک مەریوان وریا قـانع مـان نەبـوایە، کە دەنگێکی دیـاری نێـو کایەی ڕۆشـنبیری و ئەدەبی کوردە.

هەروەهــا لەتیــف هەڵمەتــی شــاعیر.کە چــاوی کــردەوە کەوتە نێـــــوکتێبە کـــــانی بـــــاوکیەوە کەدواتـــــر کـــــاریگەری تەواوی لەســـەرهەنگاونانی هەڵـمەت بەرەو دنیـای خوێنـدنەوە و نوسـین بردوە.

دەمەوێت کەمێک بگەڕێمەوە بۆ دواوە و لە ساڵی (٢٠١٢) کتێبی (چێشـتی مجێـور) ی مامۆسـتا هەژار موکریـانیم خوێنـدەوە کە مامۆسـتا هەژار باسـی ڕووداوێکـی گێـڕایەوە کە کـاتی فەقێیەتـی ڕوویــداوە مامۆســتا دەڵیت:"ڕۆژێـک لەگەڵ فەقێیەکـی هــاوڕێم بـووم،منیش شـیعرێکم نوسـیبوو بـۆم خوێنـدەوە وتی ئەو شـیعرە هی کێـیە؟ منـیش وتـم هی مسـتەفا بەگی کـوردیە،ئەویش وتـی زۆرجوانە ڕەحمەتی لێبیت ئادەی جارێکی تریش دووبارەی کەرەوە ،وتـی بـۆ دووەم جـار دووبـارەم کـردەوە ئەویـش دووبـارە کەوتە پەسنکردنی، منیش خۆم بۆ ڕانەگیراو وتم وەڵا کاکە ئەو شیعرە هی خـۆمە جـا لە وکـاتەدا لەجیـاتی دەسـت خۆشـی هـاوڕێکەی هەژار وتبووی توخـوا ئەوەشـیعرە کۆمەڵی قسـەت ڕیزکـردووە و بێ سەرەوبەرە نووسیوتە، جا هەژاریش وەک خۆی نووسیویەتی زۆر پێی شکاوەتەوە.

بەڵام دەرئەنجام چی ڕوویدا هەژار نەکەوت و سەرەڕای سەختی ژیانی بوو بە شاعیرێکی گەورەی کورد و خاوەنی دیوانێکی جوانە بە ناوی بۆ کوردستان،چوار نامیلکەی دکتۆر عەلی شەریعەتی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی کە تا ئێستاش لەناو خوێنەرانی کوردستانی باشووردا خوێنەری هەیە و ساڵانە چاپ دەکرێتەوە،دیوانی مەلای جەزیری شیکردۆتەوە کەسامانێکی ئەدەبی گرنگە، فەرهەنگی هەمبانە بۆرینەی ئامادەکردەووە کە ئێستا وەک سەرچاوەیەکی زانستی سوودی لێدەبینرێت،بەهۆی شارەزایی وردی لە زمانی فارسی توانی چوارینەکانی خیام زۆر بەجوانی وەرگێڕێتە سەر زمانی کوردی. داستانی مەم و زینی گۆڕی بۆ کوردی سۆرانی،هەروەها کتێبی چێشتی مجێور کە پڕە لە یاداشت و ڕووداوی ناو بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی باشور،جگە لە مانەش شەرحی قورئانی پیرۆزی کردووە، لێرەدا پرسیارێک دروست دەبێت ئەو فە قێیەی هەژاری شکاندەوە خۆی چی کرد؟ چی لە هەگبەی دابوو؟ لە چ بوارێک خزمەتی کرد؟

هەر بۆیە ئەم چیرۆکەی هەژارموکریانی شاعیر زۆرگرنگە بۆ گەنجانێک کە دەیانەوێت خۆیان دروست بکەن و نەکەونە ژێرکاریگەری کەسانی ڕووخێنەر و بێ هیوا و ئومێد لە ژیان و لە کاری نوێ و داهێنانی نوێ جا لەهەر بوارێکدابێت.

چیم دی؟

دروست لە ساتەوەختی گەرمبوونی بانگەشەی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا گرتەیەکی ڤیدیۆیی کەسێک بڵاوبۆیەوە، کە هێرشدەکاتە سەر هاوڵاتییەک کە کێشەی کۆمەڵایەتی هەیە لەگەڵ کەسەکەدا، بەڵام لە ڕێگای دادگاوە چارەسەری ناکا، بەڵکو بە پاڵپشتی شەخس، یاخود حیزب دەمانچەکەی دەستی کەرامەتی مرۆڤێک دەشکێنێت و ئیهانەی پێدەکات، هەروەها جنێو بە دامودەزگاکانی حوکومەت دەدات؟.

هەرزوو پۆلیس رایگەیاند:" کەسی تۆمەتبار ماوەیەك پێش ئێستا لە ڕووبەڕوو بوونەوەیەکدا دەستگیرکراوە.

دیارە ئەم جۆرە کارانە بەرئەنجامی لاوازی یاساکانە لە هەرێمی کوردستان، هەروەها دەستکەوتنی چەکە لە لایەن هەمووکەسێکەوە بە ڕێگایەکی ئاسان یان لەکاتی بانگەشەی هەڵبژاردندا دەبەخشرێتەوە بەسەر ئەندام و لایەنگرانی حیزبدا.

هەروەها بەرپرسە حیزبیەکانیش هۆکارن، چونکە نەیانتوانیوە بێ لایەنبن لە کاتێکدا تۆمەتبارەکان ڕاپێچی دادگا دەکرێن تەداخول دەکەن و هەندێکیان دەبنە تەرەف لە گرفتەکەدا، لاوازی دەسەڵاتی دادوەریش هۆکارێکی ترە بۆ زیادبوونی ئەم جۆرە حاڵەتانە.

بەڵام لە هەموو بێ شەرمانەتر میدیاکانی حیزبە جیاوازەکانی هەرێمە، کە نەیانتوانیوە بێلایەنانە کار لەسەر ئەم حاڵەتە بکەن و ببنە کارتی فشار لەسەر دەزگاکانی ئەمنی و دەسەڵاتی دادوەری و

بەرپرسـان لە هەرێمی کوردسـتان، بەڵکـو هەرزوو بـۆ مەبەسـتی بانگەشـەو کۆکردنەوەی دەنگ کەوتنە بڵاوکـردنەوە و بەکارهێنـانی بۆ مەبەستی حیزبی.

میـدیاکانی یەکێتی هەرزوو هەوڵیانـدا، وا نیشـانی بـدەن کە دەسـتگیرکردنی تۆمەتبـار بەسـە بـۆ کۆتـایی هـاتنی ئەم هەرایەی دروستکراوە.

پـارتیش چ لە رێگـای میـدیای بیسـتراو ، بینـراو ، خوێنـدراوی رەسمییەوە چ لە ڕێگای ئەو هەموو سایتەی کە بە پارەی میللەت دروسـتکراون و بەڕێوەدەبرێت کەوتە هەرا، وەک بڵێی خەڵکی بێ ئاگـان و ڕووداوەکـانی چەنـد مـانگی ڕابـردووی سـنووری ژێـر دەسـەڵاتیانی لەبیـر چـووبێتەوە کە چـۆن لە کـاتی خۆپیشـاندانەکاندا شەقشـەقێنیان بە مامۆسـتایەکی بەتەمەن کـرد و دکتۆریـان بەرزلە دەدا و دوایـش لەدادگـا بـێ شـەرمانە داوای قەرەبوویان لێدەکرد!

ڕەنـگە ئەو میـدیایانە بیریـان چـووبێتەوە کە هـێمن نـاوێکیش هەبـوو پێشـمەرگەبوو، بەڵام هەمـوو رێـز لێگرتنێکیـان ئەوە بـوو نیـوەی سـەری تاشـراو ڕەوانەی سـنووری سـلێمانی کـرایەوە، حەقمە بپرسم ئەوەبوو حورمەتی پێشمەرگە ؟

یاخود میدیاکانی سەر بە بزووتنەوەی گۆڕان بیریان چوو چەند مەتریـک ئەولای کەناڵەکەیـان لەنـاو گـردی زەرگەتە لە ڕۆژنامەنووسیکدرا کە چەندین ساڵ ڕەخنەی توندی دەگرت لە نەیارانی گۆڕان و خزمەتی پرۆژەی گۆڕانی دەکرد، بەڵام کەڕووی قەڵەمـی رەخـنە و زمـانی گـۆڕا بـۆ بـزووتنەوەی گـۆڕان بەشـێك

لەوانەی ڕەخنەیـان قبـووڵ نەبـوو پەلاماریانـدا و لە گـردەکە دەریان کردا!

ئەمەویـت بڵـێم ئەرکی میـدیایە شـەریکات لە پێنـاو کەرامەتـی هاوڵاتییـان و پاراستنی شەخسیەتی هەموو کەسیک بێ جیاوازی ئـاینی و ئایـدۆلۆجیا و حیزبی، نەک بەپێی بەرژەوەنـدی شـەخسی و حیزبی کەرامەتـی مـرۆڤ وەک پـارچە قوماشـێک لێبکـات چـۆنی بوێت ئاوا بیبڕێ و دوایی بەدڵی خۆیان بیدورن.

لە ڕاسـتیدا دەبێـت هاوڵاتیـانی ئەم هەرێـمە هەردەم لەخەمـی ئەوەدابــن کە تووشــی کێشـــە و گیروگرفتــی کــۆمەڵایەتی و هەنـدێکجار یاسـایش نەبـن، لەگەڵ هـیچ کەس و گروپێـک بـۆ ئەوی نەبـنە قووربـانی لاوازی دەســەڵاتی دادوەری و دەزگاکـانی حکـومەت و کەرامەتیشـیان ئەوەنـدەی تـر نەشـکێنرێ لەلایەن حیزبەکانەوە.

تەقەی بەناو خۆشی

یەکێک لەو دیاردە ناشارستانی و ناشیرنانەی نێوکۆمەڵگای کوردی، دیاردەی تەقەکردنە کەناو دەبرێت بە تەقەی خۆشی، کە ڕیشەی ئەم دیاردە ناشرینە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوکاتانەی لە گوندەکان ئاهەنگی هاوسەرگیری سازدەکرا،لەو کاتەدا وەک دەربڕینی خۆشی تەقە بە ئاسماندا دەکرا!

ئەگەر جاران دواکەوتوویی کۆمەڵگا هۆکاربووبێت بۆ ئەم دیاردەیە، و ڕوانینی تاکی کورد لەوەدا کورت بووبێتەوە ژنهێنان لە گوندیکی تر، یان عەشرەتێکی تر یان تەنانەت لەو هەمان گوند و بنەماڵەدا ڕەمزی سەرکەوتن بووبێت، ئەی ئیستا و لەم سەردەمی تەکنەلۆجیا و جیهانگیری و مۆدێرنەدا دەمی هەر تاکێکی کورد بکەیتەوە لە شوێنە گشتییەکان یاخود سەیری بڵاوکراوەکانی بکەیت لە تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان لە یەک کاتدا سەدان مامۆستای ئاینی و فەیلەسوف و ڕۆژنامەنووس و چاودێری سیاسی و کۆمەڵناس و پسپۆری دەرونی و شەرەزای فەلەک ناسی و ڕۆشنبیر و رووناکبیر و هونەرمەند و شاعیر نووسەر، هەموو ئەمانە دەبینیت قسەدەکات ، گوێ لە هیچ کەسی تر ناگرێت و خۆی وادەردەخات دواین حەقیقەت لای ئەوە!

بەڵام لە حەقیقەتــدا کۆمەڵگــایەکی وێــرانەین، هەمــوو ئەو پێشگری نـاوانە سـود وکاریگەری نەبووە، نەک لەسـەر خەڵکانی تر بەڵکو لەسەر خودی کەسی قسەکەر خۆشی!

تـا ئێسـتا تـاکە ڕێگـای دەربڕینی خۆشـی لە کـاتی سـەرکەوتنی لایەنێکــی سیاســی لە هەڵبژاردنەکانــدا دیــاردەی تەقەکردنــی هەرەمەکییـە بە ئاسـمانی نـاوچە جیاوازەکانـدا، کە ئەم دیـاردەی تەقەکـردنە هەمووجارێک چەنـدین قوربـانی لێکەوتـۆتەوە، چ بە بریندارکردن و چ بە کوشتن.

کوشــتنی مرۆڤێــک و لێســەندنەوەی مــافی ژیــان جــگە لەوەی تـاوانیکی گەورەیە و لە ڕووی یاسـاییەوە سـزای قورسـی لەسـەرە واتـای ئەوەشـە کە خێزانێک لەبەریەک هەڵدەوەشـێنرێت و جەرگی دایکێــک، یــان باوکێــک دەســوتێنرێت و زۆرجــار ژنیــک بێــوەژن دەبێــت منــداڵێک بــێ دایــک یــان بــێ بــاوک دەبێــت، کەســی تەقەکەریـش زۆر بێ شـەرمانە وبەجـورئەتەوە باسـی ژمـارەی ئەو فیشـەکانە دەکات کە تەقاندویەتی، یان باسی جۆری چەکەکەی دەکات!

لایەنە سیاســییەکان و حوکــومەت هۆکــاری ســەرەکی ئەم دیـاردەیەن و بێ بـاکن لە سـەندنەوەی مـافی ژیـان لە مرۆڤەکان، چـونکە چەک دابەش دەکەن بەسـەر بەشـێک لە لایەنگرانیانـدا لە بـۆنە جیاوازەکـان و حکـومەتیش مـۆڵەتی چەک هەڵگـرتن بـۆ هەنــدێ کەس دەکــات هەنــدێجار کە هــیچ هۆکــارێکی بــڕوا پێکراویشی پێ نیە بۆ وەرگرتنی مۆڵەتەکە.

هەر زووش لە ساتەوەختی دەستپێکردنی تەقەکانەوە لایەنە جیاوازەکان لە ڕاگەیاندنەکانەو دێنە سەر شاشە و دەڵێن خۆشییەکانتان بە تەقەکردن دەرمەبڕن، وەک بڵێی ئاگایان لە هیچ نیە، کە خەڵک چۆن چەکیان دەست کەوتوە.

جگە لە تەقەی خۆشی دیاردەیەکی تریش لە بۆنەکاندا بەدی دەکرێت ئەویش یارییە ئاگرینەکانە کە دیاردەیەکی زۆر ناشرینە و نایاسایشە، و لە کۆڵانەکان و ناو گەڕەکەکاندا بەبێ ئەوەی حساب بۆ دانیشتوانی بکرێت دەتەقێنرێت.

ئەگەرچی زۆرجار تێبینی ئەوەم کردووە کە هێزە ئەمنییەکان هەر زوو دەگەنە ناوچەکە بۆ ئەوەی کەسانی فرۆشیار دەستگیر بکەن، تا ئێرە شایەنی دەست خۆشییە بەڵام دەپرسم کە ئەوەندە نایاساییە و هەمووان دەزانین سەرچاوەی بێزارکردنی خەڵکییە بۆ لە سنورەکانەوە بەئاسانی دێتە خاکی هەرێم و لە ناو بازاڕەکاندا وا بەئاسانی بڵاودەکرێتەوە؟

بۆ چەک و تەقەمەنی لە وڵاتانی جیهانەوە بە یاسای و نایاسایی دەکڕێت یاخود وەک هاوکاری دێت بۆ هێزە ئەمنییەکان، بۆ پاراستنی ئەمنیەتی هاوڵاتیان و پاراستنی سنورەکان و ئامادەباشی بۆ هێرشی دوژمنان بەڵام وا بەئاسانی دەگاتە دەستی کادری حیزبەکان و بەئاسانی مامەڵەی پیوەدەکرێت و لە بۆنەکاندا ئاسمانی کوردستانی پێ گولەباران دەکرێت و پێش کەوتنە سەرزەویش جەستەی مرۆڤێکی بێ گوناهی پێ خوێناوی دەکرێت؟

کلتووری دەنگدان لە کۆمەڵگای کوردیدا

لە سەدەی رابردوودا کۆمەڵگەی کوردی بە کۆمەڵگایەکی داخراو و دواکەوتوو هەژمار دەکرا، هاوڵاتیانی ئەم کۆمەڵگایە زۆرینەی ڕەهایان خوێندەوارییان نەبووە و بیرکردنەوەی خێڵەکی و عەشرەتگەرایی بەسەریدا زاڵبوو، هەر بۆیە لە سەدەی رابردوودا ئەو نوخبە کەمە دیارەی رۆشنبیران و شاعیرانی کورد هەموو هەوڵێکیان داوە، تاوەکو کورد ئەم قۆناغە تێپەڕێنێت و هانی خەڵکیان دەدا کە منداڵەکانیان بەبێ جیاوازی بنێرنە بەر خوێندن لە پێناو ئەوەی لە سەرجەم بوارەکاندا بڕوانامەی بەرزبهێنن و ڕۆڵیان هەبێت لە خزمەتکردنی وڵاتەکەیان و ڕۆشنبیربوون.

دواجار ئەم هەوڵە سەرکەوت و لە بیست ساڵی ڕابردوودا کۆمەڵگای کوردی زۆرینەی ڕەهای تاکەکانی بوون بە خاوەنی بڕوانامەی جیاواز جیاواز تەنانەت لە ئێستادا، ئەوەندە بڕوانامەی بەکالۆریۆس و دیبلۆم هەیە کە ئەوەندە ژمارەیان زۆرە حوکومەت ناتوانێ هەلی کاریشیان بۆ دابین بکات.

بەڵام ئەوەی جێگای داخە بەدەست هێنانی بڕوانامە و بەسەربردنی چەندین ساڵ لە خوێندن نەیتوانیوە تاکەکانی کورد لەو قۆناغی بیرکردنەوەی خێڵەکییە دەربازبکات، تا ئێستاش چەندین کەسی خاوەن دکتۆرا و مامۆستا و پزیشک و تەنانەت

بەشێک لە شاعیران و نووسەران شانازی بەو عەشرەتگەریەوە دەکەن و پاشگری ناوی خێڵ و عەشرەتەکەیان هەڵگرتووە هەر بۆیە ئەم خولانەوەیە بەدەوری خێڵ و عەشرەتدا بەردەوامی هەیە.

ئاخر کارەساتێکی گەورەیە لە چەند رۆژی رابردوودا کاندیدی یەکێك لە حیزبەکان سەردانی شارۆچکەیەکی دیاری هەرێمی کوردستانی کردووە بۆ کۆکردنەوەی دەنگ و بانگەشە بۆ خۆی و حیزبەکەی، بەڵام هەر لەناو بارەگای حیزبەکەی خۆیدا پێیان وتوە " خەڵکی ناوچەکەی ئێمە لە چەند عەشرەتێک پێکدێت، دەشزانین چەندیان لەگەڵ ئێمەن تەنها بچۆ بۆ لای سەرۆک عەشرەتەکان ئەوان بەڵێن بدەن ئەوا دەنگی زۆرینەی ئەندامانی عەشرەتەکە بۆ تۆ مسۆگەرە."

دەبێ چی هەبێ لەوە کارەساتتر سەرۆکی عەشرەتێک کە ئاستی زانین و خوێندەواری سفر بێت، بەڵام بڕیار لە دەنگ و ویژدانی کەسەکانی چواردەوری بدات کە بە دڵنیاییەوە زۆربەیان خاوەنی بڕوانامەی بەرزن؟!

کەسانی هەڵگری بڕوانامەی دکتۆرا و ماستەر و مامۆستایان و پزیشکان کە خۆیان بە پێشەنگی کۆمەڵگا دەزانن حەقە لە خۆیان بپرسن بۆچی کەسێکی تر کە لە سادەترین مافە تاکەکەسیەکانی خۆشی بێ بەشەو لە عەقڵێکتی و داخراو لە کارکەوتوو زیاتر هیچی تری نییە بڕیار لەسەر چارەنووس و ئایندە و دەنگی من بدات.

بانگەشـــەی هەڵبــژاردن و ترازانـــی پەیوەندیە کۆمەڵایەتیەکان

پڕۆســەی هەڵبـژاردن وەک یەکێـک لە ڕێگـا مەدەنییەکـان بـۆ دەستاودەسـتکردنی دەسـەڵات، یـاخود چـوونە پەرلەمـان و بە ئۆپۆزسـیۆن بـوونە، عێـراق و هەرێمـی کوردسـتانیش لەدوای رووخانی حیزبی بەعسی قەدەغە کراو چەندین هەڵبژاردنی گرنگی تێدا ئەنجامدراوە، لەپێش ئەنجامدانی هەڵبژاردنەکان بەگشتی نـزیکەی مانگێـک بانگەشـەی هەڵبـژاردن ئەنجـام دەدرێـت و حیزبەکـان و کاندیـدەکان بە چەنـدین شـێوە بانگەشـە ئەنجـام دەدەن، بەڵام ئەوەی گـرنگە چـۆن ئەم بانگەشـەیە ئەنجـام دەدرێـت، بەداخەوە لە هەرێمی کوردسـتان لە کـاتی گەرمبـوونی بانگەشـەی هەڵبژاردن بەشـێکی زۆر لە کەناڵەکانی راگەیانـدن بە بینـراو و نووسـراو و خـوێنراوەوە ئەوەنـدەی کـار لەسـەر شـکان و خـراپ نیشـاندان و ناشـیرن کردنـی نەیارەکانیـان دەکەن نیـو ئەوەندە پڕۆژە و کاری خۆیان باس ناکەن.

ئەم خـراپ نیشـاندان و ناشـیرینکردنەی یەکتری بە کـردنەوەی دەرگای توندوتیژی دادەنرێت، زۆرجار دەچێتە سەر شەقامەکان و شـەڕ و ئـاژاوەگێڕی لێـدەکەوێتەوە، هەمـووان بـووین بە کەسـی سیاسی و قسـەی لەسـەر دەکەین و هێرشی توونـد دەکەینە سـەر لیستەکان، کەسی بەرانبەر کە بیرورای جیاوازە لە تۆ، لێرەوە ئەو پەیوەنـدییە کـۆمەڵایەتییەی کە لە نێـوان خـزم و هـاوڕێ و

دراوسێکان و تەنانەت هەندێکجار لەناو ئەندامانی یەک خێزانیش کەم دەبێتەوە تووشی ترازان دەبێت.

ڕۆژی (١٣)ی مایس هەڵبژاردنەکان تەواو بووە و هەمووی چەند هەفتەیەک دواتر لایەنەکانی کوردستان بە گوێرەی ئەو دەنگەی هێناویانە کۆدەبنەوە و هەوڵ دەدەن بە پلان و ئەجێندای گشتییەوە بچنە بەغداد و ئەوان کێشەیەکی ئەوتۆیان نامێنێت، وەک خۆیان دەڵێن تای هەڵبژاردن سارد دەبێتەوە.

بەشێک لە ئەندام پەرلەمانە تازەکانیش هەوڵدەدەن کەسە نزیکەکانی خۆیان لە چوار دەوری خۆیان دامەزرێنن، وەک پاسەوان، ئەوان تا چوار ساڵی تر ڕێکدەکەونەوە، بەڵام ئەوەی ڕێکناکەوێتەوە و دروست نابێتەوە ئەو ڕێز و پەیوەندیە کۆمەڵایەتییە جوانە بووە کە پێش بانگەشەی هەڵبژاردن لە نێوانماندا هەبووە.

بۆیە پێویستە دوور لە زمانی تەشیر و توندوتیژی بانگەشەبکرێت، باشتروایە بە ڕێگای گفتوگۆ و دوور لە تەخوین کردنی یەکتری بیروڕا بگۆڕینەوە و هەوڵی قەناعەت پێکردنی کەسی بەرانبەر بدەین کە بیروڕای بگۆڕێت گەر مەبەستی گفتوگۆکە ئەوەبێت.

هونەری سەرناوک و خوارناوک

لە دوو ڕۆژی ڕابـــــردوودا یەکێـــــک لە هەواڵە گەرمەکـــــانی تۆڕەکۆمەڵایەتییەکـان و سـایتە کـوردی و عێراقییەکـان بـابەتی شەڕی نێوان دوو فڕۆکەوانی عێراقی بوو لە ئاسماندا، لە بەرزی (٣٧)هەزار مەتـرەوە ڕوویـداوە، شـەڕەکە لەسـەر خـواردن بـووە، ژیانی سەرنشینانی ناو فڕۆکەکەیان خستۆتە مەترسییەوە.

گەر ســـەیرێکی سروشـــتی کۆمەڵگـــای عێراقـی بکەیـــن لەوە تێـدەگەین کە دوو شـت زۆر گـرنگە بەلایەوە کە وەک هونەرێـک دەبیبـــنم ئەوانـــیش هـــونەری ســـەرناوک و خـــوار نـــاوکە، کە هەردووکیان سەرچاوەی کێشەن لەم وڵاتە.

کۆمەڵگای کوردی و عێراقی کۆمەڵگایەکی بخۆرە،جاگرنگ نییە چـــی دەخـــــوات و چەنـــــد دەخـــــوات هەردەم ئەوەی بە لای تاکەکانیەوە گرنگ بـووە چـۆن بتوانێت زۆرتـرین پـارە بە دەسـت بهێنێـت، تـا زۆرتـرین و بە تـامترین خـواردنی لێ بکـڕی و بیخـوات، سیاســییە دەســەڵاتدارەکانی ڕۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـتییش هەمـان کێشـەیان هەیە لە کاتی میوانـداری میوانەکانیـان، ئەوەی گـرنگە لەلایـان چـۆن بتـوانن زۆرتـرین جـۆری خـواردن بـۆ میوانەکانیـان دابنێن بۆ ئەوی گلەیان لێ نەکەن.

ئەم زۆر خـۆریە زۆرجارکـاریگەری کـردۆتە سـەر تەندروسـتی کەسەکان کە بەڕاستی کارەساتە هاوڵاتیانی ئەم وڵاتە سەخترین کـاتی ژیانیـان ئەوکـاتە بێـت لایـان کە پزیشـک ئاگاداری کاتەوە

لەوەی هەنـدێک جـۆری خـواردن نەخـوا لە پێنـاو تەندرووسـتی خۆی، یاخود تەشەنە نەسەندنی هەندێک نەخۆشی درێژخایەن!

هـونەرێکی تـر هەیە کە پێی دەگوترێـت هـونەری خـوار نـاوک ئەمەش ڕیشـەیەکی کـۆنی هەیە لە جیهـان بەگشـتی و وڵاتـانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاسـت بە تـایبەتی، کە لە ئەنجـامی کپی سـێکس دروسـت بـووە لای هەردوو رەگەز بە تـایبەت ڕەگەزی نێـر، بـۆتە سـەرچاوەی سـەدان کێشـەی کۆمەڵایەتی نـاو خێزان و دادگاکان، چەنـــدین ڕووداوی کوشـــتی و لێکهەڵوەشـــانی خێزانەکـــانی لێکەوتووەتەوە.

ئەم هونەرە تەنها تاکەکانی نەگرتۆتەوە، بەڵکو بەشێکی زۆری سیاسـییەکانی گرتـۆتەوە کە هەردەم ڕەگەزی بەرانبەریـان وەک نێچرێـک بینیـوە و خۆشـیان ڕاوچـی، هەردەم هەوڵیـان داوە لە ڕێگـای پۆسـتەکانیانەوە بـگەن بە جسـتەی ڕەگەزی بەرانـبەر و خوارناوکیان تێرکەن.

بەڵام ئەوەی لەم وڵاتە پەراوێزخـراوە هـزر و بیـری مـرۆڤە لە کاتێکدا چۆن سێکس و خواردن گرنگە پێویستی ڕۆژانەیە ئاواش عەقلـی مـرۆڤ پێویسـتی بە تێرکـردنە، کە ئەویـش لە ڕێگـای خوێنـدنەوەی بەردەوامـی کتیـب و گەڕان بە دوای سـەرچاوەی زانستی دەبێت.

بەڵام تاکەکانی ئەم کۆمەڵگایە هیچ گرنگی بە عەقڵ نادەن، ئەوانەش کە دەخـوێننەوە و لەڕێگای کتێبەوە پێشـگری شـاعیر و نووسـەر و ڕۆشـنبیر و هونەرمەنـد یـان سـینەماکاریان هەڵگرتـوە، ئەم ناوانەیان کردۆتە ئامڕازێک بۆ دووبارە تێرکردنی سەرناوکیان

و خوارناوکیــان، کە بەشــێوەیەکی بەرنــامە بــۆ دارێــژراو کــاری بۆدەکەن.

خۆیـان نزیـک دەکەنەوە لە سیاسـییەکان و دەنووسـن لە پێنـاو پـارەدا، کە دواتـر سـەرناوکیان تێردەکەن لە خـواردنی جۆراوجۆر لەسەر مێزی سیاسییەکان، هەروەها بەو پارە زۆرەی بە دەستیان هێنــاوە و لە ڕێگــای بەکارهێنــانی ڕۆشــنبیری و کتێــب و پیشـەکەیانەوە هەوڵی تەواو دەدەن بۆ ئیسـتخلال کردنی ڕەگەزی مێینە لە پێناو گەیشتن بە تێرکردنی خوارناوکی خۆیاندا.

کرۆزانەوە بۆ بڕیار

فەرهەنگی کرۆزانەوە بۆ بەدەسهێنانی بەزەیی بەرانبەر بەشێکە لە کەسایەتی کورد. ڕەنگە بێ دەوڵەتی و ژێردەستەیی درێژخایەنی دەسـەڵاتی بێگانـە لـە دروسـتکردنی ئـەم فەرهەنگـەدا کاریگـەر بـووبێ، تـاکی کـورد بـۆ بـە دەسـهێنانی مافەکانی،لـەجیاتی ئـەوەی خـۆی بـە خـاوەن هـەق دابنێ و داکۆکی ڕەوا لـە خواسـتەکانی بکا، هـەوڵ ئـەدا لـە ڕێـی ئـەوەوە کـە (گوناحـە، نەگبەتـە، بەدبەختـە، لێقـەوماوە، لاواز و زۆرلێکـراوە) بـە پاڕانـەوە و لالانـەوە و نوزانـەوە هەسـتی بـەزەیی لـە بەرانبەرەکـەی دا ببزوێنێ و خواسـتەکەی پێ بسەلمێنێ. ئـەوە لـە کەسـایەتی بـە کۆمـەڵی کوردیشـدا، لەوانـە لـە سەرکردایەتی حیزبەکان دا، رەنگی داوەتەوە

ئەم پەڕەگرافە لە کتێبی "مفاوەزاتی بەرەی کوردستانی - بەعس ۱۹۹۱" نەوشیروان مستەفا نووسیویەتی و تائێستاش بەردەوامە، دوێنی کوڕی شەهید ئاسۆ لە تەمەنێکی کەمدا گیانی لەدەستدا و ڕاگەیاندنی کوردی وچالاکەکانی تۆرە کۆمەڵایەتییەکان و هاوڵاتیان هەموویان بە جارێک کەوتوونەتە کرووزانەوە و شیعر وتن بەباڵایدا و هەر حیزبە و لەسەری دێتە جواب ڕۆژنامەنووسە و وێنەی کۆنی بڕیاری کۆچکردووی بە ئاڵای حیزبەوە بڵاودەکاتەوە و پەیام دەنێرت، بۆ حیزبەکەی ئاخر منداڵێک لەو تەمەنەدا حیزبایەتی چوزانێ؟ تاوانی چییە ڕاگەیاندن لەجیاتی نیشاندانی بەرنامەی تەمەنی خۆی حزبایەتی بۆ ئەکاتە ناو ئاو و نانەوە ، ئاخر بۆیە هەرچی مرۆڤی کوردە لە دوای بیست ساڵیدا ئەنیشێ بە دیار ماوەی منالانەوە چونکە منالیی خۆی نەدیوە.

ستۆری و فەیسبووک و ئینستاگرام پرە لەوێنە و هەر پەخشانە شعر و ئەنووسرێ پێش مردنەکەشی کە لە نەخۆشخانە بوو زانرا دۆخی لە مەترسیدایە خێرا بەرپرسەکان گەیشتنە ئەوێ وەک خەمخۆر خۆیان نیشاندا بەڵام کەمترین قسە لەسەر هۆکاری مردنەکەی دەکرێت و دوور لە سۆز و هەست کەمترین کەس قسە دەکەن.

کەس ناپرسێ و جورئەتی ئەوەی نیە بڵێ خێزان تا چەند ڕۆڵی هەبوو لە تێکچوونی دۆخی دەروونی ئەم منداڵە چوار ساڵە؟

کەسێک نییە بڵێ بڕیار کۆچی دوایی کرد پاش هەفتەیەک چۆن ڕێز لە کەسوکاری دەگرێت؟ ئێستا هەموو کورد بووە بە شاعیر و

هـۆنراوە بەباڵایانـدا دەڵـێن، کاربەدەسـتانیش بڵـێن ژیانیـان بـۆ فەراهەم دەکەین، بەڵام پاش هەفتەیەک و کە بابەتێکی تر بوو بە باسـی میـدیا و تۆڕەکۆمەڵایەتیەکـان کەس بیـری ئەو ئـازارەی نامێنێ!

منداڵی شەهید لە زانکۆکان لەکرێی خوێندن ئەبەخشرێن هەتا کۆتایی ساڵ (١٠)کتابی پێ ئەهێن و ئەبەن گوایە ئەمە چییە بێ بەرانبەر دەخوێنن.

بڕیـار کـۆچی دوایـی کـرد بەڵام سـەدان بڕیـاری تـر هەن کـوڕی شـەهیدن و کچی شـەهیدن و کەس لێـان ناپرسێ (١٠)سـاڵە زانکۆیـــــان تەواوکـــــــردووە و کاریـــــــان نیـــــــیە! مووچەیەکیـان بـۆ بـڕاوەتەوە ملیۆنێـک جاریـان داوە بە دەم وچاویاندا.

جـا قـوڕی خەسـت ئەوکاتە ئەگیـرێتەوە کچ و کـوری شـەهید خۆیـان خـاوەنی بڕیـاری خۆیـان بـن و بیریـان کـردبێتەوە سـەر بەلایەنیکی سیاسـی تـر بـن، جـگەلە و حیـزبەی باوکیـان شـەهید بووە تێیدایە بۆ نموونە کچەکە لەچکێکی لەسەر بێت و کوڕەش لەحزبیکی دەرەوەی جوت حیزب بێت یان لایەنی کەم بۆچوونێکی ڕەخنەیی هەبێت ئەوە ئیتر بۆ ئەبەد ئەبێ لە ماڵەوە دانیشن.

زیـــادبوونی ڕووداوەکـــانی کووشـــتن و هەڵوەشاندنەوەی خێزانەکان

گەر ڕۆژانە چـــاوێکی خێـــرا بە ســـایتە ئەلکترۆنییەکـــان و تۆڕەکۆمەڵایەتیەکانـــدا بگێـڕێن لە هەرێمی کوردســـتان کەم ڕۆژ هەیە نە بیـنە خـوێنەری هەواڵی کـوژران و خۆکوشـتن، کە وەك هەواڵێکی بەپەلە مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت و دەنووسرێ ئەمڕۆ کچێـک خـۆی کوشــت، کەمێـک پـێش ئێســتا پیاوێـک ژنەکەی کوشت و دواتر خۆی کووشت.

ئەمــانە و چەنــدین هەواڵـی تــری لەم شــێوەیە بەردەوام لەم کۆمەڵگــایەدا ڕوو لە زیــادبوونە، دەزگاکـانی راگەیانــدن خێـرا و بەپەلە کاری لەسـەر دەکەن و هەوڵدەدەن هەریەکەیان پێشـەنگ بـن لە بڵاوکـردنەوەی هەواڵەکە، بەڵام ئامـادەنین بەدواداچـوون بـکەن لەوەی هۆکاری خۆکوشـتنەکە چیـیە؟ بـۆ ئەم ڕوداوانە لە حاڵەتەوە بوون بە دیاردە؟

مامۆسـتایانی ئـاینیش لە مینـبەری مزگەوتەکانەوە مسـوڵمانانی بۆرما و فەڵەسـتینی و وڵاتـانی عەرەبیـان هەمـوو بەسـەرکردنەوە، بەڵام لە تەنیشـــت خۆیــان و لە هەرێــمەکەی خۆیــان تەنــانەت هەنــدێکجار نزیــک لەمــاڵەکەی خــۆی رووداوەکـانی کوشــتن و خۆکوشـــتن ڕویانــــداوە، بەڵام وتارێکیـــان تـــایبەت نەکـــرد بە هۆکارەکانی زیادبوونی ئەم حاڵەتانەو هەوڵێک بۆ چارەسـەرکردنی

بــدەن لە ڕێگـای هۆشـیارکردنەوەی هاوڵاتییـانەوە هەوڵبـدریت چارەسەری کێشەکانیان بەگفتوگۆ بکەن نەک کوشتنی کەسی تر و خۆکوژی، هەوڵبدرێت ژیان لای هاوڵاتیان جوان بکرێت.

دەزگاکانی پەیوەندیداری حوکومیش خۆیان بێ دەنگ کردوە لە ئاسـت زیـادبوونی تـاوانە کۆمەڵایەتییەکـان و هەڵوەشـانەوەی خێزانەکان، پێوستە هۆکارەکانی روون بکرێتەوە دواتر چارەسەری بۆ بدۆزرێتەوە.

یەکێـک لە هۆکـارە ئاشـکراکانی زیـادبوونی ئەم تـاوانە کۆمەڵایەتییانە دەگەڕێتەوە بۆ ئەو دۆخە سەختەی ئابووری کە بەرۆکی هاوڵاتیـانی گـرت لە ئەنجـامی شکسـتی حوکـومەت و حیزبەکان کە هەموویان لە سەرهەڵدانیدا بەشدارن.

خراپـی دۆخی دارایـی هاوڵاتیـان وای کـردوە چەنـدین کەس بەهۆی هەژاریەوە خۆی کوشتوە و چەندین کەس بۆ گەیشتن بە بڕێک پارە رێگای نایاسابیان بەکارهێناوە، چ لە ڕێگای دزیکردنەوە بێـت کە هەنـدێکجار بـۆتە هـۆی ئەوەی کەسـەکە کەسـی بەرانـبەریش بکوژێـت، بـۆ پـارەکەی یـان ئوتـومبێلەکەی، کە دواجـار نەک هەر بە تـاوانی دزی دادگـایی دەکرێـت، بەڵکو وەک بکوژێک دادگایی دەکرێت.

شکسـتی کەرتەکـانی تـری حوکـومی و بـێ ئومێـدی قـوڵ لای گەنجـان و نەبـوونی هەلی کـارکردن و دانەمەزران لە سـێکتەرە جیاوازەکاندا و شکستی کەرتی تایبەت و ئیفلاسبوونی بەشێکیان کە بە دەرکردنی کارمەندەکان کۆتایی هاتووە.

هەموو ئەو هۆکارانەی باس کران هۆکاری سەرەکین و پێوستە نەك قسەی لەسەر بکرێت بەڵکو چارەسەری بە پەلەیان بۆ بدۆزریتەوە بۆئەوەی هەر هیچ نەبێت تاوانە کۆمەلایەتیەکان کەم بێتەوە.

لە ئێستادا نەک هەر ڕووداوەکانی کوشتن، بەڵکو لە هەرێمی کوردستان دیاردەیەکی تر دەبینرێت کە میدیاش وەک پێوست کاری لەسەر نەکردنەوە ئەوەش جیابوونەوەی هاوسەرەکانە لە یەکتری کە لەگەڵ کردنەوەی دەرگاکانی دادگاکانی هەرێمدا هەتا کچ و کوڕیک گرێبەستی هاوسەرگیری دەبەنە بەردەم دادوەر چەندین ژن و پیاوی تر لێکجیادەبنەوە لەبەردەم دادوەر بەهۆی خراپی دۆخی دارایی و نەبوونی هەلی کارکردن، تا ژیانێکی سادە بۆ خۆیان و خێزانەکانیان دابین بکەن.

زۆربوونی ڕێژەی جیابوونەوە واتای هەڵوەشاندنەوەی خێزانەکان و بێ دایک و باوک بوونی منداڵەکان، کە دەبنە قوربانی سەرەکی ئەم جیابوونەوەیە و دۆخیکی دەروونی خراپ ڕوو لە دایک باوکەکەش دەکات، منداڵەکان دەبێت چاوەڕی ژیانێکی قورس و سەخت بن لە ئایندەدا.

زیادبوونی تاوانەکانی کوشتن و هەڵوەشاندنەوەی خێزانەکان کاریگەرییە خراپەکانی لە ئایندەدا دەردەکەوێت بۆ دەسەڵاتدارانی هەرێم و ئەوسا دەزانن چ هەڵەیەکیان کردووە کە نەیان توانیوە پلانی ستراتیژییان هەبێت بۆ حوکومڕانی کردنی هەرێمی کوردستان کاتێك بەئاگادێنەوە چارەسەرکردنی دۆخەکە ئەستەمە.

پرۆسەی هاوسەرگیری لە مەترسیدایە!

پرۆسەی هاوسەرگیری یەکێکە لە پرۆسە هەرە جوانەکانی نێوکۆمەڵگا جیاوازەکان، کە بریتییە لە بە یەکتر گەیشتنی دوو ڕەگەزی جیاواز کە نێر و مێن، لە پێناو ژیانێکی ئارام و بەختەوەر و پڕکردنەوەی سەرجەم پێداویستییە ڕوحی و جنسییەکانی نێوان ئەو دوومرۆڤە، خستنەوەی وەچە بە ئامانجی بەردەوامی ژیان و دوورکەوتنەوەی تاکەکان لە لادانی ئەخلاقی و دروست نەبوونی بۆشایی دەروونی، کە مرۆڤەکان هەست بەتەنیایی بکەن، هاوسەرگیری ڕێگاش دەگرێت لە هەڵوەشاندنەوەی خێزانەکان و لێکترازانی کۆمەڵایەتی.

هاوسەرگیری بە یەکترگەیشتنی دوو کەسە پاش بیرکردنەوە و هەڵسەنگاندیان بۆ یەکتر دەگەنە ئەو بڕوایەی کە ژیانیان بێ یەکتر زەحمەتە و گەیشتوونەتە قۆناغێکی تەمەن کە لە هەموو ڕوویەکەوە پێویستیان بە بە یەکتر گەیشتنە، دواتر بۆ ماوەیەکی درێژ بەیەکەوە دەبن، ئەگەر مەرگ، یاخود کێشە و گرفتی گەورە نەیەتە ڕێگایان، لە ماڵێکی خنجیلانەدا و لە سایەی یەکتردا ژیان دەبەنەسەر، ئەگەر خوداش منداڵی پێ بەخشین ئەوا هەموو

ژیانیـان دەکەنە قوربـانی لە پێنـاو پەروەردەکردنێکـی درووسـتی منـداڵەکە و دابینکردنـی ژیـانێکی ئـارام بـۆی، بە ئامـانجی ئەوەی مرۆڤێک بەرهەم بێت کە ببێتە مایەی خێر بۆ کۆمەڵگا و خێزان و کەسـانی چـواردەوری، کەسـێکی دەسـتپاک و داوێنپـاک بێـت لەسەر ئەو کار و لێپرسراوییەی کەدەکەوێتە دەستی.

بەڵام لە ئێستادا پرۆسـەی هاوسـەرگیری لە بەردەم هەڕەشـە و مەترسییەکی گەورەدایە، بە پێی دوایـن ئاماری فەرمی دادگاکانی هەرێـم لە سـاڵی (٢٠١٨) ڕێـژەی جیـابوونەوەی هاوسـەران لە شارێکی وەک سلێمانی سێ هێندەی ساڵی پێشتربووە.

بە پێی ئەو ئامـارەی بڵاوکـراوەتەوە ڕێژەی تەڵاق و جیـابوونەوە لە هەولێر لە ساڵی (٢٠١٧)دا (٢٩٨٥) حاڵەت و لە ساڵی (٢٠١٨)دا، بووە بە (٣٥٩٨)حاڵەت و بەمەش (٦١٣) حاڵەت زیادیکردووە.

هاوکات لە ئامارەکەدا هاتووە لە ساڵی (٢٠١٧)دا لە سلێمانی (١٣٦٠) حـاڵەت بـووە بەڵام لە سـاڵی (٢٠١٨)دا ڕێـژەکە بە شـێوەیەکی بەرچـاو زیـادیکردووە و بـووە بە (٤٠٨٥)حـاڵەت و بەوپێیەش (٢٧٢٥) حـاڵەت زیـادیکردووە، لە پارێزگای دهـۆکیش (١٣٨٤)حـاڵەت و لە سـاڵی(٢٠١٨)دا (١٥٠٩)حـاڵەت بـووە و (١٢٥)حاڵەت زیادی کردووە.

ئەم ئامـارە فەرمیـانەی حوکـومەت مەترسـیدارن ودەرگـایەکی گەورەیـان کـردۆتەوە لەسـەر هەڵوەشـاندنەوەی خێزانەکـان لە کوردستان، کە بە گشتی دەرئەنجامی چەندین هۆکاری دیارن کە خێزانـی کـوردی ڕۆژانە دەسـت و پەنـجەی لەگەڵ نەرم دەکـات و خۆی و بەویستی خۆی ژیانی خێزانی خۆی وێران دەکات.

ئاشــــكرايە لەدواى ڕووخانـــدنى ڕژێمــى بەعســى عێراقــى، كوردســتان بە ڕووى ســنورەكاندا بە شــێوەيەكى خێـرا و فـراوان كـرايەوە و دۆخى دارايى خەڵـك بەرەو باشـى چـوو، بەردەوامـيش ڕۆژانە تەكنەلۆجيـاى پێشـكەوتووى جيهـانى دەگـاتە هەرێـم كە هەمــووى بــۆخزمەتى مــرۆڤە، بەڵام لە كوردســتان بەكارهێنــانى تەكنەلۆجيــــا وەک مۆبايــــل و كۆمپيــــوتەر و ئايپــــاد و هاوچەشــنەكانيان بەهــۆى نەبــوونى ڕۆشــنبيرى گشــتى تاكەكـان ئەوەندەى بوونە مايەى ئازار و كێشـە و هەڵوەشاندنەوەى خێزان و زيـادبوونى خيـانەتى زەوجى و بەلارێـدابردنى كچـان و كـوڕان نەبوونەتە هۆى خزمەت كردنيان .

پاشـان فراوانبـوونى ڕاگەيانـدنەكان كە بەشـێكى زۆرى دوور لە هەمـوو بەهـايەكى كارى ڕۆژنامەنووسى و بە شـێوەيەكى پـيلان بـۆ داڕێژراو لە ڕێگاى دراماى توركى و بيانى و چەندين چاوپێكەوتن و دروســت كــردن و ئاراســتەكردنى پرســيارى بــێ واتــا كردنــى لە گەنجان بە ئامانجى نەمانى شـەرم و ئەدەب لەنێوان كەسـەكان و خێزانەكـان توانيـان كۆمەڵێـک گەنـج دروسـت بـكەن كە جنێـو فرۆشتن بێتە هێماى ڕۆشنبيرى تاک لايان.

پێويسـتە كۆمەڵگاى كـوردى بە ئاگابێتەوە لەو خەوە قورسـە و لە ئاست ئەم كارەساتە بێ دەنگ نەبێت، كە لێكەوتەكانى هيچى كەمتر نييە لە كارەساتەكانى ئەنفال و هەڵەبجە، بەڵام ئەبێت بە ئەنفـال و هەڵەبـجەى سـپى نـاوى بەريـن، كە دەرگـاى چەنـدين

نەهامەتی دەکاتەوە بەڕووی هەمواندا، وەک زۆربوونی خانەکانی لەشفرۆشی و زیادبوونی فەسادی ڕانەگەیەنراو، هەروەها زۆربوونی منداڵی بێ سەرپەرشت کە دواجار پێوستە لەناو خانەکانی بێ سەرپەرشتان بەخێو بکرێن کە ئەوەش دوای گەورەبوونیان کێشە گەورەکانیان دەردەکەوێت، چونکە چارەنووسێکی نادیار چاوەڕێیانە و لەگەڵ گەیشتن بە قۆناغی گەنجی ئەو پرسیارە ناخی دەکۆڵێ، کە دەڵیت من کێم؟ چۆن بووم؟ باوکم کێیە؟ دایکم کێیە؟ پاشان بە تەمەنێکی کەمەوە دەکەوێتە بەرکارکردن و ناوبازاڕەکانی شار، لەوێشەوە توشی چەندین کاری ناهەموار و قورس و دەستدرێژی و توش بوون و ئالودەبوون بە مادە هۆشبەرەکان دەبێت، هەروەها توشی داڕووخانێکی دەروونی قورس دەبێت .

هەروەها هەڵوەشاندنەوەی خێزانەکان و بڵاوبوونەوەی کاری نائەخلاقی دەرگای چەندین نەخۆشی ترسناک دەکاتەوە لەنێوکۆمەڵگا، وەک نەخۆشی ئایدز، هەر بۆیە پێویستە هەموان لە خەمی ئەم کێشە گەورەیەدابین، نەک ببینە بەژدار لەم تاوان و کارەخراپانە و ڕەواج بەو میدیا ناشیرینە بدەین، پێویستە دوای ئەنجام دانی هاوسەرگیری و خستنەوەی منداڵەکانمان خۆمان پەروەردەیان بکەین،نەک ڕاگەیاندنەکان و تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان.

قەیرانی دارایی و کاریگەری لەسەر گوندەکان

گوندەکان لە زۆربەی جیهاندا بە هۆی ئەو چالاکییانەی تێیدا ئەنجام دەدرێت بە بڕبڕەی پشتی شارەکان هەژماردەکرێت، چونکە زۆربەی دانیشوانی گوندەکان چالاکییەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری ئەنجام دەدەن و بەرهەمەکانیان ڕەوانەی شارەکان دەکەن بە ساخبوونەوەیان و پڕکردنەوەی پێداویستەکانی دانیشتوانی شارەکان، هەر ئەمەشە وای کردووە کە پەیوەندی تووندوتۆڵ دروستبێت لە نێوان شارەکان و گوندەکاندا بە بەردەوامی.

گوندەکان لە زۆربەی جیهاندا بەهۆی ئەوچالاکییانەی تێدا ئەنجام دەدرێت بە بڕەی پشتی شارەکان هەژماردەکرێت، چونکە زۆربەی دانیشوانی گوندەکان چالاکیەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری ئەنجام دەدەن، وبەرهەمەکانیان ڕەوانەی شارەکان دەکەن بە مەبەستی ساخبوونەوەیان و پڕکردنەوەی پێداویستەکانی دانیشتوانی شارەکان، هەرئەمەشەوای کردوە کەپەیوەندی توووند و تۆڵ دروستبێت لە نێوان شارەکان و گوندەکاندا بە بەردەوامی.

گونــدەکانیش کوردســتانیش پــاش ئەوەی بەو بیــانووەی دانیشتوانەکەی یارمەتی ڕاستەوخۆی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی داوە، لە کۆتایی هەشتاکانی سەدەی بیستدا لە لایەن ڕژێمی بەعسی ڕووخاوە وە زۆربەی کاولکراو بەشێک لە دانیشتوانەکەی ئەنفال کران و بەشێکیشی بە زۆرەملێ لە ئۆردوگاکان و ناحیەکانی چواردەوری گوندەکان نیشتەجێ کران، کە چەندین کاریگەری خراپی لێکەوتەوە، وەک زۆربوونی دەستی کار لە شارەکان و نەبوونی کاری پێویست کە بووە هۆی دروستبونی بێ کاری گەورە و ناجیگیری باری دەروونی دانیشوانی گوندەکان کە ماڵەکانیان کاول کرابوو، وە ڕاگواستراوبوون و نەمانی بەرهەمی ناوخۆ، کە بەشێک لە پێداویستی ناوخۆی پڕدەکردەوە.

بەڵام لەگەڵ دامەزراندنی حوکومەتی هەرێمی کوردستان گوندەکانیش بە هاوکاری ڕێکخراوە خێرخوازییەکان و هەوڵی دانیشوانی گوندەکان دووبارە ئاوەدان کرانەوە، بوونە پاڵپشتێکی گەورە بۆ شارەکان بە تایبەت لەو دەمەدا کە بە هۆی بارودۆخی سیاسی ناوچەکە و بوونی هەرەشەی بەردەوام لەسەر ئەزموونی حوکمڕانی هەرێم و بوونی شەری نەگریسی ناوخۆ، تا ڕادەیەک بازاڕەکانی شارەکانیان بە بەرهەمەکانیان پڕکردبۆیەوە.

بەڵام دووبـارە و دوای ڕووخـانی ڕژێمی بەعس لە سـاڵی(٢٠٠٣) بە هـۆی بێ پلانـی حوکـومەتی هەرێمی کوردسـتانەوە گونـدەکان دووبـارە زۆربەی چـۆڵ بـووەوە. کـۆچ بەرەو شـارەکان دەسـتی پـێ کـرد، بە هـۆی بـوونی هەلی دامەزرانـدن لە کەرتەکانی حوکـومی کەرتـی سـەربازی بە تـایبەتی، کە لەدوای دروسـتبوونی قەیرانـی دارایی کاریگەرییە خراپەکانی دەرکەوت.

ئەگەر چی حوکومەتی هەرێمی کوردستان قەرزی کشتوکاڵی و پێشـینەی خـانووبەرەی بـۆ گونـدەکان کـردەوە لە پـێش دروسـت بــوونی قەیرانــی دارایــی لە هەرێمــی کوردســتان، هەنــدێک خزمەتگوزاری وەک بنکەی تەندرووستی و کردنەوەی خوێندنگە و گەیانـدنی کارەبـا بە بەشـێک لە گونـدەکان، بەڵام چـونکە پلانـی پێشـوەختە نەبوو، هەروەهـا درەنـگ وەخـت بـوو نەیتـوانی ڕێگا لە کۆچی بە لێشاوی گوندەکان بگرێت بۆ شارەکان.

لەگەڵ دروسـتبوونی قەیرانـی دارایـی لە هەرێمی کورسـتان و نەمـانی هەلی کار لە شـارەکان و دواکەوتنی بەردەوامی مـووچەی فەرمـانبەران و بـوونی سیسـتەمی پاشـەکەوت، تـا ڕادەیەک کـۆچی پێچەوانە دەسـتی پـێ کـرد لە شـار و قەزاو ناحیەکانەوە بە گشـتی بەرەو گونـدەکان، ئەمەش هەنگـاوێکی زۆربـاش بـوو بە ئاراسـتەی ئـاوەدان کـردنەوەی گونـدەکان، بەڵام ئەوەی گـرنگە حوکـومەتی

هەرێم لەگەڵ باش بوونی باری دارایدا کە لە ئێستادا سەرەتاکانی دەرکەوتوە، پێش ئەوەی دووبارە کۆچکردن لە لادێکانەوە بۆ شارەکان دەست پێبکاتەوە،هەوڵبدات سەرجەم ئەو خزمەتگوزاریانەی پێویستن و گرنگن بۆ گوندەکان جێبەجی بکرێت، وەک کردنەوەی بنکەی تەندرووستی و خوێندنگە و گەیاندنی کارەبا جادەی قیرتاو کراو بەوگوندانەی تا ئیستا پێی نەگەیشتووە و نۆژەنکردنەوەی ئەو خزمەتگوزاریانەی پێشتر ئەنجام دراون، بەڵام پێویستیان بە نوێکردوە هەیە.

هەروەها کاربکرێت بۆ پێدانی دووبارەی قەرزی کشتوکاڵی بە بەردەوامی و فەراهەم کردنی بازار بۆ ساخکردنەوە ی سەرجەم بەروبوومەکان جا چ بەروبوومی شیرەمەنی بێت ،یان کشتوکاڵی، بە جۆرێک کە جوتیار بتوانێت بەدەر لە دابینکردنی پیداویستیە مادییەکانی لە ڕیگای داهاتی بەرهەمەکانیەوە پاشەکەوتیشی لێ بکات، بەرهەمەکانی بە نرخی گونجاو ساخ بکرێتەوە، هۆکارێک بێت بۆ نیشتەجێ بوونی لە گوندەکان نەک هەردەم لە بیری جێهێشتنیدا بێت.

زانكۆ و كتێب

زانكۆ لە سەرتاسەری جیهاندا شوێنی زانین و زانست بووە و هەردەم لەگەڵ ناوهێنانی زانکۆدا کتێبیش وەک سەرچاوەی زانست وزانیاریی دێت، لە سەرجەم زانکۆکانی جیهان ڕۆژانە فێرخوازەکان بەشێکی کاتەکانیان بە خوێندنەوە لە زانکۆ بەسەردەبەن و کتێب بەشێکی گرنگی ژیانی زانکۆ پێکدەهێنێت و لە ئەنجامیشدا جگە لە خۆڕۆشنبیرکردن و بەرزکردنەوەی ئاستی زانستی، خوێندنەوە دەبێتە هۆکارێکیش بۆ پێشخستنی ئاستی زانستی زانکۆ و ئەو بەشەی فێرخواز لێی دەخوێنێت.

بەڵام لە زانکۆکانی کوردستان هیچ پەیوەندییەکی پتەو نیە لەنێوان فێرخوازان و کتێب و کتێبخانەکانی زانکۆ و کۆلێجەکان، کە ئەمەش بۆخۆی کارەساتە، خوێندکار گەر بۆ ڕاپۆرتێکی ناچاری نەبێت کە مامۆستاکەی ڕای دەسپێرێت ئامادەنییە هەرگیز بچێت بۆ کتێبخانەی زانکۆ، یان کۆلێجەکەی، لە ڕاستیدا ئەوەندەی سێلفی گیراوە لە زانکۆکان نیو ئەوەندە کتێب بخوێندرایەتەوە، لە ئێستادا بەدەر لە بەرزبوونەوەی ئاستی ڕۆشنبیری فێرخوازەکان ئاستی زانستی زانکۆکانیش بەرەوپێش چووبوو.

تەنها چەند ڕۆژێک دەوامکردن بەسە بۆ شارەزابوون لەو وێرانبوونەی لە زانکۆکانی هەرێمی کوردستان هەیە و لەو دێڕەی چیرۆکنووس مامۆستا شیرزاد حەسەن تێدەگەیت کە دەڵێت:"لەزانکۆکانی کوردستان فێرخوازێک ئەگەر بیەوێت

بخـوێنێتەوە ئەوا بەشـــەرمەوە کێبێــک دەگرێـت بەدەســتیەوە، چـونکە توشـی تـانە و تەشـەر دەبێـت لە لایەن هاوڕێکـانیەوە" لە ڕاســتیدا ئەم جــۆرە بیرکــرنەوەیەی خوێنــدکارێک بــۆ کتێــب بەرئەنجامی چەندین هۆکاری کەڵەکە بووی پێشترە، کە پێویستی بە لێکۆڵینەوەی ورد هەیە.

فێرخــوازان پــێش زانکــۆ لە قۆنــاغی ئامــادەیی و ناوەنــدی فێرنەکـراون بخـوێننەوە جـگە لە مادەکانیـان، چـونکە بەشـیکی زۆری مامۆســتایان خۆشــیان نــاخوێننەوە بەڕاســتی کارەســاتە مامۆسـتا بیـت و کتێبخـانە لە ماڵەکەتـدا نەبێـت، ڕۆژانە تـووتی ئاســا تەنهــا ئەو چەنــد لاپەرەیە بڵێــتەوە کە کــردووتە بە ئەرک بەسـەر فێرخوازەکانتەوە.و دواجـاریش هەر کۆمەڵێکی تـووتی ئاسـا جێگەی دەگرێتەوە.

دواتریش لە ساڵی کۆتایی ئامادەیی کە دەگاتە پۆلی (١٢)فێرخواز دەکــرێتە دوژمنی زانســت و کتێــب، چــونکە ســاڵیکی تەواو لە شــوێنیکدایە هیچی کەمتـر نیــیە لە دۆزەخ و هەمــوو ئاینــدەی دەبەسـتن بە چەنـد کـاتژمێرێکی شـومەوە، کە زۆرجـار لە هەر لە ترسی هینـانی نمرەی کەم بـاری دەروونی تێـک دەچێـت و نمرەی کەم دەهێنێت.

هەر بـۆیە کە دەگـاتە زانکـۆ خـاڵییە لە هەمـوو جـۆرە زانـین و زانیارییەک، کتێبخانەکانی زانکۆش لە ئاستی پێوستدا نین، ڕاستە ڕەنگە بە هەزاران سـەرچاوەیان لا دەسـت کەوێت، بەڵام زۆربەی ئەو سەرچاوانە کتێبی زۆر کۆنن وکوالیتییان لە ڕووی چاپەوە زۆر خراپە، کە بۆ کەسێک گەر بیەوێت بخوێنێتەوە بەبەردەوامی ئەوا

ئەبێت حسابی کزبوون و لاوازبوونی چاوەکانی بکات، لە ئێستاشدا هیچ ئاسۆیەکی ڕوون نییە بۆ چارەسەرکردنی ئەم گرفتە و ئاشتکردنەوەی خوێندکاری زانکۆ و کتێب.

لە زانکۆکانی کوردستان چی دەگوزەرێت؟

هەرکاتێک ناوی زانکۆ بەرگوێی هەر کەسێک بکەوێت، جا ئەو کەسە هاوڵاتی وڵاتێکی پێشکەوتووی ئێستای جیهان، یان وڵاتێکی خاوەن شارستانی مێژوویی، یاخود وڵاتێکی تازەپێگەیشتووی کە لە سەرەتای بنیادنانی کۆمەڵگا و دەزگا و دامەزراوەکانی دەوڵەت،یان هەرێمەکەیاندابن، یەکسەر ئەندێشە و خەیاڵی کەسی گوێگر لەوکاتەدا بە بیستنی ناوی زانکۆ دەچێت بۆ لای گەورەترین ناوەندی مەعریفی وڵاتەکەی،ناوەندێک کە لانکەی زانست و داهێنانەو ساڵانە هەزاران فێرخواز پێدەگەیەنێت لە پسپۆرییەجیاوازەکاندا.
مامۆستایان و فێرخوازانی زانکۆ لە جیهاندا ساڵانە چەندین توێژینەوەی گرنگی زانستی ئەنجام دەدەن و پلان و پرۆژە و پێشنیاریان بۆ لایەنی پەیوەندیدار هەیە لە پێناو پێشخستنی وڵات.

بەڵام لە زانکۆکانی باشوری کوردستان کە تەنها ژمارەی زانکۆ حکومییەکان بریتییە لە (١٨)زانکۆ ، زانکۆ ئەهلییەکانیش بریتین

له (١٩) زانکۆ ، که ئه‌مه‌ش ده‌ریـده‌خات ژمـاره‌یه‌کی زۆری زانکـۆ بــوونی هه‌یه له باشــوری کوردســـتان، به‌ڵام ئه‌م زانکۆیــانه له قه‌یرانی قـووڵی زانستی و مه‌عریفه‌ییداده‌ژین، چـونکه فێرخـوازانی ئه‌م زانکۆیـانه هـیچ گرنگی به ئاسـتی زانسـتی خۆیـان نـاده‌ن به تایبه‌ت فێرخوازانی زانکۆ حکومییه‌کان.

فێرخـوازای زانکـۆ له باشـوری کوردسـتان ده‌بێـت به زۆر و له پێناو نمره‌دا ناچاربکرێن که ڕاپۆرتێکی ساده ئاماده بکه‌ن و چه‌ند کتێبێک وه‌ک سـه‌رچاوه به‌کاربهێنن و سـه‌ردانی کتێبخانه‌کانی نـاو زانکــۆ بــکه‌ن له کاتێکــدا که به هه‌زاران کتێبـی زانســتی له‌م کتێبخانانه‌دا هه‌ن.

دۆخی زانکۆکانی باشـوری کوردسـتان به‌جۆرێـک خـراپه که له یــادی ڕۆژی زمــانی کوردیشـــدا ئه‌مســـاڵ ڕێژه‌یه‌کـی که‌مــی فێرخوازئامــاده‌ی چالاکیه‌کــان بــوون، به‌ڵام له‌کــاتی هــاتنی گـورانیبێژێکی میللی بـۆ زانکـۆ به‌مه‌به‌سـتی سـازدانی کۆنسـێتێک هه‌مـوو کورسـییه‌کانی یه‌کێـك له گه‌وره‌تـرین هۆڵه‌کـانی زانکـۆی سلێمانی پڕببوو!

فێرخـــوازانی زانکۆکـــانی باشـــوری کوردســـتان نـــوێنه‌رایه‌تی دووچینی کۆمه‌ڵگـای کـوردی ده‌که‌ن، ئه‌و فێرخـوازانه‌ی له زانکـۆ حکومییه‌کــان ده‌خـــوێنن نــوێنه‌رایه‌تی چینـی هه‌ژار و ئاســـت مامناوه‌نـدی کۆمه‌ڵگـا ده‌که‌ن، که به‌شـێکی زۆری ئه‌م چیـنه به تـایبه‌ت ڕه‌گه‌زی نێر جگه له خوێنـدنی زانکۆ کارێکی تـر ده‌که‌ن به مه‌به‌ستی ئه‌وه‌ی لایه‌نی مادییان پڕبکه‌نه‌وه، که ئه‌مه‌ش واده‌کات گرنگــی که‌متــر بــدات به خوێنـــدنی زانکــۆکه‌ی، له‌ڕووی

خوێندنەوەشـــەوە بە کلتورنەبـــوونی خوێنـــدنەوە لە باشـــوری کوردستان هۆکارێکە بۆ دووری لە کتێب، هەروەها خراپی ئەو پسۆریانەی لە زانکۆکاندا هەیە.

کە بەشێکی زۆری ئەم پسۆریانە لە زانکۆکان دەخوێندرێت لە ئێستادا هیچ پێوست نین، بۆحوکومەتیش لە کەرتی گشتی پێوستی پێیان نییە و هەلی کاریان بۆ دابین ناکات، هەر ئەمەشە وای کردووە کە ماوەی چەندین ساڵە هەزاران دەرچووی زانکۆ بێ کارن و دەنێردرێنە ماڵەوە.بۆتە هۆی ئەوەی فێرخواز ساردبێتەوە لە خوێندنی ئەکادیمی و هەوڵدان بۆبەدەست هێنانی بڕوانامە و ئەنجامدانی توێژینەوەی زانستی سودبەخش.

هەرچی زانکۆ ئەهلییەکانی باشوری کوردستانە، فیرخوازانی ئەم زانکۆیانە لەڕووی ئاستی زاستییانەوە لەپشترن، چونکە لە بەشێک لە زانکۆ ئەهلیەکان پێویستە فێری زمانی زیندوی جیهان بیت، کە ئینگلیزییە بۆ وەرگیران وەک فیرخواز لەم زانکۆیە، وە ئەم فێرخوازانەی لەم زانکۆیانە دەخوێنن نوێنەرایەتی چینی کەمینەی کۆمەڵگا دەکەن کە کچ و کوڕی دەوڵەمەند ودەست ڕۆیشتوو و بەرپرسەکانی باشوری کوردستانن.بۆیە تاڕادەیەکی زۆر کچ و کوڕی خێزانی ئاسایی ناتوانێت لەم زانکۆیانە بخوێنێت لە کاتێکدا سالانە بەشی نوێ بە پێی پێوستی هەلی کار زیاتر لەم زانکۆیانە دەکرێتەوە. کە ئەمەش دووبارە ستەمێکی تر لە فێرخوازی زانکۆ حوکومییەکان کە نوێنەرایەتی بەشێکی زۆری کۆمەڵگا دەکەن.

هونەر و ماچەکەی زانکۆ

لە ئێستادا هونەر سیمای گەلانە و ئەوەندەی میللەتان لە ڕێگای هونەرەکەیانەوە دەناسرێن نیو ئەوەندە بە هۆی سیاسییەکانیانەوە ناناسرێن، چونکە هونەری ڕاستەقینە ڕۆحی مرۆڤ ئاسودە دەکات بە هۆی جوانیەکانییەوە، بەڵام بەداخەوە لە ئێستادا هونەر لە کوردستان لە کارەساتێکی گەورەدایە، ڕۆژانە بەناو هونەر چەندین گۆرانیبێژی میللەوە گوێی هەموان پڕدەکەن لە وشەی ناشیرن و سووکایەتی کردن بە مرۆڤ و توێژەکانی کۆمەڵگا.

لە ماوەی ڕابردوودا دوو گۆرانیبێژ گۆرانییەکیان بڵاوکردەوە کە پڕ بوو لە جنێوو سوکایەتی پێکردن بە زانکۆ پەیمانگاکان کە دەڵێن (زانکۆ جێی ماچ و مووچە) یان (چیبکەم بۆ گولەیەکی برنوو، لەگەڵ ڕیزێ دەمانچە، تەقەکەم لەو سەگبابە بیفرێنم بۆ هەڵەبجە)تەنها ئەم سێ دێرە بەسە بۆ ئەوەی بزانین لە چ کارەساتێکدا دەژین، لە کۆمەڵگایەکدا کە تائیستاش زۆربەی چەکدارە وماڵەکان پڕن لە چەک وە منداڵان و مێردمنداڵان بەرکەوتەیان هەیە لەگەڵی لە ناو ماڵەکانیاندا.

زانکۆ ناوەندێکی مەعریفی گەورەیە، کە پێویستە بەردەوام کار بۆ بەرەو پیشچوونی بکرێت، نەک بچووککردنەوەی لەوەی ئایا کچ کوڕی ماچ کردووە یان نا، گریمان وایە پێویستە لێکۆڵینەوەی ورد بکرێت، هۆکارەکەی چییە ؟بۆ ئەوحاڵەتە هەیە، نەک وەک تانەوو تەشەر بە خوێندکار بفرۆشرێتەوە.

خوێنـدکارانی زانکـۆ لە پـاش چەنـد سـاڵ خوێنـدن،بێ بەش دەبن لە هەموو هەلیکی دامەزراندن و پێکەوەنانی ژیان و ناتوانن ژیـانی هاوسـەرگیری پێـک بهێـنن، بەشـیکی زۆری کـچ وکـوڕی ئێسـتای هەرێمی کوردسـتان تەمەنیـان نزیـک دەبێـتەوە لە سـی سـاڵ و کەچـی نـاتوانن خێـزان پێکەوەبنـێن، بـێ بەش بـوون لەهەموو ئیمتیازێک،وە ئاسۆیەکی ڕوونی نییە بۆ چارەسەرکردنی ئەم دۆخە.

کەواتە لەزانکـۆ یـان لە هەرشـوێنیکی تـر حـاڵەتی لەو شـێوەیە لەنێـــوان هەردوو ڕەگەز بـــۆی هەیە ڕووبـــدات، بەڵام بـــۆ بە مەبەسـت زانکـۆ باسـدەکردێت و خـاڵی دەکـرێتەوە لە ئەرکـی سەرەکی خۆی؟

یـاخود بەکارهێنـانی جنێـو بـۆ کەسـی بەرانـبەر کە بەحسـابی گـــۆرانیبێژ وشـــەی (سەگباب)،وشـــەی(فڕانـــدنن)بۆ خۆشەویسـتەکەی بەکاردەهێنێـت، کە دیسـانەوە سـوکایەتییە بە ڕەگەزی بەرانـبەر و ڕوانیـنە لێـی وەک کـاڵایەک، نەک وەک مرۆڤێک.

گەر لە سـەرەتادا تۆرەکۆمەڵایەتییەکـان بـووبێتنە شـوێنی بڵاوبـوونەوەی ئەم گۆرانیە،ئەوا لە ماوەی ڕابردوودا لە چەنـدین کەناڵی ئاسمانی ئەم گورانیبێژە بەرنامەی بۆ کراوە بە مەبەستیش لە هەموو بەرنامەکان ئەم گۆرانییەیان دەگوتەوە.

ئاشکراشە لە هەرێمی کوردستان خێزانەکان هەموویان پێکەوە سـەیرکردنی بەرنـامە تەلەفزیۆنیەکـان دەکەن، کە ئەمەش کاریگەری خراپ جێدەهێڵێت لەسەر پەروەردەی منداڵەکان.

پێویستە وەزارەتی ڕۆشنبیری کەناڵەکان ئاگاداربکاتەوە کە ڕێگە بە هیچ کەسێک نەدەن بەناوی هونەرەوە سوکایەتی بە چینێکی کۆمەڵگا بکات و ئەو هەمــوو جنێــوەش بە نــاوی گــۆرانییەوە بخزێنرێتە ناو مێشکی تاکەکانی کۆمەڵگاوە.

ئەرێ سەدام فریشتە بوو؟

لە دوای هاتنی تەکنەلۆژیا و بەکارهێنانی تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان و فراوان بوونیان لە هەرێمی کوردستان و بەکارهێنانیان لەلایەن زۆرترین هاوڵاتییەوە بە بەردەوامی، ئەمە وای کردووە جۆرێک لە فەوزا و پشێوی دروستبێت، بە جۆرێک هەرچی ڤیدۆ و قسەی نەشــیاو و وێــنەی نەشــیاو هەیە بــێ سانســۆر بڵاودەبێــتەوە، لەشکرێک لە خەڵکیش لە تێچێن قسەدەکات و دەنووسێت بە بیانوی ئەوەی هەڵوێستی هەیە، یاخود ڕای خۆی دەردەبڕێت.

ئەوەی مەبەستمە قسەی لەسەر بکەم وێنە و وتە و ڤیدۆکانی گەورەترین دیکتاتۆری سەدەی ڕابردوو (سەدام حوسێن)ە، کە لە لایەن چەندین پەیج و ئەکاونتی کوردییەوە وێنە و ڤیدۆی بۆ بڵاودەکــــرێتەوە و ســــتایش دەکرێــــت وەک فریشــــتەیەک نیشاندەدرێت!

جا ئەوەندەی من چاودێری ئەو پەیجانەم کردبێت دەگەڕێن ئەو ڤیدۆ و لێدوانانەی سەدام بڵاودەکەنەوە کە باسی کورد دەکات و پاکی خۆی نیشان دەدات، بۆنموونە سەدام سەردانی ناوچەیەکی شاخاوی کوردستانی کردووە لەگەڵ کوڕە جوتیارێک

قســەدەکات و دەڵێــت: "مــن گونــدەکان ئــاوەدان دەکەمەوە و کارەباتـان بـۆ دەهێـنم و ژیانتـان پارێزراودەبێـت، بەڵام پێشـمەرگە کە ئەو بە تێکــدەر نــاوی دەبــات وێرانــی دەکەن، یــاخود لە ڤیدۆیەکی تردا سـەدام لە هـۆڵی دادگادا هەوڵی جوڵاندنی سـۆزی خەڵکی دەدات و دەڵێت: "لەکاتی شـەڕی (کوێت)دا، کە خـۆی بە ڕزگارکردنی کوێت نـاوی دەبـات ئەفسـەرێکی عێراقی دەسـتدرێژی کـردۆتە سـەر هـاوڵاتییەکی عەرەب، کە نە عێراقی بـووە و نە کوێتی بـووە، بەڵام من لیژنەم بـۆ دروسـتکرد بـۆ سـەلماندنی تـاوانەکە لە کۆتایـدا فەرمـانم کـرد بە لە (سـێدارەدانی و سێ ڕۆژ تەرمەکەیـم هێشتەوە تا ببێت بە عیبرەت، ئایا ئەوە لە ڕیشی من دەوەشێتەوە بهێڵم دەستدرێژی بکرێتە سەر گەلی کورد؟)

جـا لەکـاتی قسـەکردنەکەی سـەدامدا میـوزیکێکی غەمگـین دانـراوە لەگەڵ دەنگەکەدا، لە تێچێنـیش لەشـکرێک لە هـاوڵاتی کـوردی بـێ ئاگـا و بەئاگـاش ڕەحــمەت و پەسـن و ستایشـی بـۆ سەدام نوسیوە.

لە ڕاسـتیدا سـەدام هیچی کەمتر نەبـوو لە هیـتلەر و سـتالین و دیکتاتۆرەکانی سـەدەی بیسـت، هیتلەر هۆڵۆکۆستی کردبێت ئەوا ســەدامیش ئەنفــالی ئەنجامــداوە، کە هیچــی کەمتــرنییە لە هۆڵۆکۆسـتی جـولەکە، کە ئێسـتا حـوکمی جیهـان دەکەن و گەلی کــوردیش لە باشــور هەر لە خەمــی ئەوەدایە مانگــانە بــڕە مـووچەکەی وەرگرێـت یـان نـا، پارچەکـانی بـاکور و ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتانیش کوردبـوونی لێسـەندراوەتەوە و زمـان و کلتـور و هــزری نەتەوەیـی لەنـاو دەدرێـت لە لایەن داگیـرکەرانەوە، لە

ڕۆژئاوای کوردستانیش هەرچی هێزی تیرۆرستییە هەر ڕۆژە و لەژێر ناوێکدا دروستی دەکەن و زلهێزەکان دژی کورد بەکاری دەهێنن.

سوپاکەی سەدام لە ئەنفالدا هەرچی جۆری سزایە بەکاری هێنا لە دژی کورد، نووسەر محمەد ڕەئوف لە کتێبی (پاکیزەکانی ئەنفال)دا، کە لێکۆڵینەوەیەکی وردە لەسەر کچە فرۆشراوەکانی ئەنفال زۆر بەوردی کاری لەسەر پرسی ژنی کورد کردوە لە ساتەوەختی دەستپێکردنی پڕۆسەی ئەنفال و لە زیندانەکانی بەعسدا.

کە چەندین چیرۆکی ڕاستەقینەی کچە کوردەکانی تێدایە کە ئەستمە بۆ کەسێك کەمێک مرۆڤایەتی لە ناخیدا هەبێت شۆک نەبێت، یاخود نەگری لەبەردەم چیرۆکی ئەو کچانەدا، لە لاپەرە (٦٨)ی کتێبەکەدا چیرۆکی ژنێک دەگێڕێتەوە بەناوی (ڕەحمە عبدولکەریم) کە دەربازبووی ئەنفالەو دەڵێت: " بە چاوی خۆم لە سەربازگەی تۆبزاوە دەستدرێژیکردنە سەر ئافرەتانم بینوە، کچێکی زۆر جوان کە ناوی بەیان بوو خەڵکی گوندەکانی قەرەحەسەن بوو تەمەنی لەنێوان (١٤ – ١٥)ساڵ بوو، عەسکەرەکان پەلاماریان دەدا: تا لەتاوا شێت بوو، دواتر بە زنجیر دەیانبەستەوە بە پەنجەرەکانەوە".

هەروەها ئافرەتێکی هەڵهاتووی عەرعەر دەگێڕێتەوە: ڕۆژی وا هەبووە (١٢)پیاو هاتوونەتە لام و دەستدرێژیان کردۆتە سەر ناموسم.

ئەمانە دوو نموونەی زۆر کورتن، بەڵام ئاوێنەی هەزاران تاوانی ناو ئەنفالن، کە دیکتاتۆری گەورە سەدام حوسێن ئەنجامی داوە، ئێستاش لێیان کردوین بە فریادڕەس.

لە ڕاستیدا من پێم وایە پێویستە حوکومەت لەڕێگەی یاساوە ڕێگە نەدات ئەم جۆرە تێگەیشتنە بڵاوبێتەوە، لەناو کوردا و هەرچی ئەکاونت و پەیج هەیە کە لەم شێوەیەن دابخرێن و کەسانی پشت ئەم کارانە سزای یاسایی توند بدرێن، بەڵام ئەو هاوڵاتیانەی تێچێن دەنووسن لەو پەیجانە و ستایش دەکەن وەک نارەزاییەک لە حوکومەتی هەرێم قسەکانیان مایەی هەڵوێستە لەسەرکردنە، چۆن گەنجێکی ئەم وڵاتە گەیشتۆتە قۆناغێک کە ئیتر بێزاری لە ژیان و حوکومڕانی لەم هەرێمە وای لێبکات ستایشی سەدام بکات؟!

ئەو کەسانەش کە لە نائاگاییەوە لە پرسی ئەنفال و هەڵەبجە و بەعەرەبکردن و تەعریب و تەبعیس نووسیویانە پێوستە ئاشنابکرێن بەم تاوانانەی سەدام و بیرو بۆچونیان بگۆڕێت لەبەرانبەر دیکتاتۆرێکی وا گەورە کە ناموسی کوردی لەکەدار کرد.

پێویستە لێکەوتەکانی ئەنفال و هەڵەبجە و وێرانکردنی گوندەکان ئاشنابکرێن بە نەوەی نوێی کورد، کە چی بەسەر هاتووە تا گەیشتووە بەم قۆناغە، هەرچی پەیوەندی بەو کەسانەوەیە کە بە ئاگاییەوە تێچینەکانیان دەنوسن و ستایش و پەسنی سەدام دەکەن لە تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان و لە بێزاری و بێ کاری کە بەشی زۆری زانکۆی تەواو کردووە و کەس حساب بۆ

بڕوانامەکەیان ناکات و دەستیکاری وڵاتن و سودیان لێ نابیرێت مرۆڤی پاکن، بەڵام تورەن لە دەسەڵاتی حیزب و بەتایبەت دەسەڵاتدارەکان و هەروەها ئەو حیزبانەی بە ناوی چاکسازییەوە شەریکی گەندەڵیەکانی ئەم وڵاتەن.

هەوڵدان بۆ نەهێشتنی ئەم تێگەیشتنە لای ئەو کەسانە کە نارەزایی خۆیان ئاوا دەردەبڕن، ئەرکی حوکومەتە لە جیاتی خۆکەرکردن و بێ دەنگ بوون لەسەر ئەم بابەتە هەڵوێستەی جددی هەبێت بە جۆرێک لە جۆرەکان هەوڵبدات ئینتیما بۆ هاوڵاتی کورد بگێرێتەوە و رێگەنەدات کە توانا و لێوەشاوەییەکانی گەنجانی وڵاتەکەی بگۆرێت بۆ جنێو و ئیهانەکردن بە کەسوکاری سەربەرزی شەهیدان و ئەنفال کراوان، چونکە یەک وشە بنوسرێت بۆ پشتگیری کردنی سەدام وکلتورەکەی یەکسانە بە ئیهانەکردن بە بەشی زۆری میللەتی کورد بەگشتی و کەسوکاری سەربەرزی شەهیدان بە تایبەتی کە ئەمەش مایەی قبوڵکردن نییە..

پیرەمێرد و چەپ

پێش ئەوەی بچمە سەر باسی دۆخی ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتی لە سەرەتاکانی سەدەی بیستەم لە باشوری کوردستان، ئەندێشەم دەمگەڕێنێتەوە بۆ زیاتر لە شەش ساڵ پێش ئێستا، کاتێک مامۆستای وانەی زمان و ئەدەبی کوردی لە قۆناغی دوانزەیی ئامادەی کە کۆتا قۆناغی پێش چوونە زانکۆیە لە سەرجەم فێرخوازەکانی پۆلەکەی پرسی ناوی تەواوی پیرەمێردی شاعیر چیە؟

پۆلەکە زیاتر لە (٣٠) فێرخوازی تێدابوو بەشێکی زۆریان خۆیان بۆ نمرەی بەرز ئامادەکردبوو، بەڵام بێ دەنگییەکی تایبەت پۆلەکەی پڕکرد، چونکە هیچ کام لە فێرخوازەکان وەڵامیان لانەبوو، تا ئەودەمە فێرخوازەکان نەیان دەزانی کە پیرەمێردی شاعیر و نوسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر و وەرگێر ناوی (حاجی تۆفیق)ە.

بە گشتی نەزانینەکە پەیوەندی بەوەوە هەبوو هیچ کام لە فێرخوازەکان خوێنەری کتێب نەبوون، بەڵام خۆ خوێنەری کتێبیش بوونایە ڕەنگە پیرەمێردیان تەنها وەک شاعیرێک بناسیایە، یاخود بەهۆی پەندەکانیەوە بیان ناسیاییە و ئاگاداری بەرهەم و توانا گەورەکەی نەبوونایە لە بوارەکانی تردا، ئەمەش

هۆکاری خۆی هەیە کە لەدێڕەکانی تردا باسی دەکەم چۆن هەوڵی ونکردنی نووسینی پیرەمێرد دراوە لە ڕابردوودا.

پیرەمێـرد جـگە لە شـاعیری ڕۆژنامەنووسـێکی بەتوانـابووە، توانیـویەتی خزمەتێکی زۆری بـواری ڕۆژنـامەگەری کـوردی بکـات، هەروەهـا وەرگێـڕ و لێکـۆلەرێکی بەتوانـابووە، چەنـدین سـاڵ لە ئەسـتەمبوڵ ژیـاوە و شارسـتانیەت و ڕۆشـنبیری دەرەوەی کوردسـتانی دیـوە، ئاگادارێکی وردی ڕووداوەکانی ئەودەمە بـووە، هەروەهـا ڕۆشـنبیرێکی بەئاگـابووە لە گۆڕانکارییەکـان و هـاتنی ئایـدۆلۆجیا جیاوازەکـانی جیهـان بـۆ کوردسـتان وکـاریگەری و لێکەوتەکان بۆ کۆمەڵگای کوردی و دۆزی کوردی.

لەدوای کۆتـایی هـاتنی جەنگـی یەکەمـی جیهـان و ڕووخـانی دەوڵەتـی عوسـمانی، کە بە پیـاوە نەخۆشـەکە ناسراوە،دابەشکردنی ئیمپراتۆریەتیەکەی بە سەر وڵاتانی زلهێز کە لەناوچەکەدابوونیـان هەبـوو، کوردسـتانیش کەوتە ژێرکاریگەری دەسـەڵاتی ئینگلیزەکـانەوە، کۆمەڵگـای کـوردی کە ئەودەمە کۆمەڵگـایەکی هەژارنشـینی دوای جەنـگ بـوو زۆربەی هەرەزۆری دانیشـتوانەکەی نەخوێنـدەواربوون و کەمتـرین بـنکەی تەندرووسـتی و خوێنـدنگە بـوونی هەبـوو، لە ڕووی بۆچـون و بیروبـاوەڕەوە زیـاتر ئـاین زاڵبـوو بەسـەر سـەرجەم کایەکـانی

کۆمەڵگادا، بەڵام لەگەڵ گۆڕانکاریەکانی ناوچەکەدا هێدی هێدی بۆچوون و فکری نوێ هاتە ناو کوردستانەوە.

فکـری چەپ کە دوای شۆرشـی ئۆکتـۆبەری سـاڵی (١٩١٧)بە جیهاندابڵاوبۆیەوە،گەشـــەی کـــرد و گەیشـــتە کوردســـتانیش، لەبەرئ ەوەی کۆمەڵگـــای کـــوردی کۆمەڵگـــایەکی دینـی بـــوو ، هەروەهـــا بە گشـــتی دەرەبەگ حـــوکمی دەکـــرد لە گونـــدەکان، چەپەکـان هەوڵیانـدا لە ڕێگـای دوومەوە چالاکییەکانیـان بـکەن وکاریگەری بەسەر تاکەکانی کۆمەڵگاوە بەجێ بهێلن.

چەپەکان ئەوسا و ئێستا و ئاینـدەش سـەرەکیترین دروشـمیان (ئـازادی)یەوە هەردەم دەیلێـنەوە و پێیـان وایە دەبێـت خەبـات بەردەوام بێت لە پێناو ئازادیدا.

پیرەمێردی شـاعیریش وەک نووسـەر و شـاعیرێک و زمانزانێـک بۆچـوونی تـایبەتی خـۆی هەبـووە لەسـەر فکـری چەپ، کە لە نـامیلکەیەکی تەنهـا (٨)لاپەرەییـدا نووسـیوەیەتی، بۆچـوونی ڕەخنەیی توندی هەبووە و دژی فکری چەپ بووە.

(ئاوەڕەشەی ڕوسی سور) ناونیشانی ئەو نامیلکەیە کە پیرەمێرد لە ساڵی (١٩٤٠)نووسیویەتی و چاپی کردووە کە تێیدا ڕەخنە لە فکـــری چەپ دەگرێـــت،چونکە زۆر تونـــدن و خۆیـــان بە پێشـکەوتنخواز و دانـا و ڕۆشـنبیر دەزانـن.بەڵام جـگە لە خۆیـان

کەسیان قبوڵ نییە هەموو بۆچوونێکی تر بە کۆنە پەرست و دواکەوتوو و نەزان ناوزەند دەکەن.

هەروەها پیرەمێرد ڕەخنەیان لێدەگرێت کە هەموو مێژوویان کورت کردۆتەوە لە ڕەخنەگرتن و دژایەتی کردنی (سەرمایە و سەرمایەداری) و هەوڵدان بۆ ڕووخاندن و لەناوبردنی هەموو سیستەمەکانی تر کە پیرەمێرد ئەمە بە توندڕەوەی دادەنێت.
پیرەمێرد لەسەر ئەم ڕەخنەگرتنە لەجیاتی وەڵامێکی ورد و قەناعەت پێکەری بدرێتەوە و لەڕێگای گفتووگۆ یان نووسین،ڕاستەوخۆ دوای چاپکردنی ئەم نامیلکەیە کە تەنها (٨)لاپەڕە و(٩٥)دێرە، چەپەکانی ئەو دەمە نەیانهێشتووە نوسخەکانی بڵاوبێتەوە و بکەویتە دەستی خەڵکی و کۆیانکردۆتەوە. ئەمە لە کاتێکدا هەردەم باسی ئازادی و گفتووگۆکردن وێردی سەر زاریان بووە. لەدوای مردنی پیرەمێردی شاعیر و ئەنجامدانی چەندین لێکۆلینەوە و چاپکردنەوەی دیوان وبەرهەمەکانی و لێکدانەوە بۆیان ئەم بەرهەمەی ونکراوە یاخود کاری لەسەر نەکراوە.

کە بە بڕوای من ئەمەش پەیوەندی بەو ڕەخنانەوە هەیە کە پیرەمێردی شاعیر لە چەپەکانی گرتووە، ئاشکراشە بەشێکی زۆری ڕۆشنبیران و ڕوناکبیران و لێکۆلەرانی کورد لە ماوەی ڕابردوودا خۆیان لەژێرکاریگەری چەپەکاندابوون، یاخودچەپ بوون، ئەم

چاپەی ئێستاش لە لایەن لێکۆڵەر(د.ئاراس محمەد ساڵح).ه وەچاپکراوە و دووبارە نوێ کراوەتەوە بەهاوکاری بنکەی ژین کە نوسخەیەکیان لەدەستنوسەکان لابووە و گرنگی مێژوویی خۆی هەیە.

پرسیارەکە لێرەدا ئەوەیە ئایا فکرێک بەرگەی ڕەخنەی ناو نامیلکەیەک نەگرێت تەنها(٨)لاپەرە و(٩٥)دێرە، ئەگەر ئەم فکرە ببێتە خاوەن دەسەڵاتی سیاسی و حوکومڕان چۆن ڕێگا دەدات بەئازادی کارکردن بۆ لایەن و گروپی تر؟چۆن ڕێگا دەدات بە بوونی بڵاوکراوەی ڕەخنەیی و نووسینی ڕەخنەی و بڵاوبوونەی فیلم و دراما ئەگەر بە تێڕوانینێکی ڕەخنەیی بروانە فکری چەپ، یاخود شێوازی حوکومڕانیکردنیان؟!

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێــک ئەچیــتە شــاری ســلێمانی ئەو بینــا و تەلارانە ئەبینی بەنــاوی بەرگــری لە مــافی ژنــانەوە کــراونەتەوە، بــوونەتە هــۆی زۆربوونی ژن کوشتن و ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێک بە تەنیشتی مزگەوتی گەورەی شاری سلێمانیدا دەڕۆیت و ئەو هەمــوو پیــاوە بەتەمەنە دەبینــی لەســـەر شۆســـتە و شەقامەکان و لەژێر بەفر و باران و گەرمای هاوین خەریکی تەزبیح فرۆشــتنن، لە کاتێکــدا ئەو چیــنەی کۆمەڵگــاکەن کە پێویســتە ڕێزیان لێ بگیرێت، ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێــک ئەچیــتە نــاو بــازاڕێکی وەک کاســۆمۆڵەوە ئەو کــچە گەنجــانە ئەبینــی کە زانکۆیــان تەواو کــردووە، هەریەکەی لە بوارێکدا پسپۆڕە و لەجیاتی ئەوەی لە بــواری خۆیــان کاربکەن، وەکو کاڵا مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێت و لە خولەکێکدا ١٠ جار ئەڵێن تێســت. زۆرجــار بەکاردەهێنرێن بــۆ کــاری تــریش، تــۆش ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێک ئەبینی بە ناوی ئازادییەوە کچی شارەکەت لە هەژاریدا، یان لەژێر کاریگەری ئەم دۆخەی میدیا دروستی کردووە و ژیانی هەموانی شێواندووە، چۆتە کافتریایەک و هەتا نێرگەلەیەکت بۆ دائەنێ چەندین جار تەحەروشی پێ ئەکرێ و تۆش بەوپەڕی سنگ بادانەوە دانیشتووی، هیچ ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێک بۆ ژەمە خواردنێک ئەچیتە کام مۆڵەی گرانفرۆشە لە شارەکەدا، لە ئازاری ئەو ژن و کچە برسیانە تێناگەی کە لە بەردەم چێشتخانە ئاساییەکانی شاردا ئەپاڕێنەوە بۆ ئەوەی نانێکی نێوەڕۆیان بۆ بکڕیت، تۆش ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێک بەناو بازاڕی شاردا هەنگاو بە هەنگاو لەگەڵ هاوڕێکەت، یاخود خێزانەکەت دەڕۆی بەڕێدا و چەند هەنگاوێک پێش ئەوەی بگەیتە شەقامی مەولەوی باوکی شەهیدێک ئەبینی، کە هەموو ڕێز لێگرتنەکەی ئەوەیە ئیشی بۆیاخچێتی ئەکات و چاوەکانی لەسەر قۆنەرەکانتە بۆ ئەوەی بۆیاخی بکات و تۆش ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێک دەگەیتە لای کتێبخانەکەی عومەری مەکتەبە و چەند هەنگاوێک خوارتر ئەچیتە ناو چایخانەی شەعبەوە بەناو ڕۆشنبیر و شاعیر و ڕووناکبیرەکانی شارەکەت دەبینی، هەموو خوێندنەوە و زانیاری و ڕۆشنبیرییان بووە بە تاوڵە و دۆمینە، ئێوارەشیان لێهات بە بەردەم ئەو هەموو ئازارەدا شۆڕ ئەبنەوە بەرەو نادی مۆزەفین، بەردەم دەرگاکەش پڕە لە منداڵی هەژار ئەپارێتەوە بنێشتێکی لێبکڕی، تۆش ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێک ئەچیتە (سەرا) و ٩ ساڵ پێش ئێستات بیر ئەکەوێتەوە، کە خەڵک لەو شوێنە لە پێناو مافی خۆی شەهیدبوو و کۆمەڵێکی پێ گەورەبوون و بوون بە ئەندام پەرلەمان و خاوەنی شوقە و ڤێلا و تۆش ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێک بۆ سەیران و خۆشی و چێژبینین ئەچێتە بەرزاییەکانی شار بۆ وێنەگرتن و شەڕە تۆپەڵی بەفر، بەڵام هەر لە شارەکەت خەڵك هاواردەکات بۆ لیترێک نەوت و تۆش ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێـک خـۆت دەکەی بە دەمڕاسـتی دەنگی نـاڕەزایی خەڵکی ناوچەکەت، لەژێرەوەش بەناوی ڕێکخراوی ژینگە و گەشەپێدان و میـــدیا و دەزگـــاوە خـــۆت دەوڵەمەنـــدەکەیت و ناڕەزایییەکـــانی خەڵکیش کپ دەکەیتەوە و ویژدانت ئازارت نادات.

تۆ مرۆڤ نیت!

کاتێـک ئەو هەمـوو سـتەمە ئەبینیـت، کە یەکەم کەس خـۆتی بـووی بە قـوربـانی، گوێی خـۆت لێ خەوانـدووە و دەسـتت گرتـووە بە کڵاوەکەتەوە با نەیبات، ویژدانت ئازارت نادات.

ڕۆشنبیری کورد کێیە؟

لە ئێســـتادا بەهـــۆی ئەو پێشـــکەوتنە خێـــرایەی لە بـــواری تەکنەلۆژیـا هـاتۆتە ئـاراوە و جیهـان بـووە بە گونـدێکی بچـووک، ڕووداوێک بەسە بۆ ئەوەی زۆربەی خەڵکی لە جیهاندا بیزانن، کە زۆرجـار بەشـێک لەم ڕووداوانە دەبنە مایەی هەڵوێستە لەسـەر کـردن لە لایەن ڕۆشـنبیرانی کوردیشـەوە بەتـایبەت لە باشـوری کوردستان.

ڕۆشنبیران لە باشوری کوردستان هەڵوێست و قسەکانیان لە چوارچێوەی ئەوەدایە، پێیان وایە ئەوان لە پێناو مرۆڤایەتیدا دەنووسن و دژی هەر جۆرە ئازاردان و کوشتنی مرۆڤ و ئاژەڵ و تەنانەت زیان گەیاندن بە دارێک، یاخود ژینگەی کۆمەڵگان.

هیومانیزم (مرۆڤدۆستی) چییە؟

واتای مرۆیی، یان مرۆڤایەتی دەبەخشێت. بە هەموو ئەو تیۆرانە دەگوترێ کە بڕوایان بە بەختەوەری و ڕێزدانان بۆ کەسایەتی مرۆڤ و پێشکەوتنی هەمەلایەنی مرۆڤ و پێکهێنانی هەلومەرجێکی لەبار بۆ ژیانی کۆمەڵایەتی مرۆڤ هەیە.

هیومانیزم بریتییە لە پەیوەندی و کۆنتاکتی ڕەوشتی ناسک، کە بنەما و بناغەکەی دەرهاتووی ناخی مرۆڤە، بەمەبەستی توندوتۆڵکردنی پەیوەندییەکانی مرۆڤ لەگەڵ ژیان و ژینگە و کۆمەڵگاکەیدا. لێرەوەش ئەوە دەگەیەنێت کە هیچ شتێکی مرۆڤانە نییە کە نامۆ بێت بە مرۆڤ.

هیومانیزم، وەک شێوازێکی ژیان بە واتای مرۆڤدۆستی و ڕوانینە مرۆڤ، وەک ئەوەی کە بوونەوەرێکی هۆشمەندە و دەبێت ڕێز لە توانایی و کەرامەتی بگیرێت، بۆ ئەمەش مرۆڤەکان هیچ جیاوازییەکیان نییە.

ئەگەر ئەم دێــڕانەی ســـەرەوە بخـــوێنینەوە، کە لەســـەر مرۆڤدۆســتی نووســراوە، بیرێــک لە ڕابــردوو بکەیــنەوە دەبینــین ڕۆشــنبیری کــورد لە بــارەی ڕووداوی هێرشــکردنە ســەر گۆڤــاری (شــارلی ئیبــدۆ) لە فەرەنســا هەڵوێســتیان هەبــوو، ڕۆشــنبیرێک دەنووســێت پەلامــاردانی گۆڤــاری (شــارلی ئیبــدۆ) لە ســەرەتای ٢٠١٥دا، پەلاماردانی ئازادیی ڕادەربڕین بوو.

هەروەهـــا هەر بەهـــۆی مرۆڤدۆســـتییانەوە زۆر گرنگـــی بە وەرگێڕانی کارەساتی هوڵۆکۆس دەدەن زۆر زیاتر لەوەی کار بکەن بۆ ئەوەی ئەنفال بناسێنن بە جیهان کاریان کردووە، بۆ ناساندنی جینۆسایدی جولەکەکان لای گەلی کورد، لە ڕاستیدا ڕۆشنبیرانی کورد ئەو شــەڕەی دەیکەن بەنـاوی مرۆڤدۆستییەوە و پێـان وایە دەبێــت پێکەوەژیــانی ژێــر دەســەڵاتێکی ســیکۆلار دروســت بێــت، لەســەرو تێڕوانینی ئاینەوە بەدیاری کــراوی ئاینی ئیسلام بـڕواننە مـرۆڤ تەنها دروشـم و قسـەی زلە، کاتێـک دێتە سـەر ئازارەکانی مرۆڤی موسـوڵمان بێ دەنـگ دەبن و وشـەیەکیان لە دەم نـایەتە دەرەوە لە کاتێکـــــدا لە وڵاتێکـــــی گەورەی وەک چـــــین کە سیسـتەمێکی شـیوعی بـاڵا دەسـتە کەمینەیەکی موسـوڵمان تێیـدا دەژی، نــزیکەی (١٠٠) ملیــۆن کەســن بە گــوێرەی پــەیمانگای سیاسـەتی سـتراتیژی ئوسـترالیا لـە ڕاپۆرتێکـدا کـە لـە ڕۆژنامـەی واشنتۆن پۆست بڵاوکراوەتەوە، باس لەوە دەکات کە بە هەزاران موسڵمانی (ویگۆر) کە دەستبەسەرن لە زیندانێکدا وێڕای ئەوەی

پێشتر سزا ئەدران و تەلقینی بیروباوەڕیان دەکرا، ئێستا بە زۆرەملێ بۆ کارکردن ڕاپێچی (٢٧) کارگە دەکرێن لە (٩) کەرتی جیاجیای چین، لە نێویاندا کارگەی پێڵاوی براندی (نیك) کە براندێکی جیهانییە لە چین.

بەپێی ڕاپۆرتەکە ئەو دەستگیرکراوە موسڵمانانە لە نێوان سالانی (٢٠١٨ – ٢٠١٩) لە کەرتی شینگیانگ لە شوێنی کارکردن و نیشتەجێبوونیان دوورخرانەوە و بەرەو کەمپێکی زۆرەملێی هاوشێوەی زیندان بردیانن بە بیانووی بنبڕکردنی پەڕگیری ئاینی، بەڵام لەدوای بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا و بۆ پڕکردنەوەی زیانە ئابوورییەکان، حوکومەتی چین لەنێو کارگەکاندا کاریان پێدەکەن بێ ئەوەی هیچ هەقدەستێکیان بۆ سەرفبکات.

یاخود لە وڵاتێکی وەک هندستان کە زۆرینەی هندۆسن ڕۆژانە ئازار و ئەشکەنجەی کەمینەی موسوڵمانانی ئەو وڵاتە دەدرێت، کە ژمارەیان زیاترە لە (١٧٠)ملیۆن موسوڵمان، لە تازەترین بڕیاریدا پەرلەمانی ئەو وڵاتە ڕایگەیاند ڕێگەنادەین ڕەگەزنامە بە هاوڵاتیانی کۆچبەری موسوڵمانی هەرسێ وڵاتی دراوسێی کە (ئەفغانستان و پاکستان و بەنگلادیش)ە بدرێ، کاتێکیش خۆپیشاندانی ناڕەزایی دەستی پێکردووە زیاتر لە ٥ هەزار کەسیان دەستگیرکردووە و چەند کەسێکیان کوشتووە، هەروەها هێڵەکانی پەیوەندیان لە ناوچە موسوڵمان نیشینەکان ڕاگرتووە.

بەڵام لەم کـاتەدا ڕۆشــنبیران بـێ دەنگیــان هەڵبـژاردووە، بە بـڕوای مـن دەگەڕێتەوە بـۆ ئەوەی لە نـاخی زۆرینەیانـدا هەڵگـری ڕقـن لە مرۆڤی موسـوڵمان، نەک هەر مرۆڤ دۆسـت نین، بەڵکو دژی ئاینەکەشـن کە ئیسلامە، پشگیری کردن لە موسـوڵمانانیش وەک ڕێگایەک نابینن بۆ پەیداکردنی پارە، ئەگینا ئەوان کەمپینی پاراسـتنی مـافی ئـاژەڵان و پاراسـتنی دار و درەخـت و سـەوزایی و ژیــنگە دەکەن، بە دەیــان ڕێکخــراوی ژینگەیــی و سروشــتیان دروستکردووە و ساڵانە پارە و نەسریەی بۆ وەردەگرن لە حسابی ئەم مــیللەتە، لەولاشــەوە ئێوارەیــان لێهــات بەرەو بــاخی گەورە پیـاوانی حیزب ئەڕۆن بـۆ خـواردنی گۆشـتی ئاسـک و برژانـدنی بە دارودرەختی وڵات .

لە هەرێمـی کوردســتانیش لە ئێســتادا کە نەخۆشــی کۆرۆنــا پرســێکی گەرمە، ئەم قەڵەم بەدەســتانە وەک بڵێـی زۆر خەمــی خەڵکیـان بێت گەورەترین هەرایان لەسـەر مامۆسـتایانی ئاینی و یەکێتی زانایـان دروسـتکرد، کە ئەنجـومەنی باڵای فتـوای هەرێم وتیان ناتوانین لەم کاتەدا نوێژی هەینی بوەستێنین، بەڵام خۆیان گێــل ئەکەن لەوەی کە هەمــان ڕۆژ ئەنجــوومەنی پارێزگــای سلێمانی هەوڵی کۆبوونەوەیدا بۆ ڕاگرتنی دەوامی فەرمانگەکان و ڕێکــاری پێویســت بــۆ خۆپاراســتنی هاوڵاتیــان، بەڵام حیــزبە دەسەڵاتدارەکان هاتنە سەرخەت و نەیان هێشت بڕیاری لەسـەر بــدرێت، ئەی بــۆ بــێ دەنگبــوون؟ لە خەمــی بڕینــی پــارەی

سـەنتەرەکانی بەنـاو تـوێژینەوە و ناوەنـدەکانی بەنـاو ڕۆشـنبیری و پەرەپێدانی سیاسی و میدیا سێبەرەکانتاندا بوون؟ کە تائێستا بەردێکتان نەخستۆتە سەر بەردێک، یاخود ئێوەی ڕۆشنبیر وەک ڕۆبۆت ئەبێت حیزب بتان جوڵێنێت و کات و شوێنی قسەکانتان بۆ دیاری بکات؟

ئەمەیە ڕۆشنبیری کورد، نەک هەر خەمی مرۆڤێتی لەوسەری دونیـا و خەمـی ئـاژەڵ و ڕووەک و سـەوزاییەتی، بەڵام بەهـۆی ئەوەی حیـزبەکەی لە هەنـاوی خۆیـدا دژایەتـی ئیسـلامی هەڵبـژاردووە لە ئاسـت ئـازاری ملیۆنـان مرۆڤی موسـوڵمان لە جیهاندا کەڕوڵاڵە.

کوردستان لە سەردەمی کۆرۆنادا

لە ئێسـتادا کە ڤایرۆسـی کۆرۆنـا تەنگـی بە زۆربەی جیهـان هەڵچنیـوە، سیسـتەمی تەندروسـتی زۆربەی وڵاتە پێشـکەوتووەکانی جیهـانی خسـتۆتە ژێـر پرسـیارەوە، هـیچ چارەسـەرێکی خێرایـان پێ نییە بـۆ توشـبووانی ئەم ڤایرۆسـە و ڕۆژانە سەدان کەس لە وڵاتە جیاوازەکان گیان لەدەستدەدەن و هەزاران کەسـی تـریش وەک توشـبووی نـوێ تۆمـاردەکرێن، کوردسـتانیش بـێ بەش نەبـووە لەم ڤایرۆسـە کوشـندەیە و ڕۆژبەڕۆژ سـەرباری هەوڵەکـان، بەڵام ژمـارەی توشـبوان زیـاد دەکات.

لە ڕۆژئـاوای کوردســتان، تـا ئێســتا بە فەرمی هـیچ حـاڵەتێکی ڤایرۆسـی کۆرۆنـا تۆمـارنەکراوە، هەر لە سـەرەتای دروسـتبوونی مەترسییەوە کە تۆمارکردنی یەک حـاڵەتە لە سـوریا، قەدەغەی هـــاتوچۆی ڕاگەیانـــدووە، هەروەهـــا ڕاشـــیگەیاندووە بـــۆ دەستنیشـانکردنی ڤایرۆسی کۆرۆنا لە لەشی مرۆڤدا، ئامێرێکیـان داهێنـاوە، کە لە (٣٠) چـرکەدا دەستنیشـانی ڤایرۆسـی کۆرۆنـا دەکـات لە لەشــدا. بەڵام بەهـۆی هەژاری و کەمـی پێداویســتی پزیشکی و مادی چاوەڕوان دەکرێت بەقەد دوژمنێکی هاوشێوەی دەوڵەتە داگیرکەرەکـانی کوردســتان قوربـانی بخــاتەوە، ئەگەر هاوڵاتیـان ڕۆشــنبیری خۆپارێزیـان نەبێـت و پابەنـد نەبـن بە ڕێنماییەکانەوە.

لە بـاکوری کوردسـتانیش لەم سـەردەمی کۆرۆنـایەدا دەوڵەتـی داگیـرکەری تــورک لەســەر سیاســەتی ڕەگەزپەرســتانەی خــۆی بەردەوامە، لە ڕۆژانـی ڕابـردوودا دووبـارە دەسـتی کـردۆتەوە بە قرکردنـی سیاسـی و دەسـتگیرکردنی سـەرۆک شـارەوانی شـارە کوردییەکان و بەردەوامە لە هەوڵی سڕینەوەی گەلی کورد.

لە ڕۆژهەڵاتی کوردسـتانیش گەشەسـەندنی ڤایرۆسـی کۆرۆنـا بەردەوامە، کـوردانی ئەو بەشـەی کوردسـتان بـاس لەوە دەکەن کە دەوڵەتـی ئێران هـیچ لە خەمـی خەڵکی نـاوچەکەدا نیـیە و ڕۆژانە مەرگی ئازیزانیـان دەبـین و کەرتـی تەندروسـتی ڕووی لە

شکستە، چاوەڕوانی قوربانی زۆر ئەکرێت لە ناو ناوچە کوردییەکاندا.

هەرچی سیاسییە حوکومڕانەکانی باشوری کوردستانە لە جیاتی هاوکاری کردنی ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵاتی کوردستان و کارکردن بۆ دۆزی کورد لە باکوری کوردستان بە هەر ڕێگایەک بێت، بەڵام پاش چارەکە سەدەیەک لە حوکومڕانی ناتوانێت مووچەی مانگێکی فەرمانبەران دابین بکات و ڤایرۆسی کۆرۆنای کردۆتە کاڵای دەستی بۆ چەوساندنەوەی فەرمانبەران، بە پارەی نەوتی دزراوی ئەم میللەتە خێر لە خۆ نەدیوە یەک لەشکر میدیای سێبەری دروست کردووە، لە کاتێکدا کە پارێزگاری سلێمانی هەواڵی دۆزینەوەی چارەسەر، یاخود دابینکردنی دەرمان لەزاری کۆمپانیایەکی ناوخۆییەوە بڵاودەکاتەوە، دەکەونە هێرشکردنە سەری، پرسی ئەم ڤایرۆسە ترسناکەشیان کردووە بەململانێی حیزبی، وەزارەتی تەندروستیش سەرباری ئەوەی ناوچەی سلێمانی بە زۆنی پڕ مەترسی ڤایرۆسەکە دیاری کردووە و ڕۆژانە توشبووی نوێ تۆمار دەکرێت، بەڵام شەوان کە ئامارەکان بڵاودەکاتەوە زۆربەی دەرئەنجامی پشکنینەکان هی شاری هەولێرە، لە کاتێکدا ڤایرۆسەکە لە سنوری سلێمانی بەربڵاوترە.

کتێب و هاوێرگە

لە ماوەی ڕابردوودا لەدوای گەیشتنی ڤایرۆسی کۆرۆنا بە هەرێمی کوردستان و بڕیاردان بە قەدەغەی هاتوچۆ لە شارەکانی هەرێمی کوردستان و هاندانی هاوڵاتیان بە مانەوە لە ماڵەوە، بە نەچوونە دەرەوە خۆیان هاوێرگە بکەن بۆ ئەوەی بەرکەوتنیان لەگەڵ خەڵکی تردا نەبێت، بەهۆی ئەوەی ئەم ڤایرۆسە کوشندەیە بەشێوەیەکی زۆر خێرا و ئاسان دەگوازرێتەوە لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی تر، کە تەنها کەسێک بەسە بۆ ئەوەی دەیان کەس توش بکات.

هەر بۆیە لە ڕاگەیاندنەکانەوە ڕۆشنبیران و ڕۆژنامەنووسان زۆر گرنگی بەوە دەدەن هاوڵاتیان هانبدەن بۆ ئەوەی ئاشت ببنەوە لەگەڵ کتێب، لای هەموان ئاشنایە (کتێب خوێندنەوە) کردنەوەی دەرگای مەعریفەیە لای مرۆڤ، بەڵام لەم سەدەی بیست و یەکەدا، تا ئێستاش کتێب خوێندنەوە نەبووە بە کلتور، هاوڵاتیان لە ڕابردوو و لە ئێستاشدا زۆربەی کاتەکانیان بە تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان بەسەردەبەن، کە لەجیاتی ڕۆشنبیری جەهل بڵاودەکاتەوە.

بەڵام ئەوەی بۆ من گرنگە ئەوەیە بۆ جەخت لە خوێندنەوەی کتێب دەکرێتەوە ؟ ئایا کتێب خوێندەوە چی بەرهەم دەهێنێت لە کوردستان؟

لە هەرێمی کوردستان ئەو نوخبەی ڕۆشنبیر و نووسەران و ڕۆژنامەنووسان کە هاوڵاتیان هاندەدەن بۆ خوێندنەوەی کتێب، لە ماوەی ڕابردوودا لە جیاتی دروستکردنی ڕۆشنبیری ڕەخنەگر و یاخی، لە جیاتی دروستکردنی ڕوناکبیر و نووسەری بە هەڵوێست، لە جیاتی دروستکردنی ڕۆژنامەنووسی بە جورئەت، لەشکرێک لە ڕۆشنبیری حیزبی دروستکردووە، کە لەپاش نزیکی سی ساڵ لە حوکومڕانی پڕ لە گەندەڵی لە هەرێمی کوردستان، تازە لە نووسینی کتێبی پڕ لە ستایش و ماستاوچێتی دایە، بۆ ئەوەی خۆی شیرین بکات لای نەوەی دووەمی سیاسییەکانی شاخ، لە هەرێمی کوردستان نووسەران لە چارەکە سەدەی ڕابردوودا زۆربەی هەرە زۆریان نوکی پێنووسەکانیان لە جیاتی ڕەخنەی جددی و بەجێ، بە نوکی پێنووسەکانیان ژەهریان ڕشتووە بە کۆمەڵگادا و هۆکارێک بوون بۆ بەردەوام بوونی گەندەڵی و شۆڕبوونەوەی بەناو سەرجەم جومگەکانی کۆمەڵگادا، نیچەی فەیلەسوف لە کتێبی (مرۆڤی باڵادا) دەڵێت:" لەدیدی مرۆڤی باڵاوە ئەم کەسانە نەفس نزمن، پارە پەرست، ماستاوچییەکان، ڕەشبینەکان، هەواڵدەرەکانی دەسەڵات و ئەو نووسەرانەی کە لەبەر خاتری پارە ئامادەن هەموو پۆخڵەواتێک بنووسن".

هەر لە مـاوەی ڕابـردوودا نووسـەرێکی بەنـاو تەنزنـووس لە بەرنـامەیەکی تەلەفزیۆنیـدا لێیـان پرسـی ڕەخـنەت چیـیە لە نووسـەران لە وەڵامدا وتی خۆیان نـادەن لە هێڵە سـورەکان، لە ڕاستیدا من چاوەڕێبووم هێڵە سورەکان لای ئەو قسەکردن بێت لەسـەر گەنـدەڵی و دەوڵەمەنـدبوونی نایاسـایی هەزاران کەس لەسـەر حسـابی کـۆی کۆمەڵگـا و نەبـوونی هێـزی نیشـتمانی و ناکارایی پەرلەمان و فاشلی حوکومڕانی چارەکە سەدەی ڕابردوو، بەڵام نووسـەری بەنـاو تەنزنـووس هێڵی سـور لای ئەوەبـوو کە بەشێک لە نووسـەران دەربارەی ئاین نانووسـن و قسـە ناکەن، یـاخود مجـامەلەی ئیسـلام دەکەن و قسـەی جـددی لەسـەر ناکەن!؟

ئەمە جگە لەوەی لەشـکرێکی تـر کە بەنـاو ڕۆژنامەنووسـن لە پشـتی کۆمپیـوتەر و مۆبایلەکانیـانەوە، لە ڕێگـای سـایتی سـێبەر و بەنـاو ئەهلی و سـەربەخۆ و سـەدان پەیجی بێ دایـک و بـاوکەوە سـەرتاپای ڕاسـتییەکانی کۆمەڵگایـان شـێواندووە ، حەقی هـاوڵاتی کە لای دوو حیزبی دەسەڵاتە، وایان کردووە کە هـاوڵاتی بە شـەو و بە ڕۆژ جنێو بە ئەو هێز و چالاکوان و ڕۆژنامەنووسـانە بدات کە ڕەخـنە دەگـرن لەم هەمـوو گەنـدەڵی و سـتەمکاریەی هەیە لە هەرێمی کوردستان.

وایـانکردووە خەڵکـی بێنـان و بێژیـان دەسـەڵات وەک بـێ دەسـەڵات ببیـنن و ئەو لایەنە سیاسـیانەی ڕەخـنەی تونـد و

جدديان هەیە و شەڕ دەکەن لە پێناو هاوڵاتیدا وەک دوژمن و گەندەڵ ببینن.

لە کۆتایـدا دەپرسـم خوێنـدنەوەی کتێـب ئەمە بەرهەمەکەی بێـت کە ئەم نـوخبە ڕۆشـنبیرەی دروسـتکردووە، خەڵکی بە چی وزە و توانـایەکەوە مەیلی بـۆ خوێنـدنەوە بچێـت؟ هیـوای بە کێ بێت ژیانی بگۆڕێت؟

هەڵەبجە ئازارێکی بەردەوام

لەگەرمی شـەری هەردوو دەوڵەتـی دراوسـێ عێـراق و ئێـران لە لایەک، کە ڕۆژانە سـەدان کەسـی لە هەردوو دەوڵەت دەکـردە قوربانی.هەروا ماڵوێرانی و نەهامەتی بۆ تاک بە کاتی هاوڵاتیانی هەردوو وڵات دەهێنـا، لەلایەکی تریشـەوە شـەڕی بـزووتنەوەی ڕزگـاریخوازی کـورد لە باشـوری کوردسـتان لەگەڵ حکـومەتی عێراق، کە لە لایەن سـەدامی دیکتـاتۆرەوە بەڕێـوە دەبـرا، کە بە هـۆی ئەوەی بەشـێکی زۆر لە سـەرکردایەتی سیاسـی ئەو کـاتی کورد خوێندنەوەی وردیان بۆ دۆخەکە نەبوو.

هەربـۆیە بـوونە بەشـێک لەو ململانێ لەو شـەڕە سـەختەی بـۆ مـاوی هەشـت سـاڵ بەردەوام بـوو. لەدەرئەنجامـدا قەزای هەڵەبـجە بە شـێوەیەکی کـاتی کەوتە دەسـت بەشـێك لە هێـزی

پێشـمەرگە، پاشـان ڕژێمی سـەدام بەشـێوەیەکی دڕنـدانە کەوتە بۆردومـانکردنی شـارەکە بە چەکی کیمیـای قەدەغە کـراو. کە لە چەنـد خولەکێکـدا زیـاتر لە (٥) هەزار کەسـی شـەهید کـرد و هەزاران کەسی تری بریندارکرد.

برینـــدارەکانی چەکـــی کیمیـــاوی، لەجیـــاتی چارەســـەر لە نەخۆشخانەکانی عێراق، ڕەوانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و وڵاتی ئێـران کـران. کە تـا ئێسـتاش ژیـانی بەشـێک لەو برینـداران و کەسـوکاری شـەهیدان لەژێـر کـاریگەری ئەو کیمابـارانەی ئەو کاتدا ماوە.

ئێسـتاش کە (٣٢) سـاڵ بەسـەر کیمیابـارانی هەڵەبـجە دا تێپەڕێوە، سـەرباری ئاوەدانی شارەکە و کردنی بەشێک لە پرۆژە خزمەتگوزاریەکـان بـۆ شـارەکە. هەروەهـا کردنـی شـارەکە بە پارێزگا، بەڵام ئەو شارە برینێکی سارێژنەبووە، ئازارێکی بەردەوامە. چونکە خزمەتگوزاریەکانی هەر لەئاستی پێداویستیدا نین. ئەمە سەرەڕایی بوون بە پارێزگا هیچ سیمایەکی شاری پێوە دیار نیە. تەنها ناوە و لایەنە سیاسیەکانیش لەجیاتی خزمەتکردنی شارەکە لەڕێگای نوێنەرانیان لە حوکومەتەوە، شارەکەیان کردۆتە شوێنی ململانێی سیاسی و لەبەرانبەردا خەڵك قوربانی دەدەن.

هەروەها تا ئێستا حوکومەتی هەرێمی کوردستان نەتوانیەوە وا لە حوکومەتی عێراق بکات قەرەبووی کەسوکاری شەهیدان و بەرکەوتوانی چەکی کیمایی لەو شارە بکاتەوە.

سەربارەی ئەوەی حیزبەکوردیەکان لەزۆربەی وڵاتانی جیهان و ئەوروپا نوێنەرایەتیان هەیە و ساڵانە پارەیەکی زۆری بۆتەرخان دەکەن. بەڵام وەک پێوست کاریان بۆ کەیسی هەڵەبجە نەکردوە بۆئەوەی لەسەر ئاستی جیهان وەک جینۆساید بیناسێنن.

بەبڕوای من ئەمساڵ بۆ خەڵکی هەڵەبجە هێمای خۆشحاڵیە! چونکە بەهۆی مەترسی کۆرۆناوە هیچ یادێک بەهۆی (٣٢)ساڵ تێپەرین بەسەر کیمیابارانکردنی شارەکەدا ناکرێتەوە.

هەربۆیە ئەمەش وا دەکات کە بۆنەی نەکردنەوەی یادەکەوە هاوشێوەی ساڵانی ڕابوردوو، پارەیەکی زۆر نەخورێ و گەندەڵی تێدانەکرێت و دواتر بەخزمەت بەشارەکەی بفرۆشنەوە. هەروەها بەڵێنی گەورەی بێ ناوەڕۆک بەخەڵکی شارەکە نەدرێت کە دواتر بەدڵنیاوە هیچی لێ جێبەجی ناکرێت.

مافیاکانی کوردایەتی

ناسیۆنالیزم، یاخود کوردایەتی لە سادەترین پێناسەیدا "هەوڵدان بێت بۆ مافەکانی نەتەوەی کورد لە پاراستنی زمان و کلتوری نەتەوەکەی، هەوڵدان بێت بۆ دروستکردنی دەوڵەتی کوردی و دەرچوونی بێت لە ژێر دەسەڵاتی داگیرکەرانی خاکەکەی، دابین کردنی ژیانێکی دادپەروەرانە بێت لە سایەی ئەو دەسەڵاتەی حیزبانەوە کە خۆیان بە نوێنەری کوردایەتی لە هەرێمی کوردستان دەزانن" ئەوا تێدەگەین حیزبە زلهێزەکانی کوردستان کە بریتین لە پارتی و یەکێتی، هەتا لەشاخ بوون ئەم بابەتی کوردایەتیە ئامرازێکی باشبووە بۆ چوونە ململانێ لەگەڵ دەسەڵاتە دیکتاتۆریەکانی عێراق و سۆزی خەڵکیان ڕاکێشاوە. بەڵام لەناوەڕۆکدا ئەو کوردایەتییەی باسیان لێوەکردووە تەنها وەک ڕێگایەک بەکاریانهێناوە بۆ گەیشتن بە دەسەڵات.

هەردوو حیزبەکە لە جیاتی پاراستنی زمان و کلتور و نەتەوەکەیان، هەر لە قۆناغی شاخدا خوێنی گەنجەکانی خۆیان دەڕشت لە پێناو پاراستنی بەرژەوەندی شەخسی و مانەوەی شەخسەکانی سەرەوەی حیزبەکانیان.

هەر سیاسەتی هەڵەی ئەمان بووە هۆکارێک بۆ کارەساتی هەڵەبجە و ئەنفال. ئەوان کە هاتنە شاریش لەسەر جەستەی کوردایەتی ژیان. بەڵام لە جیاتی دەوڵەتداریی و دروستکردنی

دەوڵەتی دامەزراوەیی، یەکەم هەنگاو کەوتنە دزینی کەرەستە و پێویستی فەرمانگە حکومەیەکانی ئەو کات، دواتر لە یەکەم هەڵبژاردنی ئازادانەی دوای بەعسدا کەوتنە تەزویرکردنی دەنگی هاوڵاتیان، کە لەم ڕێگایەوە هەنگاو بەهەنگاو هەڵبژاردنیان لە ڕێگایەک بۆ دەستاو دەستکردنی دەسەڵات، گۆڕی بە ڕێگایەک بۆ بێ ئومێدکردنی هاوڵاتیان لە گۆڕانی حوکومرانی.

دواتر شەڕی ناوخۆیان هێنایە بەردەرگای هەموو ماڵێکی ئەم هەرێمەوە. لە جیاتی دروستکردنی پێکەوە ژیان لە نێوان هاوڵاتیان، هەموو ماڵێکیان کرد بە دوژمنی ئەوی تر و شارچێتیان داهێنا.

لە بری پاراستنی زمان، وایان لە هاوڵاتی کرد لە سنوری سلێمانی گاڵتە بە زاراوەی خەڵکی دهۆک و زاخۆ بکات، یان بەپێچەوانەوە. تەنانەت لە نێوان زاراوەکانی سلێمانی و گەرمیاندا گرفت دروست بکەن. خەڵکیش بوو بە بەشێک لەو ململانیەی ناشیرینانەی کە ئەوان دەستیان پێکردبوو. تەنانەت ئەم حیزبانە وایان لەخەڵکی کرد لە جیاتی ئەوی هەوڵبدان لە لادێکان بژی کە دەتوانن بڕبڕەی پشتی ئابوری بن و ئاسایشی خۆراک دابین بکەن، هاوڵاتی شار ڕقی لە خەڵکی گوندبێت و هەستی خۆبەکەم زانین دروست بکات لە لای خەڵکی گوندەکان.

لەدوای ئەم کارانە قۆناغی ڕوخانی حکومەتی بەعس دەستی پێکرد کە لێرەوە کوردایەتی دووبارە خۆی نوێکردوە لە ڕووی دروشمەوە. هەر ماوەی جارێک وەک کارتی فشار بەکار دەهات، بەتایبەت پرسی سەربەخۆی کوردستان.

بەڵام لە ژێر ئەم ماسکەدا هەزاران کەس بەهۆی هاتنی ئەو پارە زۆرەی بەغداوە بوون بە ملیاردێر و سەرانی دەسەڵاتداری کورد بوون بە مافیای کوردایەتی.

مافیای کوردایەتی "ئەو کەسانەن لە جیاتی پاراستنی زمان بە بەرنامە و لە ڕێگای دەزگاکانی ڕاگەیاندنەوە کە لەسەر حسابی خەڵکە ڕەشوڕووتەکەی هەرێم کە مێشکیان پرکراوە لە کوردایەتی زمانی کوردی دەشێوێن و ئەخلاقی کۆمەڵگا تێکدەدەن."

ئەمانەئاشتی کۆمەڵایەتیان شێواندووە و لە تەنیشتی دروشمی ئازادی و یەکسانی بۆ گەلی کورد، ئازادیان لە کەدارکردو یەکسانیان لە نێوان دوو ئەندامی یەک خێزاندا نەهێشت و خۆیان بوون بە خاوەنی باخ و فێلا و کۆمپانیا و سەروەت و سامانێکی زۆر لە بانکەکانی ئەوروپا

.

بەشێک لەم سەرکردایەتیەی کوردە لە جیاتی پاراستنی نەتەوە، هێزی داگیرکەریان هێنایە ناو خاکی کوردستان و

چاوساغی داگیرکەریانکرد بۆ شەری کوردانی بەشەکانی تری کوردستان.

بەرهەمی دروشمەکانی کوردایەتی بۆ هاوڵاتیان بریتی بوو: لە دورکەوتنەوەی لە ئاینەکەی، وێران بوونی زمان، ڕوخاندنی هەستی نیشتمانپەروەری، بێ هیوابوون لە هەڵبژاردن، ژیان کردن بێ مووچە و پارانەوە لەبەردەرگای ئەم بەرپرس و ئەو بەرپرس بۆ ژەمێک نان، نەتوانین بۆ سەردانی کردنی پزیشکێکی پسپۆر بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشیەکانی، نەبوونی ئاوی پاک و کارەبا کە پێداویستی سەرەتای هەر هاوڵاتیەکن.

نەبوونی هەلی کار و لەبەرامبەردا خۆ بچوککردنەوە لەبەردەمی شەخس و حیزبدا بۆ دەستکەوتنی هەلێکی کاری ناشایستە بە بڕوانامە و بوارە ئەکادیمەیەکەی خۆی.

بەڵی کە بەرهەمی دروشمەکانی کوردایەتی ئەمانە بووبێت بۆ هاوڵاتیان، ئەوا ژیانی فیرعەون ئاسابووە بۆ خاوەن دروشمەکان و خۆیان و کەسوکاریان و عەشیرەت و پاش دزەکانیان لە باشترین زانکۆکانی جیهان دەخوێن و لە باشترین نەخۆشخانەکانی جیهان چارەسەر بۆ خۆیان وەردەگرن و سوپایەکی گەورەش لە ڕاگەیاندنەوە پشتیوانیانە و بەرگریانیان لێدەکات. چینێکی کۆیلەش هەیە کەتا ئێستاش وێنەی ئەم سیاسیانەی بە گۆشەکانیماڵەکەیەوە هەڵواسیەوە لە جیاتی پێگەیاندنی

منداڵەکەی بە پەروەردەی دروست، باسی پاڵەوانی سەرۆکی حیزبی بۆ دەکات، کە ئەم وێنەکەی هەڵواسیەوە لە ژوورەکەیدا.

تاکەی جەستەی گەریلاکانی پەکەکە بە لەت لەت کراوی ببینین ؟

پێشتر جارجار گوێبیستی هێرشی دەوڵەتی داگیرکەری تورکیا دەبووین بۆ سەر گەریلاکانی پەکەکە، لە زنجیرە چیای قەندیل و دواتر هەواڵی شەهیدبوونی گەریلایەک یان چەند گەریلا بڵاودەکرایەوە، بەڵام ئەوەی جێگای هەڵوێستە لەسەرکردنە ئەوەیە لە دوو ساڵی ڕابردوودا فرۆکەکانی سوپای داگیرکەری تورکیا بە ئاشکرا سنوری بۆردومانەکانیان فراوان کردوە، نەک هەر قەندیل بەڵکو لە شەنگال و دهۆک و شاخی ئەزمەڕو سنوری رانیە و قەڵادزی و لە نوێترن بۆردومانیشدا لە سنوری قەزای ماوەتی سەربە پارێزگای سلێمانی هێرشکردۆتە سەر ئوتومبێلێکی گەریلاکانی پەکەکە، جەستەی لەت لەت بووی گەریلاکان ناخی هەموو کوردێکی بەشەرەف دەهەژێنێت.

بەردەوامی هێرشەکانی ئەم دەوڵەتە داگیرکەرە وای کردوە نەک هەر گەریلاکانی پەکەکە لە هەر بۆردومانێکدا گریمانەی ئەوە بکرێت کە سەرکردەی باڵای ئەو حیزبەش،شەهیدبکرێت، کە

ئەمەش نیشـانەی چـالاکبوونی بێ سـنووری دەزگـای هەواڵگـری تورکیـایە لە باشـوری کوردسـتان. ئەم دۆخەی هـاتۆتە ئـاراوە بەرئەنجامی شکستی حوکومڕانی کوردیە لە باشوری کوردستان چـونکە هێرشـکردنە سـەرخاکی وڵاتێکـی تـر پێشـێڵکردنی هەمـوو بەهـا دەسـتوری و بـڕگە یاسـایە نێودەوڵەتیەکـانە، کەچـی دەسەڵاتداری باشـور نەک هەربێ دەنگ و بێ هەڵوێستن، بەڵکو ڕێگایانداوە بەدرێژایی زیاتر لە (٣٥)کیلۆمەتر لەناوخاکی هەرێمدا هێزەکانی تورکیـان بـوونی هەبێـت و چەنـدین بارەگایی کـردۆتەوە، لە دوای سـاڵی (٢٠١٧)،وە هەر هێزێکـی تورکیـا هـاتبێتە هەر نـاوچەیەکی باشـوری کوردسـتان ئامـادە نەبـووە بەجێی بهێڵێـت، ئەم هێزانە بەردەوامیشـن لەسـەر پێشـڕەوی کە زۆرجـار جگە لە شەهیدکردنی گەریلاکانی پەکەکە هاوڵاتیانی ناوچەکەشی کـردوە بەقوربانی و زەرەر وزیانی گیانی و ماڵیان لێداون. لەت لەت بوونی جەستەی گەریلاکان بەردەوام دەبێـت، چـونکە ئەم دوو حیزبەی لەباشوری کوردستان حـوکمی ڕەهای کوردستان دەکەن، تاوەکو ئێسـتا گرێـدراوی هەردوو وڵاتـانی تورکیـا و ئێـرانن لە پێنـاو بەژەوەنـدی ئـابوری خۆیانـدا ئامادەنین گۆڕانکاری لە سیاسـتەی گشتی و سیاسەتی دەرەوەیاندا بکەن.

بەهـۆی پـارتیەوە هەژمـوونی تورکیـا بە بەردەوامـی ڕوو لەزیـادبوونە لە هەرێـمی کوردسـتان، شـەهیدکردنی بەردەوامـی گەریلاکان و هێرشکردنە سەریان لەهەر جوڵەیەکیاندا، گومانیش دەخـانە سـەر تواناکانی باشوری کوردستان لە رووی ئەمنەیەوە.

بە بۆچوونی من گرفتی گەورە نەبوونی هێزی نیشتمانیە کە لە ئێستادا هێزە ئەمنیەکانی باشوری کوردستان جگە لەوەی دابەشبوون بەسەر هەردوو حیزبدا هێزی شەخس و بەرپرسیش دروستبووە کە لە جیاتی ئینتمانی نیشتمانی ئینتمایان بۆ شەخس و حیزب یاخود برێک مووچەی مانگانە هەیە، لە کاتێکدا کە ئەم هێزانە شایستەی ژیانی شەرەفمەندانەن. باشترین چارەسەر بۆ کۆتایی هاتن بە شەهیدکردنی گەریلاکان گەڕانەوەیە بۆ پرۆژەی بزووتنەوەی گۆڕان و دیدگای نەوشیروان مستەفا بۆ پرسی پارچەکانی تری کوردستان، کە بریتیە لەوی پێویستە پەیوەندیەکانی باشوری کوردستان لەگەڵ دەوڵەتانی ئێران و تورکیا لە ڕێگای حکومەتەوە بێت و لەسەر حسابی بەرژوەندی پارچەکانی ترنەبێت، چونکە باشوری کوردستان لە ژێر بەرپرسیاریتی گەورەدایە بەرامبەر پارچەکانی تری کوردستان، کە زمان و کلتورو ئاین و نەتەوەیان لە ژێر مەترسی لەناوبردنـدایە، پێویستە هەرچی هێزەکانی باشوری کوردستانە سەرجەمیان هێزی نیشتمانی تۆکەمە بن و هەموو پێداویستیەکیان بۆ دابین بکرێت، لە جیاتی پاراستنی باخی بەرپرس و ماڵ و بەکارهێنانیان لە ناڕەزایەتیەکانی ناوخۆ و سەنگەرگرتن بەرامبەر هێزەکانی پارچەکانی تری کوردستان،بەرگری کردن لە سنورەکانی باشوری کوردستان ئەرکی سەرشانیان بێت و ئامادەبن بۆ هەر هاوکاریەک بۆ بەشەکانی تر و بە ئەرکی خۆیانی بزانن و پیشەکەیان بە پیرۆز بزانن.

درەنگ یان زوو لە پێناو باشوری کوردستان و پارچەکانی تری کوردستانیش دەبێت ئەم پرۆژەیە هەر جێبەجێبکرێت، بە پێچەوانەوە ئەگەر بەردەوام بن لەسەر ئەم جۆرە سیاسەت کردنە ئەوا نەک هێرش بۆ سەرگەریلاکان بەردوام دەبێت بەڵکو ژیانی هەر هاوڵاتیەکی باشوری کوردستانیش لەمەترسیدادەبێت، هەروەها هەرکاتێک ئەم وڵاتە داگیرکەرانە بیانەویت دەتوانن ئەم خۆبەڕێوەبەریە دەستووریەی لە باشوری کوردستان هەیە و ناونراوە هەرێمی کوردستان بەهۆی لاوازی و نەبوونی پایەکانی دەوڵەتداری بڕوخێنن.

دیسانەوە ڕیفراندۆم

سێ ساڵ تێپەردەبێت بەسەر بڕیاری ئەنجامدانی ڕیفراندۆم بۆ سەربەخۆی کوردستان کە لە لایەن زۆربەی حیزب و لایەنە کوردستانیەکانەوە لە باشوری کوردستان بڕیاری لەسەردرا، لەوکاتەدا بەدوو ئاراستە داوا دەکرا ڕیفراندۆم نەکرێت یاخود دەنگی نەخێر بەرزبکرێتەوە کەمەیان ئەوەندەی مەرامی حیزبی و شەخسی بوو ئەوەندە دڵسۆزی نەبوو، بەڵام ئاراستەی دووەمیان کە بەشێک لە ڕۆشنبیر و ئەکادیمی و کەسانی دڵسۆز هاواریان کرد کە ڕیفراندۆم حەقە و ڕێگایە بۆ سەربەخۆی

کوردستان، بەڵام ئێستا کاتی نیە چونکە لە چارەکە سەدەی ڕابردووی حوکمرانی جووت حیزبدا هیچ پایەکی دەوڵەتی کوردی نەچەسپێنراوە و کاریشی بەشێوەی کرداری بۆنەکراوە، بەڵام دواجار ڕیفراندۆم کە پێشتر کارتێکی فشاری بەهێز بوو بەدەست سەرکردایەتی سیاسی کوردە وە ئەنجامدرا، حوکومەتی هەرێمی کوردستانیش نەک هەرخۆی نەگرت لەبەردەم تەحەداو رووبەڕوونەوەکاندا کە وڵاتانی ناوچەکە وەک پیشەی هەمیشەیان کەوتبوونە هەڕەشە لێکردنی. هەروەها عێراقیش چەندین سزای هەرێمی کوردستانیدا کە لەدەرئەنجامدا ڕووداوەکانی شانزەی ئۆکتۆبەریان لێکەوتەوە و کورد لە قەزای دووزخورماتوو ئەوەی پێی کرا لە جینۆساید کەمتر نەبوو نیوەی خاکی کوردستانیش بەهۆی خیانەتەوە لە دەستدا.

لە پاش سێ ساڵ لەم ڕووداوە بەشێک لە حیزبە کوردیەکان لە بەغداد خەریکی شەڕەی وەرگرتنی وەزارەتدان و ئەوانەش ئەکەنە کاندید بانگی سەربەخۆی کوردستانیان دەدا بەگوێی خەڵکیدا، بەهۆی شکست هێنانی ڕیفراندۆمەوە هەمووان یەکتر تۆمەتباردەکەن کە ئەم دێڕە هەمان ئەو قسەی بیرخستمەوە کە دەڵێت(کەوتن هەتیوە و سەرکەوتن هەزارباوکی هەیە) کە بە دڵنیاوە ئەگەر ڕیفراندۆم سەرکەوتوو بوایە لەو کاتەدا کە سەرکەوتنی بۆ ئەوکاتیش ئەگەرێکی لاوازبوو، ئەوا ئێستا چۆن

عیلمانی و ئیسلامی خۆی بەخاوەی ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ دەزانێت ئەوا ئاوها لە ڕیفراندۆمیشیان دەڕوانی.

ئەوەی گرنگە لە پاش ئەم بچووکبوونەوەی قەوارەی باشوری کوردستانە لەدوای ئەو گۆڕانکاریانەی هاتنە ئاراوە و لە ناوخۆی کوردستانیشدا دۆخی ژیانی هاولاتی لەو پەڕی سەختیدایە سەرکردایەی سیاسی کورد چی کردوە بۆ ئەوی لە ئایندەدا هەرچۆنێک بووە لە ژێر دەسەڵاتی حکومەتی عێراق دەربازی بێت، ئایا پایەکانی دەوڵەتی دروستکردوە؟ ئایا لە ڕێگای کەرتی کشتوکاڵەوە کاری کردوە بۆ دابینکردن و پاراستنی ئاسایشی خۆراک؟ ئایا حیزبەکوردیەکان توانیویانە و هەوڵیانداوە پەیوەندیەکی هاوسەنگ لەنێوان هەرێمی کوردستان و وڵاتانی دراوسێی دروسبکەن، لە رووی بازرگانی پەیوەندی پتەوی وای هەیە کە ئەم وڵاتانە لایەنی ئابووریان توشی شکستبیت بێ باشوری کوردستان و نەتوانن هەڕەشەی داخستنی سنووری لێبکەن؟ ئایا حکومەتی هەرێم چی کردوە و دەکات بۆ بووژانەوەی کەرتی پیشەسازی بۆ ئەوەی گەنجەکانی کاری دەستکەوێت و ڕێگای کۆچ هەڵنەبژێرت؟

حکومەتی هەرێم هەوڵیداوە بۆ ئەوەی دامەزراوەکانی حکومەت و هێزە ئەمنیەکان لە دەستی حیزب دەربازی بێت و ببن بە دەزگا و

هێزی نیشتمانی؟ ئایا چی کراوە بۆ ئەوەی تاکی کورد ئیتمایی بۆخاک و نیشتمانەکەی بگەڕێتەوە، لەکاتێکدا ئێستا کەسانێک فێربووون بە ئاشکرا لە تۆڕەکۆمەڵایەتیەکان شانازی بە دیکتاتۆرێکی وەک سەدامەوە دەکەن؟ ئێستا دۆخێک خوڵقاوە کە ئەوانەی چەکی بەرگری لەشەرفی میللەتیان لەشان کردبوو شەرم لەخەباتەکەیان دەکەن و ئەوانەی جاش و خۆفرۆش بوون بە شانازیەوە جاشایەتیەکەیان بە هاوڵاتی دەفرۆشنەوە!

وەڵامی ئەم پرسیارانە ئەگەر بەشێوەیەکی ڕەها ئاراستەی هەردوو حیزبی حکومرانی زیاتر لە چارەکەسەدەیەکی باشوری کوردستان بێت، ئەوا پارت و لایەنەکانی تریش بەرکەوتەیان هەیە لەوەی وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەنەوە کە ڕەنگە بۆ ئەم دۆخە زۆری وەڵامی پرسیارەکان ئەوبێت کە هیچ نەکراوە، بەڵام ئەوەی گرنگە کەی دەکرێت؟ کێ دوور لە ژاوەژاو هەرای ڕاگەیاندن بە بێدەنگی کورد لە باشوری کوردستان ڕزگاردەکات، بەڵام مەرجی پێشوەختەی دەوڵەت دروستکردنی هەرێمێکی بەهێزە دورستکردنی تاکێکی بە ئینتمایە بۆ خاک و نیشتمان کە دروستکردنی ئەم مرۆڤە هێندەی پێویستی بە ژیانێکی شەرەفمەندانە و دەسەڵاتێکی دادپەروەرە هێندە پێویستی بە فرۆشتنەوەی دروشمی گەورە و بەکارهێنانی هەندێک دەستەواژە

نیە کە شەخس بەرپرس و حیزب خۆی پێ گەورە بکات ئەویش نان نەبێت بیخوات.

١١٠ ڕۆژ ئازاری ژنێک

لە ماوەی ڕابردوودا کە شەپۆلی دووەم ڤایرۆسی کۆرۆنا ڕووی لە کوردستان کرد، تا ئێستاش بەردەوامە، بۆیە هۆی گیان لە دەستدانی سەدان هاونیشتمانی، بەڵام بە ئازارترینیان ژنێکی تەمەن بیستساڵی خەڵکی شاری خانەقین بوو، لە نەتەوەی کورد کە ١١٠ ڕۆژ بە ئازاری ڤایرۆسی کۆرۆناوە لە نەخۆشخانە بوو. چەند ڕۆژی ڕابردوودا گیانی لە دەستدا، بەڵام کەس لە ئازارەکانی ئەم ژنە تێنەگیشت، میدیای کوردی تەنها وەک هەواڵێکی ئاسایی بڵاوکردەوە.

لە کاتێکدا دەتوانرا پێش مەرگی لە ڕێگای هەڵمەتی میدیای بەرفراوانەوە هەوڵبدرێت لە پێناو چارەسەرکردنی ئەم ژنەدا ڕاستە ڤایرۆسی کۆرۆنا تا وەکو ئێستا چارەسەرێکی تایبەتی نیە و جیهان پێوە گیروەدە بووە، بەڵام خۆ هەموان دڵنیاین لەوەی کە سیستەمی تەندروستی وڵاتی تر لە هەرێمی کوردستان پێشکەوتووترە، لەولاشەوە ڕێکخراوەکانی ژنان کە زۆربەی هەرە زۆریان گرێدراوی حیزبن و ساڵانە و مانگانە بودجە و مووچەی

تایبەتیان بۆ دابین دەکرێت و لەسەر چەندین پرسی لاوەکی بە چەندین ڕۆژ قسە دەکەن و میدیا داگیر دەکەن، بەڵام بە هەموویان نەیانتوانی و هەوڵیان نەدا هاوکاربن لەوەی ئەم ژنە ڕەوانەی دەرەوەی وڵات بکرێت بەو هیوایەی چارەسەرێکی بۆ بکرێت.

زۆرینەی کۆمەڵگای کوردیش کە بەشێکی زۆری ژیانی ڕۆژانەیان بە دیار تۆڕە کۆمەڵایەتیەکانەوە بەسەردەبەن هەفتە نیە کەسێک نەکەن بە ناوێکی گەورە و کچە مۆدیلێکی نوێ دروست نەکەن، چەندین بەخشراو و خاوەن پێداویستی تایبەت نەکەن بە مایەی خۆشی خۆیان و ئازاردانی ئەوان، ئەم زۆرینەی کۆمەڵگای کوردیە بە بەردەوامی سەرقاڵی جنێودانە بە ئەو دراما کوردی و تورکیانەی پەخش دەکرێت، لەگەڵ جنێودان بە کچە مۆدێل و چالاکەکانی تری فەیسبووک، بەڵام هەرخۆیان بینەری بەردەوامی ئەم دراما و کەسانەن و زۆربەی کاتەکانییان بە دیار فیدیۆ ڕاستەوخۆکانییانەوە بەسەردەبەن، ئەم کەسانە لە بۆنە ئاینەکاندا دەم ڕاستی دینی ئیسلامن و زۆرترین هێرش دەکەنە سەر ئەو کەسانەی هەر بۆچوونێکیان هەبێت جیاواز لەوان، بەڵام کەمترین ڕەوشت و ئاکاری ئیسلام و موسوڵمانی ڕاستەقینە یان تێدا نیە، کە دەکرا ئەم لەشکرە لە تۆڕە کۆمەڵایتیەکان ئەگەر ڕۆشنبیری بەکارهێنانی تۆڕە کۆمەڵایەتیەکانیان هەبوایە ببوونایەتە، گەورەترین کارتی فشار لەسەر دەسەڵات لە کاتی بوونی حاڵەتێکی لەو شێوەیەدا کە ئازارچەشتنی ئەو

هاونیشتمانیه خانەقینیه و لە بەهاری تەمەنیدا بوو، بە ئامانجی هەوڵدان بۆ چارەسەکردنی.

هەروەها ئەم لەشکرە ئەگەر لەم جۆرە حاڵەتانەدا کاریگەری یان بە ئاراستەی باشە هەبوایە بە دڵنیاوە لە بوارەکانی تریشدا کاریگەریان دەبوو کە ڕەنگە هێندە بوونایەتە فشار لەسەر حکومەت دۆخی کوردستان لە ڕووی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووریەوە ئێستا بە جۆرێکی تر بوایە دۆخی کوردستان نەک بەو جۆرە سەختەی ئێستا کە لە سەرجەم بوارەکانی خزمەتگوزاری و دابینکردنی مووچەدا شکستی هێناوە.

پێرست

پێشەکی ٤

سەرکردەکانی کورد و درۆ ٦

موزایەدەکردن بە ناوی پێشمەرگەوە ٩

خولانەوە لەناو بازنەی بۆشدا ١١

بۆچی شۆڕش دژی دەسەڵاتی کوردی ڕوونادات؟ ١٥

ئۆپۆزسیۆن بوونی گۆڕان هیچ لە بارودۆخەکە ناگۆڕێ ١٩

دەوڵەتی کوردیش کرایە قوربانی بیرکردنەوەی خێڵ! ٢١

کورد لە داعشەوە بۆ ڕیفراندۆم و هەڵبژاردن ٢٣

دیسانەوە مادەی ١٤٠ .... ٢٦

ئێمە و مەرگی سپی ٣٠

کاریگەری بایکۆتی کاڵای تورکی دەرکەوت ٣٣

کۆمەڵگای خەوتوو ٣٦

کۆمەڵگای پڕ لە جنێو ٤٠

گەنجان و حیزب ٤٣

بێ ئومێدکردنی گەنجان ٤٥

چیم دی؟ ٤٨

تەقەی بەناو خۆشی ٥١
کلتووری دەنگدان لە کۆمەڵگای کوردیدا ٥٤

بانگەشەی هەڵبژاردن و ترازانی پەیوەندیە کۆمەڵایەتیەکان ٥٦

هونەری سەرناوک و خوارناوک ٥٨

کرۆزانەوە بۆ بڕیار ٦٠

زیادبوونی ڕووداوەکانی کووشتن ٦٣

پرۆسەی هاوسەرگیری لە مەترسیدایە! ٦٦

قەیرانی دارایی و کاریگەری لەسەر گوندەکان ٧٠

زانکۆ و کتێب ٧٤

لە زانکۆکانی کوردستان چی دەگوزەرێت؟ ٧٦
هونەر و ماچەکەی زانکۆ ٧٩

ئەرێ سەدام فریشتە بوو؟ ٨١
پیرەمێرد و چەپ ٨٦

تۆ مرۆڤ نیت ٩١
ڕۆشنبیری کورد کێیە؟ ٩٤
کوردستان لەسەردەمی کۆرۆنادا...................................... ٩٩
کتێب و هاوێرگە ١٠٢
هەڵەبجە ئازارێکی بەردەوام ١٠٥
مافیاکانی کوردایەتی ١٠٨
تاکەی جەستەی گەریلابە لەت لەت کراوی ببینین؟.... ١١٢

دیسانەوە ڕیفراندۆم ١١٥
ئازارەکانی ژنێک ١١٩